

Čs. dokumentační středisko
nezávislé literatury

Referenční exemplář dílny

ERLANGEN

X. 1990

Josef Jeřábek

[PROSINEC 1983]

O B S A H

- 1 Kalendář Mistra Lva.....Prosincové hoody
25 Zdeněk Rotrekl.....Mor dýmějový
2 Milan Šimečka.....Zatracené dějiny
8 JUDr Jan Rojt.....Usnesení
19 Ludvík Vaculík.....Stížnost na usnesení
27 Egon Bondy.....Nový věk
60 Eda Kriseová.....Astrolog
71 Petr Kabeš.....P.S. k Těžítům
75 Milan Uhde.....Stoletý dopis
79 Iva Kotrlá.....Arizona /Obrázky z cest VII/
89 Milan Jungmann.....Sovětské návraty k literatuře II.
96 Karel Pecka.....Smutná povídka
99 Ivan Klíma.....Maxe Broda cesta k Bohu
102 jn.....Elitní texty
105 KO.....Pláč evropského člověka
107 Jakub Deml.....Milý veledůstojný pane
109 Ludvík Vaculík.....Černoši v Brumově! [ČERVENEC 1983]
Srpnový den [SRPEN 1983]
Už je, chlapi, malý termín [PROSINEC
1983]

Copied from a type-written carbon copy, bound, and
made available by

DOKUMENTATIONSZENTRUM ZUR FÖRDERUNG DER UNABHÄNGIGEN
TSCHECHOSLOWAKISCHEN LITERATUR e.V. for research and
information purposes. Copyright continues to be held by
each individual author and must be strictly observed. If
clarification is required, please consult the Centre
before publication of any item.

DOKUMENTATIONSZENTRUM
SCHWARZENBERG 6
D-8533 SCHEINFELD
Tel. 09162/7761

O B S A H :

Mistr Lev:	Provincové hody	2
Milan Šimečka:	Zatracané dějiny	3
Utnesení:	Městský soud v Praze	9
Ludvík Vaculík:	Věc: stílnost na utnesení	20
Odeněk Kotrčíl:	Hor dýmějový	26
Egon Bondy:	Nový věk	28
Eda Kriseová:	Astrolog	61
Petr Kabeš:	P.S. k Těšítkám	72
Milan Uhde:	Stoletý dopis	76
Iva Kotrlá:	Arizona	80
Milan Jungmann:	Sovětské návraty k literatuře	90
Karel Pecka:	Sautná povídka	97
Ivan Klíma:	Maxe Broda cesta k Bohu	100
/jn/ :	Elitní texty	103
/ko/ :	Pláč evropského člověka	106
Jakub Deml:	Dopis z 15. 2. 1951	108
Ludvík Vaculík:	Už je, chlapci, malý termín	110
Ludvík Vaculík:	Černoši v Brumově (září)	
Ludvík Vaculík:	Srpnový den (srpen)	

P r o s i n c o v é   n o d y

**December česky sluje Frasinco
od sviní které se toho měsíce prasí
a prasátka obyčejně lidé v Čechách jedí.**

**V Římě slavili Saturnalie
vzpomínku na zlatý věk lidstva
při hostině propouštěli otroky
posílali přátelům voskové svíce
ořechy žaludy a hliněné figurky
s veselým přáním**

Io bona Saturnalia!

**Slunce běží na Kozerožci
na znasení ženy a nezdravé krutosti
prorady melancholie ziny
vyschlé krve a neforemnosti.**

**Dítě pčaté v domě Saturnová
spravedlivé a silné bude.**

**Člověk nestálý a proměnlivý
šlaských řečí hladké tváře
ale očima pod sebe hledí**

**o samotě rád bude přemýšletí o velikosti
svého jaéna.**

**Enoho žen povede více jich zapomeno
soužen bude skrze všelike nálezky.**

**Žena rozeklaného jazyka bude mít dva muže
oba ji budou milovati pro její dobré rady
přijde ke cti bohatství od cizí ruky.**

Kalendář z brevife mistra Lva

1 3 5 6

Dokud se paměť Václava Černého procházela spadaným listím starých dobrých časů, bylo to příjemné čtení. Říkal jsem si: studovat v Dijonu, to muselo být něco! Když se tatáž paměť začala přibližovat k časům, které už nebyly tak vzdálené, začala se i vytrácet melancholická idyla. Nyní vydala paměť Václava Černého svědectví, které není už vůbec příjemným čtením.

Čtvrtý díl Pamětí se totiž dotýká nejbolestivějších míst našeho národního osudu: začíná smutnou přehlídkou poválečných nadějí a pak se důkladně vyzteká nad patologickými projevy národního života v letech 1948 až 1953. Potom už poměrně rychle projde pomalu se táhnoucí rekonvalescencí a zastaví se před rokem 1968. Pro mne je to už záznam paměti, která se alespoň zčásti kryje s mou pamětí a ta moje paměť, mladší a jistě i hloupější, se začíná ošívát.

Moje zneklidnění neplyne, pravdaže, z pochybností o právech a formálních hodnotách této knihy. Není v ní snad ani jedna nudná stránka, setkávám se tu intenzivně s událostmi a lidmi, které jsem jako student okoukával jen zpozzdálí. Hned také vidím, že je to kniha psaná mozkiem, který se ničemu nevyhýbá, hledá zavile svá vysvětlení a opírá se o vzdělanost u nás dost vzácnou. Nemluvě o tom, že čeština se tu ozývá v téměř zapomenuté lexikální šíři, doplněná navíc ještě i francouzskými povzdechy.

Nepochybuji ovšem o právu jakékoliv paměti vzkřísit právě takovou skutečnost, která se do ní zapsala nejvýrazněji a nestarat se přitom o censurní nátlak, který vychází z důvěry v nějakou objektivitu dějinných skutečností. Nevyslovuji se tedy k p r a v d i v o s t i , protože p r a v d i v o s t paměti není fyzikální pravdivostí pářejícího předmětu. Václav Černý mi pravděpodobně ani nechce vnucovat mínění, že dějiny probíhaly přesně tak, jak jsou zaznamenány v této knize, vzkazuje mi pouze, že j e h o dějiny byly takové a basta.

To, co mě zneklidňuje, je paměť sama, její povaha a její vztah k uplynulým dějům v české společnosti a v české kultuře. Přišel jsem na to, když mi večerní čtení Pamětí Václava Černého několikrát odsunulo spánek. Zkoumal jsem poctivě svůj nepokoj a ptal se, zda neplyne snad z toho, že i mne staví paměť Václava Černého před soud za mé bolševické hříchy. Mé hříchy ovšem spočívají hlavně v nezralosti a hlouposti a s těmi si musím poradit

už nějak sám. Mohl bych tedy klidně usínat a těšit se třeba i z toho, že zloba této paměti dopadá na jiné hlavy a ne na mou. A přece je to právě tato zloba, jež mi nedopřeje klidu a nutí mě, abych se míchal do něčeho, z čeho nebudu mít ani radost ani užitek.

Beru samozřejmě do úvahy, že hněvivá paměť, o které je tu řeč, je pamětí zraněnou, věřím dokonce, že to, co Černého nejvíce bolí, není ani tak rána na vlastním těle, ale rána na národním osudu a osudu české kultury. Přesto mě děsí zavidlost a nelítostnost, se kterou tato zraněná paměť rozdává údery na všechny strany, bez odstupu, bez shovívavosti a bez nadhledu. A hlavně bez odpuštění. Tuto mravní kategorii "radikálně socialistická" paměť Václava Černého v dějinách nepřipouští, přestože právě bez ní jsou dějiny jen nekonečným řetězem krevní msty od začátku věků až podnes, zvláště pak naše milé dějiny.

Váhám říci, že tím hlavním, co mě na Pamětech Václava Černého odpuzuje, jsou slova. Měly by to být hlavně myšlenky, kterým upírám přesvědčivost, ale nemohu si pomoci, začíná to u slov. Vybírám z textu Pamětí zcela náhodně několik charakteristik utkaných z takových slov:

"... nevychovaný lidový chasníček, lačný a zdatný břichopásek... člověk ukrytý a zavilý, docházel svých cílů s jakýmsi zajištěním potměšilé zlomyslnosti... mladý muž ze skomunisované pražské zlaté mládeže... samý učitel, výkvět českého podučitelství... marná a prázdná figura v dokonalém uměleckém svrabu... hadí muž... krotká mlčenlivá pěnička... prototyp nejhustěji smetanového patricijského snobismu, jedna z nejnedůstojnějších českých žen, matek a stařen tohoto století... titěrný hebrejčák... mstivci, šplhavci a nedonošenci zkažení protektorátní výchovou... cikánské hrdy, které nám poslali Slováci jako bratrskou výpomoc... intrikán a úskočný potměšilec... sebebovolavší rektor a truchlivý tlučhuba... atd. atd. Čtenáři Pamětí by mi mohli dovědčit, že tato ornamentální výzdoba přídomků pro lidské bytosti není zlomyslně špendlíčkem vyhrabaná, že je naopak pro celý text typická. Tato a podobná epiteta nejsou však vyhrazena jen komunistům a jejich poputčikům, jak by se mohlo zdát, tedy Drdovi, Řezáčovi, Pujmanové a jiným, ale i Demlovi, Peroutkovi, Hromádkovi, Zenklovi, emigrantům a vlastně skoro všem, kteří nestáli Černému po boku v jeho tichém pohrdání nad světem, v němž se rozpadaly utopické cnosti českého vzdělance. Mohu za to, že

to nesnáším? Mohu za to, že mi takové láčření, které se od poctivé lidové sprostoty liší ještě i pokrytectvím knižních slov, připadá nízké a navíc i němé, protože nevyovídá o lidech nic, pouze je zatracuje?

Mohu sdílet rozhořčení Václava Černého nad mravním zpus- tošením, které přineslo zmonopolnění moci po únoru 1948 a pře- kotná stalinisace poměrů. Také se třesu ošklivostí, když pomys- lím na práci státního kata. Avšak nemohu sdílet Černého inter- pretaci našich nešťastných dějin jako ďábelského díla nehod- ných, pokřivených a v jádře zkažených lidí a jiných tajtrlíků. Dějiny se nám mohou někdy jevit jako utržené z řetězu, ale i tak jsou v konečném důsledku produktem rozsáhlé materiální, so- ciální a duchovní determinace a "vinu" na jejich průběhu mají všichni zúčastnění. Dějiny se dají vysvětlit, ale nedají se soudit. Tedy dají, ale k ničemu to není.

I Černý připouští, že z naší předválečné a válečné národ- ní zkušenosti vyrostla neobyčejně naléhavá potřeba radikálních sociálních přeměn. Přitom chyběla ve všech politických táborech spolehlivá představa o tom, jakými cestami by měla kráčet vše- obecná touha po sociální spravedlnosti, u kterého patníku začí- ná opět jen nová nespravedlnost, která demokracie je vhodnější, zda "lidová" nebo selhavší demokracie dvaceti partají a kte- rý mír je spolehlivější, pod sovětskou anebo západní ochranou. Když tedy Černý připustil, že naše dějiny byly okolnostmi zře- telně naprogramovány k revoluci /vzývali ji téměř všichni?/, pak by mohl i připustit, že ne všichni naši nešťastní a věřící revo- lucionáři, tedy především komunisté z řad našich vzdělců, byli podvodníky od samého začátku a že by šli hned od začátku jen po korytech a privilegích moci. Některým z těchto vzdělců by pak mohl přiznat, že nadutost, krutost, pomstychtivost, zblbnu- tí a všechno ostatní, co pak zplodila nekontrolovatelná moc, jim vyneslo trauma o nic menší než to, kterému čelil svým pohrdáním.

Téměř každý si v tomto procesu utvořil nějakou zkuš- nost a je to naše nejvzácnější národní zkušenost, východisko všech obrod. Netýká se to jen komunistů, ale všech, kteří svedeni lži- noduchostí představ o budoucnosti, které šířila poválečná socia- listická extaze a důvěra ve Stalinovy dobré úmysly, spolehli na Gottwaldův slib československého socialismu. Platí to samoz- řejmě i o obyčejných lidech, kteří uvěřili lákavé vizi, že od té slavné revoluční chvíle se všechno bude dít jen v jejich pro-

spěch.

Hněv je špatným rádcem v úvahách o národním osudu. Po-
drážděná slova, kterými Václav Černý zahrnul své současníky,
mu možná přinesly úlevu a možná se zalíbí i některým čtenářům,
nepřipadají mi však o nic přesnější a důstojnější než třeba
slova ze starého slovníku třídní nenávisti. Navíc se nedove-
du vedle zachmuřené paměti Václava Černého zbavit jistého za-
hanbení: vždyť právě v té době, která si nezasloužila nic ji-
ného než pohrdání, jsem já, nevědomý, byl párkrát docela šťast-
ten, miloval jsem se, měl jsem kamarády a těšil se s nimi, měl
jsem děti a radoval jsem se, když přinesly ze školy jedničku,
chodil jsem do kina, do divadla, na fotbal a taky na lyže. A
dokonce ještě i dnes, když už vím o minulosti skoro všechno,
mám pořád kamarády, těším se s nimi a několikrát jsem byl i
vrchovatě šťasten. Co má vlastně člověk dělat, když se už jed-
nou narodil do mizerných dějin?

Mimo jiné jsem se v posledních letech utěšoval i tím, že
vidím všude okolo sebe, jak všechny ideologie ztrácejí na ce-
ně, jak z nich zůstávají jen fasády a jak se tím pádem dostá-
vají lidé blíže k pravým hodnotám svého bytí a nejsou už ochot-
ni plnit jen jakési historické poslání. A najednou vyvstává
přede mnou v Pamětech Václava Černého ideologie, o které jsem
netušil, že by mohla ještě mít tak vášnivou povahu - ideologie
českého nacionalismu. Kdyby si někdo dal práci, mohl by ji z
této knihy pěkně zrekonstruovat. Pozitivních příležitostí, o které
se tato ideologie opírá, by, pravda, hodně nenašel. Mohl by
však pořídit dokonalý seznam osobností, děl, myšlenek, vlast-
ností, sociálních skupin, povahových rysů atd., které k ryzí-
mu češství nepatří. U nás patřilo vždy trochu k dobrému tónu
stěžovat si na malého českého člověka, když překážel národní-
mu a dokonce i socialistickému rozmachu. Václav Černý si čecháč-
kovství přímo oškliví a národní luzu, kterou prý povolal sta-
linismus k hostině, pak zahrnuje zatracením, které mě už dost
děsí. Říká že na této hostině se podíleli:

"Věční des^ortéři práce a rodilí nepřátelé veškeré hierar-
chie a řádu, včerejší lísaví domovníci, dobyvatelští zlatoko-
pové, vyučení v pohraničí a navlečení do policajtského, chma-
táci bez zákona a příživníci veřejné dobročinnosti a důvěři-
vosti, usvědčení podvodníci dosud neumytí z hanby, potutelní
štěkálkové a prodavači všeléků, tlučhubové z výčepů a z náro-

ží, hospodští politikáři, novinářští písálkové, sběhové literatury, advokacie a třeba i kazatelen, zkoušení hadí muži pružných beder, mistři v šplhu a v skoku do výšky bez rozběhu, přežvýkavci politických dryáků, studenští utřinosové opilí představou bezedné číše, zkažení parchanti intelektuálských kušníren, vyšinutí ze všech pocitů jakékoliv příslušností třídní nebo národní, všechno, co se bez talentu a svědomí narodilo k doživotnímu plížení a bahnění v rodném trusu, nenasytně žravé harpyje, přivábené pachem zdechliny." /Str. 424-425/

Snažím se představit si ve zmíněných sociálních kategoriích nějaké konkrétní sociální skupiny Čechů, ale dost dobře mi to nejde. Takové a podobné pasáže v textu jsou totiž spíše ukázkami bohatých možností češtiny spílat bez použití vysloveně hrubých slov než skutečným sociologickým popisem. Hranice češství jsou u Černého přísně střeženy. Nedostal se dovnitř ani Peroutka, "který se cítí stát na Mont Blancu zneuznané dokonalosti" /str. 216/, přirozeně už vůbec ne Mukařovský a Havránek, Černého úhlavní nepřátelé na universitě, jakož i ostatní komunisté a jejich poputčici, kteří "nemají právo o svobodě být i jen zároveň se mnou snít!" /Str. 326./

Z království titánských Čechů jsou samozřejmě u Černého vyloučení už předem Židé, definování rasově, jak jinak. U Židů ~~je~~ přece vždycky "předem daný souzvuk, jenž ani nepotřeboval předběžné vyslovené dohody, o utilitaristické souručenství společné touhy po moci, opřené o společenství nacionální. Tímto nacionálním společenstvím nemíníme ovšem jakékoliv pocity národní příslušnosti české, nacionální faktor nebo prospěch český nehrál v této společnosti nejmenší roli, ... /str. 443/. Dále pak čteme v celé této tirádě už o něco smířlivější soud. "Český antisemitismus se Slánským sice nestal skutečností ospravedlnitelnou, ale nadlouho se Slánským Židé u nás zadlužili, to ať je každému zřejmo: nikoliv oni jsou našimi mravními věřiteli, nýbrž my jejich, ať na to nezapomenou!" /Str. 446/

Věru si už nepamatuju, kdy jsem naposledy četl český text tohoto druhu. Pamatuji si však, že dokonce i mnohé články proti sionismu v posledních patnácti letech byly o něco víc verschleiert. Nicméně se dovídám, že zbylí Židé, ti, které Hitler nestačil vyhledat, nám s pomocí luzy vnuťili stalinismus. Člo-

věk by se mohl domnívat, že to oni přitáhli v únoru, převlečení za dělníky, na Staroměstské náměstí, pak si oblékli uniformy policie a armády a mezitím ještě stihli ovládnout odbory a jako první vstoupit do družstev. Nu, jiné knihy svědčí zase o tom, že nás Židé přivedli o dvacet let později na práh kontrarevoluce. Snad se dočkám i toho, že je jednou někdo učiní zodpovědnými za průběh normalisace.

Vskutku osobitý výklad našich dějin. My, Češi, jsme krom luzy, naprosto nevinní, za všechny debakly v našich dějinách mohou jiní a jsou nám proklatě dlužní. Každý jednotlivý Žid každému jednotlivému Čechovi; dluhy lze splácet jen jednotlivě. Pak ještě každý Němec, každý Rus, každý Angličan za Mnichov, každý Francouz za Daladiera, každý Polák za Kladsko a každý Američan za to, že nás neosvobodil ještě tehdy, když Sověti neměli toli k bomb. A komu jsme dlužní my? Nechci ani pomyslet na to, kolik věřitelů by se našlo. Jisté je, že kdyby se měly podle tohoto pojetí dějin začít v Evropě splácet všechny historické dluhy, vyvraždili bychom se na tomto starém kontinentě třeba jen obyčejnými kuchyňskými noži, bez raket a atomových hlavic.

Nevedu svévolně logiku úvah Václava Černého ad absurdum, vím, že se to nemá dělat. K absurdním koncům vedou tyto úvahy samy o sobě.

Jak nám připomínají stále v novinách i slavnostních projevech, dějiny není možné vrátit zpět. V tom mají, bohužel, pravdu. Bylo by to výhodné moci se vrátit a začít v nějakém bodu jinak. Začít jinak se však dá jen v tom bodu, do kterého už dějiny dospěly a se vší zátěží. Proto je pro národy tak důležité najít způsob, jak se s vlastními dějinami vyrovnat, jak je strávit, jak je překonat a najít jejich organické a lepší pokračování. Způsob Václava Černého je jedním z nejhorších.

Prosinec 1983

Milan Šimečka

* Václav Černý: Paměti IV, Sixty-Eight Publishers, 1983

U s n e s e n í

Městský soud v Praze rozhodl ve veřejném zasedání konaném dne 23. února 1983 v trestní věci proti odsouzenému Jiřímu Gruntorádovi o návrhu městského prokurátora v Praze na zabránění věcí, odňatých při domovní prohlídce v bytě Ludvíka Vaculíka takto:

Podle § 73 odst. 1 písm. c/ tr. zák. se z a b í r a j í následující věci, uvedené na čl.134 až 137 trestního spisu pod pol. 1 až 122, které byly odňaty při domovní prohlídce konané dne 29. 1. 1981 v bytě Ludvíka Vaculíka, tj.:

- 1/ V. Svoboda a P. Skála "Rozhovory o evangelích", vydala Křesťanská akademie v Římě 1977;
- 2/ Karel Pecka "Pasáž", vydáno v Torontu, s věnováním autora z 20. 1. 1981;
- 3/ časopis "Forum" srpen 1980 - 15 listů;
- 4/ "Je něco jisté" - rozhovor E. Kantůrkové s O. Havlovou z 30.10.1979 - písemnost o 10 listech;
- 5/ samizdat K.Sidon "Návrat Abrahamův" 1980;
- 6/ písemnost začínající "konvicích pěníce mošt" a končící "teda ji miluje a ona mu drží", oznažené čísla 78 až 94
- 7/ 2 štočky ze žlu téhokova, jeden s textem Ludvík Vaculík "Milí-spolužáci" "Český snář", druhý s textem Ludvík Vaculík "Milí spolužáci";
- 8/ LP deska Karel Kryl "Karavana mraků", edice Šafrán 1978, nahráno v Praze, vydáno ve Švédsku;
- 9/ LP deska Václav Havel "Audience", edice Šafrán 1978, nahráno v Praze, vydáno ve Švédsku;
- 10/ 10 použitých kopíráků formátu A5;
- 11/ 2 brožury "Kalendář 1979";
- 12/ časopis "Svědectví" č. 59/1979;

- 13/ V. Hejl "Ex offo", vydáno v Torontu 1980
- 14/ písemnost začínající "s opicí" a končící "ani si ti" - 11 listů A5;
- 15/ písemnost začínající "pro sebe" a končící "v koutě samoty" - 11 listů A5;
- 16/ písemnost začínající "nebo právě" a končící "to jsou ony" - 11 listů A5;
- 17/ písemnost začínající "nádherné" a končící "Takřka" - 11 listů A5, 1 list Abastaz Opasek "Pozdrav Alexandru Solženicynovi";
- 18/ 1 brožura "Kalendář 1979";
- 19/ písemnost začínající "Jiří Müller - závěrečná řeč" a končící "Helena Klímová 7.9.1972" - 3 listy A4;
- 20/ samizdat A. Solženicyn "Dub a tele";
- 21/ písemnost projev A. Solženicyn, uveřejněno ve Švédsku 25.8. 1972 - 15 listů A4;
- 22/ písemnost - přepis samizdatu "Oběšený harlekýn" od B. Fučíka - listy označené č. 4 až 34 po 11 exemplářích;
- 23/ 20 použitých kopíráků A5;
- 24/ samizdat B. Fučík "Oběšený harlekýn", Praha 1979;
- 25/ písemnost Luboš Dobrovský "Dva texty o komunikaci" - 13 listů;
- 26/ písemnost otevřený dopis, adresovaný lidu ČSSR, od Kuzněcova - 3 listy A4;
- 27/ písemnost J. Gruša "Dr. Kokeš - Mistr panny" Praha 1980 - 78 listů;
- 28/ časopis "Svědectví" č. 47/1974;
- 29/ časopis "Listy" č. 7/1975;
- 30/ časopis "Studie" č. 69/1980 a č. 67/1980 - vydává Křesťanská akademie v Římě;
- 31/ B. Chudoba "Jindy a nyní - dějiny českého národa" - Mnichov 1975;
- 32/ samizdat "Slovník českých spisovatelů 1948-1979", redigoval Jiří Brabec, z roku 1980;
- 33/ časopis "Stern" č.22 z 22.5.1980;
- 34/ samizdat "Tajemství zlaté květiny";
- 35/ Karel Pecka "Motáky nezvěstnému", Kanada duben 1980
- 36/ samizdat "Patnáctero kázání", 1979;
- 37/ Ferdinand Peroutka "Budování státu", New York 1974;
- 38/ samizdat "Dvě studie masarykovské" od Václava Černého, 1977;

- 68/ samizdat Zdeněk Pochop "Karné volání", 1977;
- 69/ brožura P. Javor "Nápěvy", 1978;
- 70/ samizdat M. Šimečka "Společenství strachu", 1979;
- 71/ samizdat F. Kautman "Vladislavův tajný čtenář", Jan Vladislav "Bibliografie 1943 - 1980", Praha 1980;
- 72/ samizdat Mojmir Klánský "Albatros", 1978;
- 73/ samizdat Mojmir Klánský "Žalozpěv za májovým dnem", 1980;
- 74/ samizdat J. Skácel "Oříšky pro černého papouška";
- 75/ samizdat "Slovník českých spisovatelů" - redigoval J. Brabec, 1980;
- 76/ samizdat Z. Rotrekl "neobvyklé zvyky", 1980;
- 77/ samizdat Ivan Klíma "Stojí šibenička", 1980;
- 78/ samizdat H. Miller "Tiché dny v Olích";
- 79/ samizdat dr. B. Konárková "Rozhovory";
- 80/ kniha A. Hitler "Mein Kampf", Mnichov 1938;
- 81/ kniha R. Kunze "Die wunderbaren Jahre", 1976;
- 82/ LP desky v. Třešňák - "Zeměněřič", edice Šafrán 1978, vydáno ve Švédsku;
- 83/ samizdat "Čtyřicet vybraných písniček od Lopeníka a Javořiny";
- 84/ brožura Milan Šimečka "Obnovení pořádku" - příspěvek k typologii reálného socialismu", edice Index v NSR;
- 85/ kniha J. Škvorecký "Tankový prapor", Toronto;
- 86/ soubor dopisů psaných strojem A4, číslovaných 1 až 62;
- 87/ písemnost "Prohlášení spoluobčanů", 2 listy;
- 89/ písemnost dopis L. Vaculíkovi z Bratislavy ze srpna 1980, 6 listů;
- 90/ písemnost dopis L. Vaculíkovi podpis Milan, 1 list A4;
- 91/ písemnost dopis L. Vaculíkovi podpis Vladimír Karfík, 24 listů A4;
- 92/ písemnost Praha 22.9. 1980 majora Fišerovi - 1 list A4;
- 93/ písemnost "záznam rozhovoru s Petrem Chudožilovem" - 2 listy A4;
- 94/ písemnost "záznam o rozhovoru..." - 1 list A4;
- 95/ písemnost dopis L. Vaculíkovi z 21.10.1980 - 4 listy A4;
- 96/ písemnost dopis L. Vaculíkovi z 25.10.1980 - 2 listy A4;
- 97/ písemnost dopis L. Vaculíkovi od Zdenka Pince z 19.7.1980 - 24 listů A4;

- 98/ písemnost dopis L. Vaculíkovi od Pavla Kohouta z 1.11.1980 - 1 list A4;
- 99/ písemnost dopis L. Vaculíkovi od M. Hübla z 16.11.1980 - 3 listy;
- 100/ písemnost dopis L. Vaculíkovi od Mojmíra Klánského ze 26.11.1980 - 2 listy;
- 101/ písemnost "Podivínský příteli", podpis Klement Lukeš z 20.1.1981 - 4 listy;
- 102/ barevná fotografie muže a ženy - Bressanone Brixen - podpis Jelena a Pavel;
- 103/ fotografie týchž osob, PF 80, podpis Jelena a Pavel;
- 104/ obálka s dopisem z NSR odeslaným 8.10.1980, určený L. Vaculíkovi;
- 105/ obálka s dopisem z Mnichova 16.7.1978 - podpis Ota Filip, Mníchov 40;
- 106/ obálka s dopisem z Mnichova s datem 5.10.1977, podpis Tvůj Ota;
- 107/ samizdat V. Sacher "Krvavé velikonoce", 1971;
- 108/ D. Bonhoeffer "Úvahy, dopisy rodičům a básně z let 1942-1944";
samizdat
- 109/ samizdat Z. Havlíček "Meteory" - poesie 1944-1966
- 110/ samizdat v bílých deskách Karel Pecka "Limita";
- 111/ samizdat Ján Holík "Epizoda zo života kulisára" - A4;
- 112/ samizdat Ján Holík "Scena na vidieku" - A4;
- 113/ samizdat v zelených deskách Karel Pecka "Limita";
- 114/ samizdat v bílých deskách A5 - E. Kriseová "Klíční kistka netopýra";
- 115/ fotokopie v zelených deskách A5 - Erazim Kohák "Národ v nás";
- 116/ samizdat v plátěných deskách A4 - sborník více autorů, jako první K. Šiktanc "Říjen";
- 117/ brožura A5 L. Léderer "Politický vězeň", vydal Index;
- 118/ dopis J. Tomina z 1.5.1979, adresovaný MV ČSSR;
- 119/ dopis J. Tomina z 1.5.1979, adresovaný ředitelství Zoo;
- 120/ písemnost "Perská říše v troskách aneb jménem zákona končíme" - 7 listů A4;
- 121/ písemnost "O třech pachatelích" - 15 listů A4;
- 122/ 18 použitých uhlových papírů A4 a 3 použité uhlové papíry A5;

O d ů v o d ě n í

Městský prokurátor v Praze podal návrh, aby podle § 232 a násl. tr. řádu bylo na veřejném zasedání vysloveno zabrání věcí, zajištěných při domovní prohlídce u Ludvíka Vaculíka, a to podle § 73 odst. 1 písm. a/, c/ tr.zák. Tento návrh byl pak u veřejného zasedání odůvodněn zástupkyní městské prokuratury tím, že domovní prohlídka i v bytě Ludvíka Vaculíka byla provedena v souvislosti s projednáním trestní věci proti odsouzenému Jiřímu Grantorádovi, který byl stíhán pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 tr. zák., neboť bylo podezření na styky Ludvíka Vaculíka s Jiřím Grantorádem. Materiály, zajištěné při této prohlídce považuje městský prokurátor vzhledem k jejich obsahu za závadné. Materiály nezávadného obsahu byly vyšetřovatelem Ludvíku Vaculíkovi vráceny. Jinak i v dílech klasiků se mohou vyskytnout věci, které nejsou vhodné, aby se dostaly na veřejnost za určité politické situace. Jsou dány podmínky pro zabrání těchto věcí podle § 73 odst. 1 písm. a/, c/ tr. zák. Osoba, která tyto materiály rozšiřovala, nebyla zjištěna, neboť by byly dány podmínky pro její trestní stíhání pro trestný čin podle § 98 tr. zák. Se zřetelem k obsahu materiálů vyžaduje jejich zabrání obecný zájem.

Ludvík Vaculík předložil soudu seznam materiálů, jejich vrácení nežadá, dále seznam věcí, na jejichž vrácení trvá, a konečně seznam věcí, které by podle svého názoru měl dostat zpět, ale neví, zda mu budou vráceny.

Městský soud návrhu prokurátora vyhověl v celém rozsahu a prohlásil za zabrané věci, uvedené shora ve výroku tohoto usnesení, podle § 73 odst. 1 písm. c/ tr.zák., a to z následujících důvodů:

Z protokolu o domovní prohlídce ze dne 29. ledna 1981 /čl. 72 až 89 tr. spisu/, jakož i z návrhu vyšetřovatele na zabrání věcí /čl. 134 až 137 tr.spisu/ soud zjistil, že domovní prohlídka v bytě Ludvíka Vaculíka v Praze 7, Veletržní 21, a v jeho rekreačním objektu v Dobřichovicích č. 117/1, okrese Praha-západ, byla provedena v souvislosti s trestním stíháním Jiřího Grantoráda, který byl rozsudkem městského soudu v Praze ze dne 9.7.1981,

sp.zn. 1 T 15/81, ve spojení s rozsudkem Nejvyššího soudu ČSR ze dne 15.10.1981, sp. zn. To 9/81, odsouzen pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 odst. 1 tr.zák. Že takový postup nebyl neodůvodněný, tomu nasvědčuje ta okolnost, že při domovní prohlídce v bytě Jiřího Gruntoráda byla nalezena i adresa manželky Ludvíka Vaculíka, shodná s adresou Ludvíka Vaculíka, a dále byly nalezeny i některé shodné materiály.

Podle § 73 odst. 1 písm. c/ tr.zák. nebyl-li uložen trest propadnutí věci uvedené v § 55 odst. 1 tr.zák., může soud uložit, že se taková věc zabírá, vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě jiný obecný zájem. Takový obecný zájem spočívá např. v zájmu na ochraně nerušeného vývoje socialistické společnosti v různých oblastech, zejména také politickém zájmu na tom, aby nebyly šířeny tiskoviny s antikomunistickým a antisocialistickým obsahem, a také v zájmu morálním, aby nebyly šířeny tiskoviny ohrožující mravnost. Zajištěné materiály jsou takového charakteru, že jejich rozšiřování mohlo narušit vývoj naší socialistické společnosti v oblasti politické, vyvolat nepřátelskou náladu vůči našemu socialistickému zřízení i vůči socialistickému zřízení v jiných zemích, některé mohly narušit mravnost.

Z věcí, jejichž vrácení Ludvík Vaculík nežádal, časopisy "Západ", "Svědectví", "Studie", "Listy" jsou emigrantské publikace, které záměrně hrubě zkreslují a hanobí poměry v naší republice i dalších socialistických zemí. "Stern" a "Der Spiegel" jsou západoněmecké časopisy, obsahující i články, nepřátelsky zaměřené vůči SSSR a PLR; kniha od A. Solženicyna "Dub a tele" a "Projev A. Solženicyna" z 25.8.1972, uveřejněný ve Švédsku, jsou hanobením SSSR, stejně jako dopis od Kuzněcova "Otevřený dopis lidu ČSSR", "Die wunderbaren Jahre" od Reinera Kunze zkreslují a ironizují poměry v NDR i v naší republice, publikace obsahuje totiž i příspěvky našich autorů. Hitlerův "Mein Kampf" je základem ideologie a politiky fašistického Německa, časopis "Forum", "Politický vězeň" od Jiřího Lederera a "Ex offe" od Viléma Hájka zkreslují a hanobí práci našich bezpečnostních a justičních orgánů a naší socialistickou společnost vůbec. Podobně i dopisy J. Tomina

ministerstvu vnitra ČSSR a náměstkovi ředitel ZOO. Urážející charakter mají i nahrávky textů Karla Kryla na LP desce. Štočky a ulhový papír byly použity event. určeny k rozmnožování podobných písemností, štočky-písemností, jichž autorem je Ludvík Vaculík.

K věcem a písemnostem, o nichž měl Ludvík Vaculík zato, že by je měl dostat zpět, ale neví, zda je dostane, je třeba uvést: pokud pocházejí od signatářů Charty 77 nebo od našich emigrantů, zkreslují, zesměšňují, hanobí naší socialistickou společnost a poměry v ní, socialistický společenský řád, práci našich státních, zejména i bezpečnostních orgánů, prokuratury a soudů, politiku naší strany a vlády, také v oblasti církevní a kulturní politiky. Na druhé straně vychvalují hnutí Charty 77 a disidenty jako odpůrce našeho režimu. Takového charakteru jsou například: Karel Pecka "Motáky nezvěstnému", Milan Šimečka "Společenství strachu" a "Obnovení pořádku", J. Škvorecký "Tankový prapor", "Je něco jistého" - rozhovor E. Kantůrkové s O. Havlovou, "Hodina naděje" a její německý překlad "Stunde namens Hoffnung", Václav Havel "Moc bezmocných", Mil. Kusý "Protesty, stážnosti a jiné závadné písemnosti"; i "Rozhovory o evangeliích" od Václava Svobody a P. Skály jsou podobné povahy, stejně tak nahrávky "Audience" od Václava Havla a "Zeměměřič" od V. Třešňáka na LP deskách a sborník "Spektrum I", vydaný v Londýně, složený z příspěvků signatářů Charty 77. Ne jiného charakteru je i řada písemností, jichž vrácení se Ludvík Vaculík domáhal, jako Robert Jaseň "Západ o nové ~~istevé~~ lidství a..." /obsahuje i hanobení socialistické společnosti a socialistického společenského řádu, marxisticko-leninské filozofie, SSR, i NDR/; Erazim Kohák "Národ v nás", vydaný v Kanadě /vychvaluje Chartu 77, humanitu a demokracii v buržoazním pojetí, pravicový socialismus, hanobí politiku našeho státu, i SSR/; Karel Pecka "Limita" /některé články urážející, zesměšňující, jako "Pohřeb ministra" i jiné/ a "Pasáž" /ironizuje poměry v Praze/; Luboš Dobrovský "Dva texty o komunikaci", Mojmír Klánský "Žalozpěv za májovým dnem" /hanobí naši justici i společnost/, a "Albatros" /i poměry v naší armádě/; Ján Holík "Scena na vidieku" a "Epizoda zo života kuliséra" /hrubě napadá a uráží naši socialistickou

Ivan Klíma "Stojí, stojí sibiřička", dr. Komárková a její hosté "Rozhovory" /útočí proti marxistické filozofii i praxi, politice socialistických zemí, sovětskému pojetí lidských práv, naší socialistické společnosti/.

Jiné písemnosti obsahují různé narážky, směřující přímo nebo v jinotajích proti socialistickému společenskému řádu v naší republice i jiných zemích, jako "Patnáctero kázání" /narážky na sebevědomou moc, práva, Marxovo pojetí práce a jiné/; "Slovník českých spisovatelů", tj. těch, kteří nemohou publikovat /je zlehčováním kulturní politiky našeho státu/; Petr Fithart "Strony žalují" /neobjektivní líčení otázek životního prostředí, a o jejichž řešení naše socialistická společnost usiluje/, a "Před půlstoletím v R.Č.S."; písemnost Svěpomocná lidová knihovna "Hrobka" /zesměšňuje Měsíc knihy/; M. Červenka "Pět postav a pět sebeoslovení" /ironizující a dvojsmyslné verše, například "Epitaf", "Až zoufalý den vejde do ulic"/; D. Tatarka "Ne v čase" /nemravné a hanobící naši socialistickou současnost/; Eda Kriseová "Klíční křítka netopýra", "Kalendář 1979" a další dvě pokračování /ironické narážky na naše socialistické zřízení, kulturu, svobodu, práva, socialistický realismus apod./; Z. Havlíček "Meteory" /útočí proti marxismu, SSSR i našemu zřízení/; Z. Rotrekl "Neobvyklé zvyky" a "Nezděné město"; sborník básní začínající básní "Říjen" od Karla Šitkance /hanobí naše socialistické zřízení i SSSR/; "Perská říše v troskách" /hanobí kulturní politiku našeho státu i bezpečnostních orgánů/; "O třech pachatelích"; básně s úvodní "Procitnutí" /útočí proti politice naší společnosti vůči signatářům Charty, hnutí Charty vychvaluje/; stejné povahy jsou i básně s úvodní básní "Domov"; Jan Skácel "Oříšky pro černého papouška" /narážky na "Básníky zakázané za živa" a jiné/; Vl. Třešňák "Vatikán" /nemravné i hanobící naše socialistické zřízení/; Zdeněk Pochop "Marné volání", František Krautman "Vladislavův tajný čtenář" /útočí proti kulturní politice našeho státu/, Jan Vladislav "Věty" /tendenční viz napříkl. čl. 40, 64, 77 i jiné/, Václav Havel "Vernisáž" /různé narážky na naši současnost a komunisty/, Favel Javor "Nápěvy", vydáno v Kanadě /narážky na svobodu, příchod Rudé armády a jiné/, Bohdan Chudoba "Jindy a nyní - dějiny českého národa", vydáno v Mnichově, v roce 1975

/dobu vzniku lidové demokracie u nás označuje za Nové temno/, závěrečná řeč J. Müllera před senátem městského soudu v Praze /nepřátelské našemu zřízení/, Jan Vladislav "Tajný čtenář" /napadá kulturní politiku našeho státu, oficiální kulturu apod./; Básně polských autorů, kteří nemohou v PNR publikovat, přeložené Lubošem Dobrovským, jsou politického charakteru; Jan Kameník "Zápisky v noci" /obsahuje i básně vyřazené cenzurou ve vydání z roku 1971/, Pavel Jánský "Území tekutých písků".

Za určité politické situace lze zneužít k vyvolání nepřátelské atmosféry proti našemu společenskému řádu i různé pasáže děl, týkající se jiné doby než naší současnosti nebo vzniklých v jiné zemi, jak ukázala u nás krizová období v letech 1968, 1969. V této souvislosti lze poukázat na příklad na "Budování státu - Ůsl. politika v letech 1917-1923" od Ferdinanda Peroutky, vydáno v New Yorku v roce 1974 /v úvodu staví do jedné řady fašistickou diktaturu se socialistickým státem, kniha sama obsahuje nepřátelský postoj k sovětskému Rusku/, "Tajemství zlaté květiny" /souvisí s buddhismem, pro naši společnost je nebezpečná jmenovitě pasáž, v níž se v období začátku meditační práce doporučuje oddálení od sebe všech domácích i veřejných záležitostí včetně obyčejného zaměstnání/, Václav Černý "Dvě studie Masarykovské" /zastává Masarykovu buržoazní demokracii/, D. Bonhoeffer "Úvahy, dopisy rodičům a básně z let 1942-1944/jde o dopisy z vězení ve fašistickém Německu/, Vilém Sacher "Krvavé velikonocce" /zneužito by mohlo být zejména některých líčení poměrů v naší osvobozené armádě a jejího přijetí slovenským lidem/, František Šamalík "Úvahy o dějinách české politiky" - I. díl /nepřátelské postoje ke kulturní politice našeho státu/, Bedřich Fučík "Oběšený harlekýn" včetně spisů i částečných, Karol Sidon "Návrat Abrahamův" /viz napříkl. čl. 142/, E. Hrabal "Obsluhoval jsem anglického krále" a "Městečko, kde se zastavil čas" /v původní nepřepřacované podobě/, J. Seifer "Deštník z Piccadilly" a čtyři básně zvlášť /rovněž v původním nepřepřacovaném znění/, i další písemnosti.

Nemravné jsou "Čtyřicet vybíraných písniček od Iopenika a Javcriny", hrubě neslušné s tendenčními narážkami na naši socialistickou společnost "Dr. Kokeš - mistr Panny" od

Jiřího Gruši. Zbývají dopisy od Oto Filipa z NSR Ludvíku Vaculíkovi /kromě jiného informují o vydávání děl, která se u nás nepublikují, zejména pocházejících od signatářů Charty 77, v jednom dopise je ironizován mezinárodní knižní veletrh ve Varšavě/, dále řada dopisů od různých osob, určených Ludvíku Vaculíkovi. V těchto jsou vyjadřovány názory na knihu Ludvíka Vaculíka, vesměs jsou nepřátelsky zaměřené vůči politice našeho státu v oblasti kultury včetně Prohlášení občanů proti odnětí státního občanství Pavlu Kohoutovi, a napadají činnost našich bezpečnostních orgánů/ a fotografie Pavla Kohouta a jeho manželky /jedna z nich s provokačním zachycením ukazovatele míst, kde byl internován za Rakouska Karel Havlíček Borovský/.

Uvedené materiály byly rozmnoženy na psacím stroji, nebo jde o fotokopie, ve většině případů vydané ve formě tzv. "samizdatů". emigrantské časopisy i jiné publikace byly vydány v cizině.

Za rozmnožování a šíření těchto obsahem závadných materiálů by byl pachatel stíhán pro trestný čin podvracení republiky event. jiný trestný čin podle hlavy první trestního zákona /trestné činy proti republice/, pokud by byl znám, a připadalo by v úvahu propadnutí uvedených věcí a písemností podle § 35 odst. 1 písm. a/, b/ tr.zák. jako věci užitých event. určených ke spáchání trestného činu. Pachatel tohoto jednání však zjištěn nebyl. Jsou proto dány podmínky pro zabránění věcí podle § 73 odst. 1 písm. c/ tr.zák., jak bylo městským soudem vysloveno.

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení lze podat stížnost do tří dnů od oznámení k Nejvyššímu soudu ČSR prostřednictvím soudu podepsaného.

V Praze dne 23. února 1983

Za správnost vyhotovení: šifra nečitelná

Kulaté razítko: Městský soud v Praze - 3 -

JUDr. Jan Rojt

P r a h a

Věc: stížnost na usnesení
Městského soudu v Praze

Praha 24.6.1983

Vážení pánové!

Jsem velice dopálený, ale zdržím se přiměřených slov, aby mě nezavřeli! Mám stížnost:

V únoru tohoto roku se Městský soud v Praze rozhodl zabrat mé věci odňaté při domovní prohlídce 29.1.1981, a v červnu dostávám o tom písemné usnesení, obsahující důvody, které při jednání nebyly vysloveny, takže si myslím, že soud až dodatečně uložil někomu, aby usnesení odůvodnil. Ta osoba to udělala povrchně, špatně a vůbec tak, že zveřejněním takového usnesení vzniklo by pohoršení i hanba, za které ale nikdo nebude smět vinit mne! Není už tato procesní či formální chyba a toto nebezpečí důvodem k tomu, aby usnesení bylo zrušeno či opraveno?

Projevil jsem dost smyslu pro poměry, v nichž soud i já konáme, když jsem mu dal seznam věcí, jichž se zříkám, jako je Solženicynův "Dub a tele" nebo časopisy "Listy" a "Svědectví". Udělal jsem to proto, abych soud taky zlákal k rozmyslu, ale to se mi nepovedlo. Nakonec za vším zapadla pádná sice, ale mlhavá fráze, že ty věci jsou všechny škodlivé, proto mají být v obecném zájmu zabráný. Na to se ovšem nedalo už nic říct, než ohlásit na místě stížnost, což jsem udělal. Tam například nikdo neřekl, že fotografie Pavla Kohouta s manželkou u silniční tabule "Brixen" může našemu státu vadit /víc než rakouskému?/. Proč nesmím mít jejich fotografické PF 80, neříká ani písemné usnesení. Použité uhlové papíry jsou - bráno z hlediska soudu - společensky méně nebezpečné než krabice čistých, kterou mám. Toto však jsou jen humorné drobnosti.

Nemůžu se vyslovit jednotlivě ke všem zabraným věcem, proto své námítky roztrídím do odstavců a uvedu jen příklady:

1/ K označení rukopisů, článků, dopisů, knih a jiných tiskovin užívá soud nejčastěji slov z terminologie války: Šamalíkovy "Úvahy o dějinách české politiky" obsahují nepřátelské postoje ~~ke~~ kulturní politice státu, Rozhovory s dr. Komárkovou útočí proti marxistické filozofii i praxi, Vladislavův

"Tajný čtenář" napadá oficiální kulturu, Müllerova závěrečná řeč u soudu je neprátelská našemu zřízení a dokonce i sbírka ezoterických básní "Tajemství zlaté květiny" je svým buddhistic-kým duchem nebezpečná pro naši společnost, protože se v ní /přivodně buddhistům/ doporučuje při meditaci "oddálení od sebe všech domácích i veřejných záležitostí včetně obyčejného zaměstnání". - A tak se Šamalíkovi upírá právo uvažovat o české politice /tři sta let staré/, Komárková je řazena k nepřítelům pro svůj křesťanský pohled, Vladislav je čerstvě nepřitelem pro články otiskované před dvaceti i třiceti lety, já nemám vědět, co Jiří Müller řekl při procesu, který měl být veřejný, a všichni nemáme co nahlížet do myšlení a citění lidí jiných kultur. Kdyby se úsudku městského soudu mělo věřit, byl by náš stát v omezené, ale jasně vypovězené válce s kdekým, kdo nemá stejnou řeč, myšlení a duši jako soud, ve válce omezené snad jen tím, že i pravomoc soudu je územně omezená. Vynechám teď soud, ale o člověku, který je tak nedůtklivý a vztahovačný, na všechny strany tak nesnášenlivý a rozkazovačný, říkáme, že je nemocný.

2/ V prvním odstavci odůvodnění se praví, že "i v dílech klasiků se mohou vyskytnout věci, které nejsou vhodné, aby se dostaly na veřejnost za určité politické situace". Na str.10 se tato povaha soudu projevuje znovu: "Za určité politické situace lze zneužít k vyvolání nepřátelské atmosféry proti našemu společenskému řádu i různé pasáže děl, týkajících se jiné doby než naší současnosti nebo vzniklých v jiné zemi." Ve shodě s touto svou povahou soud proto zakročuje například proti Peroutkově "Budování státu"/vyd. v New Yorku r.1974/, proti Bonhoefferovým básním a dopisům z fašistického vězení /1942-1944/ i proti Seifertovu "Deštníku z Piccadilly". Propadá Sidon s odtažitou filozofickou studií "Návrat Abrahamův", Bedřich Fučík s esejí o malíři Tichém a ony už zmíněné "buddhistické" básně. Z toho plyne, že za určité politické situace, kterou občan nemůže dopředu znát, a když nastane, může ji a snad i smí vidět jinak než vyšetřovatel, prokurátor a soud, prohlásí se za škodlivé, nebezpečné až nepřátelské vlastně cokoli. Budeme tedy počítat s tím, že v domovních prohlídkách, jež přijdou po pražském kongresu "za mír... atd.", mohou z týchž knihoven a psacích stolů být odneseny další kufry knih dosud nezávadných. To se mi, vážení pánové, totiž stalo: pod položkou č. 96 je v seznamu

odňatých věcí Jánského sbírka básní "Území tekutých písků" a pod č. 99 Havlova hra "Vernisáž", které mi byly odňaty v roce 1977 a pak vráceny, mám o tom usnesení. To znamená, že občan, aniž se hne, šine se "za určité politické situace" do vězení. Knihy se ležoním v mé knihovně jistě nezměnily, změnilo se úřední hodnocení jejich autorů. Jaké je to právní myšlení? Kdyby tento mimoprávní termín směl káykoli vstoupit do práva, rušit jeho chod a dokonce suspendovat některé právní normy, byli bychom vlastně na cestě k vymazávání paměti, které nám pro příští rok předpověděl Orwell. Soud, jenž se při posuzování jednání občanů dá svěst politickou situací, selhává ve svém účelu: nechrání občana před ní, je v jejím vleku, neznamená pro nikoho právní ani morální sílu. Městský soud v Praze krom toho projevil, že nezná hierarchii politiky a literární tvorby. Kdyby se literatura řídila vždy "konkrétní politickou situací", neměla by Evropa dnes žádná velká díla. Jistě i soud ve svých osobách ví, jak mnohé myšlenky, touhy a potřeby lidí našly výraz nejprve v uměleckém nebo filozofickém díle, než se hmotněji projeví v politice. Soud však svým usnesením jako by zapomněl na svou evropskou výchovu. - Ostatně ustupovat v zásadních věcech života "konkrétní politické situací" nemá ani slušný člověk.

3/ Při hodnocení některých děl se soud zřejmě opíral o neodborný posudek, založený buď na povrchní četbě nebo na předpojatosti, když ne na něčem horším. "Klíční kůstka netopýra" Edy Krišové skutečně, jak jsem soudu řekl, není nic než jemný příběh o lásce, i když má kniha forma "samizdatu", Pithartův článek "Stromy žalují" informuje o soudním procesu, v němž Sierra Club žaloval úřad U.S. Forest Service za to, že dovolil zničit krásnou krajinu stavbami turistických a zábavních podniků, a Pithart se nad tím zvláštním precedentem zamýšlí. Třešňákův "Vatikán", odmítající řešení osobních těžkostí útekem z vlasti, je příběh vpravdě vlastenecký a ani po mravnostní stránce není horší než mnohá díla bez překážky dnes vycházející. Tatarkův text "V nečase" /v usnesení zkomoleno na "Ne v čase"/ byl určen a také fungoval jenom jako novoroční přání přátelům a není nemravný, nýbrž pěkný. Mravnost v literárním díle - to je ostatně vždycky věc čtení, souvislosti a ovšem umělecké úrovně textu. Neslušné písničky od Lopeníka a Javoriny se při svatbách a jiných příležitostech na moravských Kopicích vždycky zpívaly a zpívat bu-

dou, já tam s usnesením Městského soudu v Praze nepoletím, jsou a budou předmětem zájmu a studia literárního i etnografického, patří k lidové tvořivosti a soud se na ně nemá co vyvyšovat, já je chci zpátky! - Myslím, že soud podlehl své vědomosti o tom, kteří autoři nesmějí dnes publikovat. Ví, že je jich ovšem mnoho, vždyť jsou obsaženi ve "Slovníku českých spisovatelů", který proto zabírá také, ale přesto vytýká Skácelovi "narážky na zakázané básníky" v "Oříscích pro černého papouška", které zabírá také. Jaké je to myšlení, kdo s ním přišel a proč by mu měli čeští autoři i čtenáři ustupovat?

4/ Nejméně oprávněno je zabrání mé osobní korespondence a nezáleží na tom, jak to soud odůvodňuje, protože ta se k soudu prostě neměla dostat. Byla násilně vytažena ze svého soukromí, v němž chtěla být a kde nějaká slova o ohrožení obecného zájmu jsou prostě ... neřeknu to. Filipovy dopisy z NSR, z nichž se dovídám, co z české literatury tam vyjde a kde je snad "ironizován knižní veletrh ve Varšavě", jsou prostě soukromé dopisy, nebyly nikomu jinému určeny, ani tak nebyly použity. Nebude přeci soud určovat, co si smějí lidé říkat nebo psát, když u toho není vyšetřovatel nebo prokurátor, a ti u toho neměli být, oni se tam vetřeli. A tak v tom vidím jen jakýsi postih za to, že si píšu s lidmi, jako je Filip, ale já si s nimi budu psát dál a za ztracené dopisy dostávat odškodné. Soud označuje za škodlivé i názory, které mi napsali přátelé po přečtení rukopisu Českého snáře. Obsah těch dopisů /pol. 86 - 62 listy, a pol. 88 až 101/ znám jenom já a pisatelé. - Také toto považuju za příspěvek soudu k oslavám roku 1984.

5/ V obecné části zdůvodnění svého usnesení soud říká, že sebrané písemnosti by tak jako tak připadaly v úvahu k propadnutí, kdyby jejich pachatel byl stíhán, že však nebyl zjištěn. To jistě nemůže platit ve třech případech, kdy "pachatelem" jsem já. Já jsem sbíral podpisy pod "Prohlášení občanů proti odnětí státního občanství Pavlu Kohoutovi" a já jsem je s průvodním dopisem poslal doporučeně... sakra komu? Už to, vidíte, ani nevím, oni mi vzali kopii. Smí občan mít kopie svých podání úřadům? Byl jsem jedním z editorů literárního almanachu "Hodina naděje", který roku 1978 vyšel německy pod názvem "Stundé namens Hoffnung". Tehdy to nebylo právně hodnoceno jako trestný čin, co je tedy zlého na tom, že chci ve svém archivu mít

exemplář té práce? Pro nakladatelství Blanvalet v Mnichově jsem napsal pohádku "O třech pachatelích", která zároveň s pohádkami jiných českých autorů vyšla. Jako pachatele v ní vystupovali vědec, jenž je ochoten spolupracovat na zločinu /nepřipomíná to atomovou bombu?/, voják, jenž dokáže začít válku prostě proto, že je krásně vyzbrojen, a učitel, jenž to všechno doktrinárně ospravedlní. Práce byla určena pro západoněmecké čtenáře, děj se odehrával v neurčené zemi. Rozumný posuzovatel by usoudil, že práce bude působit na správném místě. Mne však se nikdo na to při vyšetřování ani při soudním jednání nezeptal.

6/ Domovní prohlídka byla formálně odůvodněna podezřením, že se v mém bytě mohou nacházet věci související s trestnou činností stíhaného Jiřího Gruntoráda. Byl to důvod velice mlhavý a já se až z písemného usnesení soudu dovídám, jak vypadal konkrétně: v bytě Jiřího Gruntoráda se našla adresa mé manželky! V mém bytě však bylo také mnoho adres, na nich pak by se našly další... Kdyby toto byl důvod, vybuchla by po celé republice řetězová reakce domovních prohlídek, nestačily by regály ani budovy a snad by se "závadné písemnosti" musely vyvalovat na některé náměstí, nebudu je jmenovat, a tam by pasovalo jenom je už zapálit. Já ovšem vím, že cíl byl skromnější: u příležitosti stíhání jednoho člověka prohrábnou se všadycky domácnosti mnoha dalších zajímavých lidí. Ani jedna ze tří domovních prohlídek, jimž jsem byl vystaven, nevedla k mému stíhání, ani nepřispěla k usvědčení jiného pachatele. Není pravda, co praví soud, že takový postup se ukázal odůvodněným, když byly nalezeny shodné materiály. Shodných materiálů je na každé kulturní půdě mnoho.

7/ Stěžuju si i na to, jak je usnesení vypracováno. Jsou v něm i chyby: román "Ex offo" napsal Hejl, a ne Hájek /str. 3/, Jasenova studie /položka 41/ se jmenuje "Zápas o nové lidství a program nového českoslovenství" a ne "nového Československa", což je horší. Krom toho jsem myslel, že mi patří originál usnesení, a když dostávám jen kopii, proč ne nějakou čitelnější? /Soud užívá 30 gramového průklepového papíru z Krkonošských papíren, závod Dolní Branná, ten je špatný. Na papíru téže skupiny /50 2295/ z Olšanských papíren se běžně dosahuje i deseti dobrých kopií./

Upozorňuju na zajímavý "právní úkaz": Při domovní prohlídce

si poručík B. Bežuchě odňal jisté věci. Udělal to podle svého úsudku. Co nevrátil, postoupil prokurátorovi, aby je navrhl soudu k zabrání, ten to udělal a ten je zabral. Proběhlo to čarou podle pravítka. Vlastně to rozhodl už prostý poručík. to ho jistě potěší a povzbudí.

X

Stěžají si Nejvyššímu soudu České socialistické republiky na Městský soud v Praze, protože jeho usnesení mě poškodilo hmotně i nemotně. Je nedostatečně odůvodněno. Popírá se jím právo na svobodné myšlení, tvorbu i výměnu myšlenek a děl. Buď strach z budoucnosti. Dává špatný příklad jiným soudům, které ještě budou rozhodovat o podobných případech. A ve své důsledku může působit proti obecnému zájmu, na který se slovně odvolává, totiž poškodit naražený vývoj socialistické společnosti.

S úctou a očekáváním

Ladvík Vaouík
Veletyžní 21
170 00 Praha 7

/Ještě v prosinci žádná odpověď - L.V./

213

Z Dodatků k Basic czech pro pokročilé po str.1980

M O R D Ý M Ě J O V Ě

Nákaza úkaza příkaza doklad: vředy /vřed/ po polích ležící
dýmějové slunce sebe ozařující /sebe samy je/: VESPOLSPÁNEK
Pestkrankenhaus for THE PETS na mořích po mořích
Stinný buvol mit der Seuchen

zadržitelný

Málo /nic/ pro televize Club 2 příznak: /DG: X zéro mor/

Zimničníci

zamorovanost rozorvelloxanosti

V ulicích /ulice/ lázeň moru nad kolena /za kolena/

až k těm cípkům košilek /rubáš k svatbě/

Danza General de la Muerte hijuela-muerte namens Eda

Angeblich: mor být lepší nežli jídlo vzduchu

všem poruchám srdečnice Dar mor mor

trest z trestí vyždatý

ZADRŽITELNOSTI

Vždyť neboť protože od /pád druhý/

k /pád třetí/ moru k meru

O more dýmějový všeprostopujícíně podsvětový

Pochodují vředy v zbraň od ten ta to národ /zaniknuvší/

k ten ta to národ pronárod /přečistěný/: Tanacetum dobytku dáti

Hlíza boubel v nevidoucích /nevid/ neslyšících

/ neslech /

Zadržet tmu hlízovitou /Examen cum exercitatione Sti Vencoslai/

tu tmu když kráká / Le corbeau - c'est si beau ? /

Chirurgka la muerte: " L' EAU !"

Přicházíš přicházím přicházíme

Svlékat nemocniční nemocnice prádlo nahý hahá nahé

Jiskrné stoly zadržitelnosti

Vzít bereme poslední živá prst / srdečník /

plus prst a jít kam anděl v očích

Očistování zamořených tu vid tu sluch tu hmat tu

nesám sám Slunce v troubu dující spasený /spáse/

výkřik byt mrznoucí

I.

Ohromné chuchvalce mlhy se v jasném měsíčním světle prudce vrhaly jako divoké ženy či zlé víly nepřetržitě a stále znova přes kamenné zábradlí mostu a rychle opět zapadaly na druhé straně. Naráz přišel mráz a řeka právě zamrzla. Nebe bylo plné hvězd a měsíc dorůstal k úplňku. Na mostě však chvílemi nebylo vidět ani na krok. Uprostřed vírů mlhy šel rychle Mojše od Malé Strany k Starému městu. Most by prázdný, jen v půli cesty stál ohromný kříž. Jda kolem něho, Mojše si znovu přečetl hebrejský nápis kolem hlavy Ukřižovaného: Svatý, svatý, svatý, Hospodin, Bůh zástupů. Uklovnul se a znovu pocítil prudké tušení radosti. Všelicos se už trousilo mezi lidmi v ghetu, ale dnes měl přijít posel. Nebylo pozdě, ale na svátky Chanuka je už brzo tma a tak vchody do ghetta byly už zataženy řetězy, u kterých měly stát strážce. Přesto, že bylo pravděpodobné, že v tomhle počasí a teď, když křesťani se chystají na vánoce, u řetězů nikdo hlídat nebude, zvolil Mojše raději známou cestu přes dvorky a sklepy u Pinkasovy synagogy, protože nechtěl riskovat, aby právě dnes strávil noc na strážnici. V uličkách Starého města blikala v oknech světélka a z hospod se šířil hluk a zpěv. - Přijde skutečně čas, kdy i my se budeme veselit?, vykřikl v duchu Mojše. - To snad není ani možné. Ale je-li to pravda?! Raději neuvažoval ale soustředil se na to, aby na cizích dvorcích do něčeho nenarazil a nenadělal hluk. Vylezl hned na synagógu a u zdi Starého hřbitova. Tady, v Židovském městě, byla tma. Do úzkých uliček nepronikl místy ani paprsek světla a černé vysoké domy jakoby se nakláněly a chtěly spadnout, Mojše si potmě oprašoval chatrné šaty. Zde se vyznal poslepu až zamířil tam, kde určitě najde přátele, kteří snad už vědí něco jistého. Za rohem byla židovská hospoda, kde nocovávali pocestní.

Když otevřel dveře a po několika schůdcích sestoupil dovnitř, zdálo se mu, že mráz ještě přituhl. V místnosti bylo jakžtakž polosvětlo, na výklenku ve zdi svítila menorá, osmiramenná a ze zašlého cínu, na které byly rozsvíceny teprve čtyři svíčky. Svátky ještě potrvají čtyři dni - jak je to dobře! Ale kolem stolu seděli muži v kožiších a po kamených zdech se třpytily stružky zamrzající vody. Obvykle zde bylo útulněji, ale mráz překvapil všechny a slabý oheň v koutě, kde byla černá kuchyně, nestačil místnost vytopit. Taky tu dnes nikdo nevyzpěvoval, nevyprávěl veselé historie ani nehrál kwitlech, muži jen seděli s hlavami těsně u sebe a mluvili polohlasem. - A pořád zpívá a zpívá, říkal právě jeden z nich. Mojše si rychle přisunul židli a vecpal se mezi ostatní. - Přišel?, zeptal se tlumeně. - Přišel! - A je to tak? - Jo. Co jsme nevěřili, to se stalo.

Mojše pocítil, jak mu srdce vystoupilo až k ohryzku. Chtěl něco říci, ale zalchl se a otvíral ústa naprázdno. Radost byla silná jako bolest a čistá, že čistší nikdy nezažil. Rozhlédl se kolem sebe a viděl, že i ostatní muži jsou u vytržení a někteří starci pláčou. Radost byla tak nepředstavitelná, že se zprvu

nedalo ani jásat. Proto všichni seděli s hlavami schýlenými a jen šeptali a necítili už mráz, neviděli plesnivou špeluňku, necítili smrad špíny a pomyjí, neslyšeli ledovou vánici, která se rozpoutala venku a honila se hvízdajíc úzkými klikatými uličkami. - Už odešel?, zeptak se po chvíli Mojše. - Ne, je u vrchního rabína. Ale ještě se vrátí a čekáme na něj. - Však se toho štěstí nelze naposlouchat, zašeptal jeden stařec a zavzlykal.

Dům, zvenčí černošedá mechovitá odpuzující hromada kamene pomíchaná s malými a většími těsně zamřížovanými okénky, podle zdání sotva obyvatelná, měl více než třicet stop dlouhou, o svátčích jen spoře osvětlenou chodbu, jež vedla k temným zpola propadlým točitým schodům, po nichž se kvůli noční temnotě, jak havran černé, muselo šplhat podél stěn až k zadnímu stavení. Dobře zabezpečená brána se rozevřela a vstoupilo se do komnaty plné lesku nádhery, i v tento roční čas zdobené květy. Podle polírovaným dřevem táflováných stěn zdobených vlnícími se závěsy skrývajícimi umělé vyřezávání, stály starobylé a vzácné lavice. Drahocenný koberec plný obrazů pokrýval vlyštivě vydrhnutou podlahu, na zláčených nohách spočíval kulatý dubový stůl přikrytý jako oheň rudou pokrývkou z jemné vlny a nad ním se vznášel na kovovém řetězu svítník, z nějž čtyři lampy vyzařovaly proud světla. Slavnostní stůl byl ozdoben stříbrnými poháry těžké váhy a zhotovenými mistrovskou rukou, kolem pak stolice se zlatem zdobenými opěradly a sametovými polštáři. Stůl byl prostřen k večernímu jídlu, ve výklenku těžké stříbrné umyvadlo zvalo k předepsanému mytí rukou. Sváteční jídla, květinové girlandy, lehátko podle orientálního vzoru se vzdouvajícími se hedvábnými polštáři a vedle stříbrník naplněný zlatými řetězy a sponami a vzácnými starožitnostmi. To byla sváteční světnice velkorabína Árona Šimona Spiry.

Ten stál v rohu a utíral si ruce do vyšívaného ručníku. Protahoval to schválně, aby tak dal najevo svou nespokojenost a malou úctou k hostu, jenž dosud stál v plášti a cestovním klobouku uprostřed místnosti.

- Nevěřím ničemu, jak už jsem to dříve vzkázal do Jeruzaléma, řekl velkorabín a pokračoval ve zbytečném utírání rukou. - Pamatuji se dobře na rok tisícšestsetčtyřicetosm - rabín užil schválně křesťanského letopočtu. - Všichni věřili, že se v Zoharu píše, že ten rok bude rokem vykoupení. Místo toho - rabín se odmlčel - největší krveprolití, jaké kdy náš národ postihlo. Dodnes tu žijí mezi námi zmrzačení uprchlíci z Polska, kde Chmelnický dal podřezat statisíce. A toho jmění!, vykřikl rozhořčeně.

Návštěvník stál stále nepohnutě na svém místě. Spira zahodil ručník do kouta a vykročil ke stolu. Dvazďmi nakoukla služka, ale rychle se strachem dvěře opět zavřela.

- Právě jsem se vrátil od soudu, pokračoval Spira rozhořčeně. Svědčit proti nějakému křesťanskému lumpovi. Musel jsem stát v koutě, mezi nohama trnitou větev - ještě že si vždycky ucpávám kalhoty - a jednali se mnou jako se psem. Verbež! A ucpávali si nosy, aby mi ukázali, že smrdím. Já! - a vylil si na ruce celou lahvičku voňavky. - Já, který mám jmění víc než stovka těch jejich okrejzlíkováných soudců dohromady!

Velkorabín přecházel na druhé straně místnosti, jako by se k návštěvníkovi nechtěl ani přiblížit. - Však ten váš Šabataj je také pěkný pták! Nemá ani grešli, jak jsem slyšel, a chodí se žebráky a nádeníky po Smyrně jako nějaký ten jejich Ježíš, z kurvy syn. Cožpak takhle vypadá mesiáš? Kdyby skutečně přišel židovský král, přišel by nejdříve k nám, nejdříve bychom to věděli my, nejdříve by se poradil s námi - ale ten? Pcha! Že zpívá žalmy? To je toho: Kde má vojsko?!

Návštěvník mlčel. Zdálo se, že už řekl všechno a že s velkorabínem se taky bavít nechce.

- Jděte, vykřikl Spira, - buďte rád, že vás nepředám úřadům. A zmizte z města. V mé obci nebudete šířit žádné bludy. Nedopustím!

Host se obrátil, nepozdravil na rozloučenou a odešel ze zářící komnaty do pusté sychravé a plesnivé chodby, na rozlámané točité schodiště s kamennou jeskyní předního domu ven do měsíčního světla.

Nejprve uvažovali, že bude lépe zachovat věc v tajnosti. Co řeknou státní úřady? Kdo zabrání novým pogromům? Vždyť to by mohla být ta nejlepší záminka! Jak se pak ubráníme? Nezažili jsme dost utrpení co žijeme? Ještě zívají na Malé Straně černá spáleniště domů ze třicetileté války, ještě stojí trosky císařského hradu neopraveny a neomítnuty, ještě sotva chodíme, sotva obchodujeme, sotva pracujeme a to ještě většinou na dluh, staráme se dosud o vyhnance z Polska, kde Bůh nedopustí, není ani den jistý - a co zítra? Jen nedávat nic najevo, žádné vzrušení, žádnou radost, nepřivolat neštěstí!

Ale neznámými cestami se zpráva šířila a radost byla nepotlačitelná. Vzdor všem obavám, všude se náhle žilo lehčeji a z radosti se stávalo jásání. Ten lid, jenž neznal nic než strach a neměl nic než vědomí o božím zákoně, najednou jakoby měl vše. Ten lid, který byl jen vysáván a vykořisťován, světskou mocí i vlastními pár bohatci, kterým cizí moc byla bližší než vlastní národ, lid, který byl bez vzdělání, bez kultury, nevěděl nic, neznal a neměl ani potuchy o ničem, čeho dosáhly už kulturní národy, netušil nic o vědě, která vítězně kráčela vzdělanou Evropou, nedovedl si ani uvědomit, že existuje něco jako umění a filosofie, ten lid nyní cítil že je živ. Byl to lid, jenž nikdy u nikoho neměl zastání, jež byl všem jen k opovržení a posměchu, jenž byl považován za smradlavý, lid který neměl knihy, obrazy, hudbu, sochy ani architekturu, jenž neznal astronomy, matematiky, fyziky, jenž byl zatlačen po staletí a staletí do temnoty ducha, v níž svítilo jen světlo náboženství vysmívaného všemi mocnými tohoto světa. Běda těm, kteří jsou odsouzeni tak žít - běda národům, které se dpstanou do tohoto postavení - je strašné, když taková pohroma postihne celé země, ba dokonce celé kontinenty, kde pod vládou vojenské kasty žijí lidé, kteří by dokázali být stejně zdatní a stejně kulturní jako ostatní svět a jsou zatím uměle a záměrně zatlačováni do stavu zvířat, majících jen pár svých zábav a pár temných vzpomínek. A opakuji se případy, kdy se to stává a kdy lidé velkých zemí a velkých národů trpí takto znelidštění po generace a generace na očích

všemu ostatnímu světu ale bez kontaktu s ním, oběti svých pánů, vykořisťovatelů a drancovatelů, kteří vysávají své umlčené národy ještě navíc ohrožují celý svět válkou. Ten ubohý lid bez kultury, to je ten nejsnáze ovladatelný subjekt, to je ta louka, kterou lze stále sekat a dobře na ní vydělávat. A nikdy nevědí jiné národy, jak snadno je možno dostat se do takové situace, nevěří tomu, vysmívají se a ponejvíce vůbec na to zapomínají: co s lidem bez kultury a bez vzdělání, je jen pro smích, jak je sto let za opicemi. Literaturu si opisují rukou na hadrovitých papírech, které požírá plíseň a tlení, přestali už vůbec rozumět světu pokroku a nepočítá se s nimi. Jen s těmi, kdo je drtí se ještě počítá, musí počítat, ale jen ve věcech války, nikdy ve věcech kultury. Pro ni jsou tyto národy zaživa odumřelé. Nikdo se o ně nestará, nikdo na ně není zvědav. Jak žijí tak umírají, nic z nich nevzejde, nikoho nevydají, jsou to pohřbené, několikanásobně pohřbené národy. A jejich jednání nikdy nikdo nepochopí. Jsou - jakoby nebyly. Chraň bože národy, které jejich situaci neznají a nechtějí znát, aby se do ní také nedostaly! Může se to stát dříve než se kdo naděje.

Nikdo nevěděl, jak se vědomost o vykoupení rozšířila a již začaly přicházet zprávy ze všech stran. Na Staroměstském rynku za mrazivé noci spadly s třeskotem řetězy uzavírající gheťo a císařské strážní vypadly zbraně z rukou. Židé se toho lekli, že několik dní nevycházejí ven, ale uvnitř se napotkání objímali. To už přešly křesťanské vánoce a jejich Nový rok a rok 5426 šel do své poloviny. Byl to rok, v němž počalo osvobození celého lidského rodu - i když to věděli zatím právě jen ti nejubožejší a všichni ostatní se jim vysmívali.

Ve Lvově se otráslly stěny synagógy. Strachem kvílející židé vyběhli ven a viděli jen, jak se synagóga ve světle hvězd celá zachvívala a zdálo se že vyrůstá do výšky a přečnívá všechny křesťanské chrámy. Lidé padali na zem a báli se neštěstí, když tu synagóga se celá oblila jasem vycházejícího měsíce a zůstala stát pevně, pokrytá celá drahokamy ledových křišťálů.

Ne všichni rabíni byli jako Áron Šimon. V městečku Mikulově, kde učenci a bázní studovali svaté spisy, vyrostla na hřbitově za noci uprostřed kruté zimy podivuhodná květina, všecka bílá a rudá, bílá protože zvěstovala nový věk a rudá, protože připomínala zavraždění statisíce našich bratří.

Jednoho dne vyšli obyvatelé ukrajinských vsí a městeček večer ven a zpívali všichni písně - svaté písně i písně do tance, písně, které zpíval Šabataj, vůdce utlačených, denně ve svém rodném městě, po ulicích přeplněných radujícím se lidem - neboť tam, v dalekých zemích, jsou celá města naší víry a nejsou tam gheťa. Na Ukrajině byla zima a vlhce lezavý mráz štípal, nebe bylo plesnivě sněhovými mračny, jen za noci svítily hvězdy, přes den bylo hůř jak v noci.

Velmi rychle docházely všude zprávy odevšad. Jak amstrodamští židé neopouštějí své krásné synagógy, nepracují, neobchodují a nepřetržitě plesají. Nedošly zprávy z daleké Šťastné Arábie, kde v Jemenu začaly děti mluvit cizími jazyky, jimž jen učenci sem tam slovo rozuměli, ale to poznali, že zvěstují nové království na zemi. Všeobecně se však roznesla zvěst o tom, že se

našly ztracené izraelské kmeny a že Ruben a Cad jsou již na cestě do Svaté země, kde vyčkají do počátku nového věku. Rabíni dostali do rukou knížečku amsterodamského příznivce utlačených Petra Serraria, v níž o tom psal k poučení všem křesťanům. A ti byli udiveni čtouce.

V Livornu v Itálii se večer v synagóze sama rozvinula tóra a ukázala místo, kde se čte mesiášské příslibení všemu lidstvu. Při čtení rabín vydal náhle hlas jak zařvání lva a zhasla světla a okny svítil jenom stříbrný měsíc.

V Praze v Pinchasově synagóze byl chován kaftan a praporec mučedníka Šalomona Molcha. Nikdo nedovedl přečíst písmena na praporu. Jedni oslepli, druhým zmizely záhadně připravené pero i papír. Teď náhle se písmena sama uspořádala do slov: Šabataj Cví je roku 5426 mesiášem

Na Litvě byl tu zimu krutý mráz. Ve vsích bylo málo co jíst. sotva přešla válka se Švédy. Kdo měl kozu, byl boháčem. Chudí byli všichni. Daně byly znovu dopředu vybrány právě před vánoci. Nežůstal ani stříbrný řetízek ani měděný prstýnek. V synagógách se zahřívali potmě vlastním dechem. Nebylo co dělat. Nikdo si nemohl objednat nové boty ^{nebo} nový kabát, ba ani dát opravit staré. Nebylo čím platit, oves ani žito nebylo a vodnice, ta trocha vodnice, zmrzla. Svítily hvězdy, jasnější než kdy jindy. Vrzala vrátka, zapraštil umrzlý sníh, zaskřípaly tyčky v plotě. Vdova Róza, na ruku malou holčičku, vyšla na cestu daleko, daleko, věděla jen že na jih a pryč, kolik zemí, hor a řek přejde, neměla ani tušení. Vyšla za novým světem, za vůdce utlačených, který přišel ustavit království boží na zemi a teď čeká, až přijdou ti, jež má vykoupit. A ti musejí jít, všechno opustit, putovat k němu. Róza neměla co opouštět než bídnou díru. Obaleny hadry od nohou až po hlavu vyšly za tmy Róza s dítětem na malou klikatou pěšinu.

Dlouhá noc trvala, dlouhá noc, kdy se prý narodil Kristus pán. Nad Severním mořem byla tma jak v pytli. Moře bilo do hrází. Před zájezdni hospodou čekali koně. Kolem se táhl zamrzlý kanál v rovině jako mlat bez kopce. Abraham Blom zavřel vrata, zvedl pořádné prkno a přibil je napříč. Na saních byly pytle s cínem a stříbrem, které po cestě prodá. Svítil si malou lucernou, a zabalen do bohatého liščího kožichu práskl do koní a ani se na zatlučený hostinec neohlédl.

Po cestách Čech se motala zedraná rodina chudáků, kteří neměli kam hlavu složit. Stále dokola a stále dokola, odkázání na milosrdenství, jehož je vždycky jako šafránu a ještě je často trpké, když jsou lidé slabí, staří, nemocní nebo děti. Kam jít z Kutné Hory, z Plzně, z Březnice či z Hradce králové? Není to všechno marné, není to všechno jedno? Teplé jídlo tento týden ani jeden den. A je teprve půl zimy a kdoví jestli. Chanuka se svítí dobře v teplé světnici. Ale na silnici, kde zapalovat svíčky? Vítr ješfoukne. Je pravda, co říkal ten švec v Polici nad Metují? Má začít letos nový svět? Není to úplně nanic mátožit se od Náchoda do Dobrušky? A v noci, kdy mráz jim nedal spát, vydali se na cestu na jih. Tehdy poprvé co pamatovali, pocítili radost.

Nikdo, kdo byl přítomen, nevnímal zasmušilý zimní čas. Všichni se těšili, jak se svatba vyvede. Josef Hirsch, po otci krejčí, ale mladík, který uměl i číst a vyznal se v toře, i když mu ještě nebylo ani osmnáct, si narychlo bral Kater, která byla ještě mladší, skoro dětská dosud, a byla dcerou punčochářky. A narychlo se nebrali pro nic jiného, než aby mohli jak jen jaro přijít, odejít tam, kam teď všichni spáchali, k tomu, jenž nás všechny vyvede do říše spravedlnosti. Snoubenci se podle zvyku měli od rána postit na připomínku zničení Chrámu, ale bylo už známo, že mesiáš prohlásil, že je konec všemu truchlení, že věk radosti započal a Nový Chrám se již staví v lidských srdcích. Proto se nepostili, ale přesto jak bylo obvyklé vyčkali až do prvních hodin odpoledních, kdy obřad začíná. Za nepřítomnosti ženicha ověnčili čtyři mládenci hlavu nevěsty ve vedlejší pokoji. Tak předstoupila před ženicha jako kdysi Rebeka před svého budoucího manžela. Ve slavnostně vyzdobeném pokoji, kde však přesto bylo místa sotva pro tučt osob, ~~se~~ sešli se nevěsta a ženich pod rozprostřeným ženichovým talitem, který si už ~~vezma~~ sebou i do hrobu. Přidržel jim jej s nevěstinou matkou kantor ze staronové synagogy, protože velkorabín Spira, když se dozvěděl, co budoucí manželé zamýšlejí, div je neproklel. Pak navlékl Josef Kateře na ukazováček pravé ruky svatební prsten. Svědkové podepisovali svatební smlouvu. Novomanželé se nyní napijí z jednoho poháru, který jim - jako zvláštní čest pro něho - naleje kantor. Ženich chtěl již hodit sklenici na zem a rozšlápnout ji - tím se vyjadřuje, že naše radost je tlumena zármutkem nad zbořením Jeruzaléma - ale pak si vzpomněl, že je nový, mesiášský věk a s jásotem dal sklenici znova nalít a znova pili. Krejčovská dílna byla celá vyklizena, aby bylo místo na tanec. To již začínal večer, daly se rozeznat první hvězdy a muselo se rozsvítit. Dva muzikanti vyhrávali na housličky a na píšťalu. Bylo až k podivu, kolik lidí se sem teď vešlo, i když, pravda, stáli většinou přitištěni ke stěnám. Nevěsta se ženichem tančili a s nimi několik párů. Staří postávali a podupávali, dveřmi a okny nakukovaly susedky. V koutě stála pícka a na ni posadili děti. S nimi se tam uvelebil nějaký starý poutník, snad přímo tulák, v zaplátovaném ale čistém kaftanu a s fialovým baretem, jaký v některých zemích nosívají ti, co nějak přísluší k synagoze a k pohřebnímu bratrstvu. A tenhle nebyl zdejší. Nějak se ani nestalo, aby s ním kdo kloudně promluvil, nevtíral se, jen se s ostatními veselil a pil víno, když mu dali. Měl ryšavý vous, ale zpod baretu mu vylézaly už stříbrné chumáče vlasů. Mošnu si odložil na pec do kouta, aby mu bylo volněji a komíhal nohama v dobře okovaných botách do rytmu tance. Když konečně někoho napadlo aby se ho zeptal, odkud vlastně přišel, nebyl tam už. - To byl jistě nějaký toulavý kazatel, maggid, povídala nevěstina matka, - měli jsme mu dát na cestu koláče a mohl tu vlastně klidně zůstat přes noc... Byl tam taky starý dědek jehož byl Josef vnuk. Když k půlnoci už byli lidé unaveni a slušelo se aby nechali novomanžele o samotě, ještě se protlačil mezi lidmi : - Jdu vám naposled požehnat, protože to dítě, které se vám po dnešní noci narodí, se narodí už do nového světa, bude to dítě nového věku, bude to dítě, které přijme všechno to štěstí, které jsme my nikdy neobdrželi. - Ano, bude to tak, řekl Josef a všichni se znovu začali objímat, jákali a rozplakali se radostí.

Pod Kyjevem na mnoha cestách a polích zčervenal sníh krví. To tam, kde před lety padly obětí kozáckých masakrů. Místy bylo celé krvavé jezero. Byla to krev volající k mesiáši, krev svatých, kteří připravili nevědouce cestu k novému životu. Lidé v bázni obcházeli, bojíce se, že je kozáci kvůli zázračnému úkazu znovu začnou vraždit. Ale i ti se lekli a zůstali zavčeni na svých statcích hrůzy.

Jen starci a těhotné ženy se rmoutili. Nemohou se dát na cestu tak dlouhou. Ale rozšířilo se proroctví, že vykupitel pošle pro ně nebeská oblaka a na nich odplují, aby strojili nový začátek všeho. Starci postávali na návsích a pohlíželi na oblohu. Byla černá a mrazivá. Za nocí bývaly mraky nízko nad chalupou, jen se zachytit. Nedočkavec vylezl na komín, skočil s roztaženýma rukama - ale spadl a zabil se. Leč nad jeho bledou tvář se zastavila jasná hvězda a svítila na ni celičkou noc.

Franfurtem, Norimberkem, Prahou, Vídní, Prešpurkem, procházely teď houfy poutníků. Jedni v povozech, jiní pěšky, někteří vezli děti na trakaři. Putovali za noci, aby je nezastavili a nevrátili. Putovali pomalu, protože byl mráz. Putovali nazdařbůh, protože sotva věděli kudy a kam. Byli to ~~xxx~~ chudí lidé. Bohatí v Amsterdamu, v Hamburku, v Lübece čekali na utišení zimních bouří, aby nastoupili na loď. Maggid Leibowitz se však z Josefovy svatby pustil zpátky na sever. Potkával poutníky a radil jim nejlepší cestu.

A zima už se přece jen chýlila ke konci. Byl tu Purim: svátek, kdy je všechno dovoleno. Je to 14. Adar, kdy křesťanům začíná březen a někde už pukají ledy. Mojše celou zimu opatroval starou bábu. Nemohla už chodit, nemohla si vydělávat, nebylo, kdo by ji opatřil. Ale až začne jaro, všechno bude lepší. Nebude vysedávat na prahu a někdo jí něco dá do ruky. Mojše bude moci odejít s ostatními. Měl svůj malý obchůdek, který nosil v krosně na zádech. A kde kdo mu byl dlužen po groši či po třech. Oběhával teď dlužníky, ale všichni židovští kramáři teď chtěli dostat své peníze zpět a výsledek byl, že jim nikdo nedával nic. Bylo mnoho lamentování a křiku, a bylo by ještě víc, kdyby nebylo strachu z úřadů. Mojše nesehnal skoro nic. Ale už mu to dávno začalo být jedno. V novém světě, kde bude vládnout spravedlnost, si už nebude muset dělat s penězi starosti. Tam bude osvobozená práce a každý, kdo pracuje dostane podle zásluhy a kdo nebude moci, podle potřeb. A zaslíbený svět se rozprostře všude, bude postaráno i o Mojšeho bábu, i když ji tu zatím nechá. Nebude to trvat nijak dlouho. Odejde, jen jak sežene na boty a cestou ho budou živit ruce a pánbůh. Proto též sdílel se všemi ostatními neutuchající radost. O Purim všichni tančili, ale nepřestrojovali se za maškary jako obvykle, protože jejich veselí bylo veselím nového věku, který přináší svobodu a lidskou důstojnost.

Předjitřní mlhou dosud neproniklo slunce. Budovy města stály šedé a špinavé pod mokrým nebem. Vanul sychravý chlad od řeky, ale na krátký okamžik v něm člověk mohl ucítit podivnou, vždy nevysvětlitelnou vůni jara. Městské brány byly dosud zavřeny. Zadem přes zahrady u řeky, na nichž dosud ležel ledový příkrov, šli poutníci. Opatrně, aby je nikdo neviděl, se prosmykli po ledě kolem hradeb. Šli zachumlaní do šátků s klobouky do čela naraženými. Potom špinavá mlha začala blednout. Před hloučkem putujících vzápětí náhle vyšlo planoucí slunce. Noc zůstala za nimi a vpředu od východu je zalila záře dne.

II.

Slunce zářilo.

Od všech stran světa mířily proudy poutníků vedených štěstím k jednomu cíli. Šly mrazem severních zemí i horkem arabské pouště. Šly od západu i od východu, šly zeměmi křesťanskými i muslimskými, šly ode vsi ke vsi, od oázy k oáze, překračovaly řeky i vyschlá koryta a skalní rozsedliny, šly žírnou zemí i pustinami, všude nesouce radostné poselství, že nový věk nadešel, je konec bídě, strádání, vykořisťování, věznění, mučení a zabíjení, nastal čas svobody, spravedlivé práce, rovnosti a krásy.

Cesty všech by nepopsalo sto básníků, osudy všech - tisíc. Tak je nám jít jen s hloučkem těch nám nejbližších, z ledové Evropy ke slunci Středomoří. I odtud šli jedni rychleji, druzí pomaleji. Ač všichni spěchali, přece mnozí byli zdržováni bídou, slabostí a nemocemi. Ale byli i takoví, kteří se z cesty radovali jako prostě z cesty. Poprvé v životě byli šťastní a tak štěstí oblévalo jejich cestu zvláštním dosud nepoznaným koutem, bylo jaro a přestože bylo toho roku dlouho chladné, slunce neustále zářilo. Bylo to slunce jejich budoucnosti, slunce nového času, slunce, jež už nikdy nezajde.

Po cestě Moravou se Josef a Kater potkali s Rózou a její dcerkou. Byly to opravdové ubožačky. Šly po měsíce ledovými pláněmi i stříbrnými lesy Litvy a Polska a teď byly na konci svých sil. Všichni je předšli. Zůstaly v jedné židovské zájezdní hospodě a zdálo se jim, že už nikdy nedojdou. Tu se jich ujali Hirschovic. Ale v herberku byl už i švec Hejerle, který jakoby cestou nepospíchal, spravoval všem boty. A že se líp cestuje, když je v cizích krajích víc lidí pohromadě, zastavili se tu a čekali postupně i jiní.

Švec seděl přede dveřmi, nedbal studeného vzduchu, radoval se, jak na něj svítí slunce a přištípkoval.

- Až bude nový svět, slunce nikdy nebude zapadat, nebude třeba, aby byla noc, protože nebude třeba odpočívat. Protože práce bude všem lidem pro radost. Nikdo nebude bez práce a ani za ni nic brát nebude - protože všechno bude darem - co hrdlo ráčí.

- Ne, odpovídal starý vyzáblý čahoun, kterého nikdo neznal jménem, nikomu je nesdělil. - Ne - bude třeba se modlit celou duší svou!

- To taky, ale to se modlím právě při práci. Ale je jiná, kdo bude studovat svaté spisy. Ten nebude muset přitloukat floky, protože jeho práce je důležitější a krásnější než všechny ostatní dohromady.

Na silnici, která vedla do Vídně, byl silný provoz. U zájezdů hospody na chvíli zastavovali formani, vypřahovali, vodili koně do maštálí a jiní zas zapřáhali a odjížděli.

- Chamraď jedna nuzácká, říkali se mezi sebou. - Kam se najednou všichni ženou? Bylo by potřeba je všechny pozavírat a poslat pracovat. Od té doby, co je to posedlo, nedostaneš nikde vypůjčit peníze a nedostaneš ani cvočky ani tkaničky, všechno schovali, zakopali, přestali dělat, všiváci. Vojáky na ně!

Forman byl ve skutečnosti rád, "že to ty židáky popadlo", protože dlužil Jajtelesovi z Olomouce padesát rýnských a dal mu teď jen dvacet. Ale byl uvázan na arcibiskupském zboží i s celou rodinou a i kdyby si bůhví kolik našetřil, z poddanství by se nevykoupil. Dlouhé fůry jezdil rád, protože si dovedl přivydělat. Však měl na čem, poněvadž měl grunt, ale co platné, svobodně žít nemohl - a tak mu bylo proti srsti, že ti žebráci tady si teď chodí svobodně jako páni a věří, že budou moci chodit svobodně i dál, a nenáviděl je za to.

- Jako páni!, myslel si, - ta verbež! A snažil se zapomenout na nejpalčivější vzpomínku, že mu vrchnost nedovolila vzít si Aničku Štróblovou a musel si vzít holku, kterou už o všechno připravil panský písař.

Po dvoře se skutečně poflakoval Šimonek, který byl mešuge a často su stalo, že šel na opačnou stranu, než mu zas vysvětlili, že musí nazpátek. Vyzpěvoval si potichu písničku, kterou si sám složil a složil každou chvíli nějakou, ale neměly hlavy a paty. Zpíval si v nich o tom, jak bude krásně na světě, že všichni, naprosto všichni se dostanou do ráje. A ti zlí se přestanou konečně zlobit, protože budou mít tolik, že ani nebudou moci chtít ještě víc. A i vojáci budou všichni kapitáni a budou mít péřové klobouky. Jak si tak zpíval, forman jda kolem ho nakopl, protože na Šimonkovi bylo až moc dobře vidět, že je mešuge a že se mu může udělat všechno.

U silnice u potoka obědvali dva mladíci. Poznali se teprv cestou a před sotva dvěma týdny. Ale zalíbilo se jim jít pohromadě, ačkoli nebo snad právě proto, že jeden byl hlasitý ~~mladík~~ nadšenec a druhý hloubavý nemluva.

Ten první, David, opět vykládal: - Představ si, že nebude bohatých ani chudých, představ si, že nebude pánů ani nádeníků!

- Větší tajemství je, odpověděl pomalu jeho společník, - že nebude hříšníků.

- Ano, máš pravdu, v novém věku budou lidi jen dobří, všechno zlo pomine - pomine bída, pomine zlo na světě. Vždyť už teď nastane konec starého světa, i když jsme ještě hříšníci!

- To je tajemství spásy! Pokání už není nutné, jak vzkázal mesiáš!

Jel kolem mladý švarný pán, ve velikém černém doktorském baretu a zabalen do dlouhého černého sametového doktorského pláště. Na hrudi měl plášť rozhalen a bylo vidět, že místo židovského kolečka má vyšito na spodním kabátě srdce. Jel na oslu a klátil nohama, jež tak-tak necoural po zemi. Vida pramenitou vodu zastavil a slezl z osla. Prohlédnuv si pozorně přátele, kteří se odmlčeli a poznav, že jsou to židi, smekl, široce se rozmáchl kloboukem a pravil:

- Jsem Ibrahim Kohák de Pinheira, k vašim službám.

Mladíci, jeden z Nové Lhoty a druhý z Dlouhé Lhoty, se na sebe udiveně podívali.

- Jedu z Amsterdamu, pánové, a protože v téhle zemi nesmějí našinci jezdit na koni, jak jsem byl zvyklý z domova, pořídil jsem si toto zvíře. Ale je nutno uznat, že je nevděčné a nespolehlivé - a snažil se připoutat oslovi ohlávku k noze, aby mu neutekl.

- Takhle se to dělá, pane, vyskočil David a zavedl osla k k potoku. Jmenuje se Ave Stella, což jest "Hvězda, budiž pozdravena", poznamenal Kohák, - ale není mi jasno, jak mne mohlo napadnout, dát mu takové jméno, když by se měl spíš jmenovat Belzebub. Dovolíte přisednout? Jdu, nemýlím-li se, k témuž cíli. Od nás všichni odjíždějí po moři. Ale já trpím mořskou nemocí od dětství a při pohledu na moře se mi dělá špatně. Proto v Amsterdamu nechodím ani na procházky do přístavu. Ostatně, co bych tam dělal. Nejsem obchodníkem. Jenže jsem netušil, že nebudu moci jet na koni.

- Pán je od moře?, zeptal se David zvědavě.

- Můžete mi vykat, pane, jsme si všichni rovni. Ostatně už i křesťané uvažují o tom, že si všichni lidé jsou rovni, aspoň v osvícených zemích. Ale je pravda, že takovou zemi jsou zatím jen Spojené provincie - dodal poněkud zatrpkle.

Přátelé pokyvovali nevědouc co si myslet.

- Jsem lékař, pokračoval Kohák. Otec je marrano z Lisabonu. Víte, co to je? Musel přestoupit na křesťanskou víru. Když je vyháněli z Portugalska, jehož lahodná řeč je mou mateřštinou, pánové, zakázal král našim otcům veškeré modlitby po celou dobu odsunu, aby je Hospodin náhodou neuslyšel. Asi se to povedlo. Ale na tom tplik nezáleží. Všechny víry mají stejné jádro. Až se dostane všeobecného vzdělání všem, až nastane nový věk, který přinese vzdělanost a kulturu do všech končin světa, i k proti-nožcům, bude jedna společná víra čistého rozumu a konečně budou všichni lidé bratři. Říká i ty Comenius, jenž také čeká, že letošního roku, 1666, má dojít k začátku nového věku. Ale naznačuje to i Cartesius. A náš veliký Baruch Spinoza - i když ho tatíci v synagoze prokleli - chystá o tom veliké dílo. Není prostě možno nevidět, že začíná nový věk. Nepochybuje o tom, pánové:

David a jeho přítel Jakub o tom ani dost málo nepochybovali a byli rádi, že nakonec uslyšeli tato srozumitelná slova, neboť ostatek jim byl vpravdě portugalskou vesnicí.

A šly zástupy naděje ze všech koutů světa. Byly země, kde žádní Židé nesměli žít. Byly to Španělsko, Portugalsko, Francie, Anglie, Moskevská říše a další a další. Byly země, kde se nesmělo říct, že je někdo vykořisťován. A v nich náhle se začaly plnit cesty a plnit přístavy, a lidé kteří se dosud skrývali jako svinky pod kamenem, vylézali na světlo a pokoušeli se odejít do země štěstí. Inkvizice v jedněch, vláda v druhých zemích, začaly střežit silnice a blokovat přístavy, aby ani myš neutekla z jejich říší tmy a porobení. A přece odcházeli a přece odplouvali. Odcházeli za nocí a brali se necestou, odplouvali na podlounických bárkách, z nichž mnohé ztroskotaly, stejně jako suchozemští poutníci hynuli v lesích. Maggid Leibowitz seděl na molu Sevillského přístavu a pozoroval, jak agenti inkvizice šacují cestující. Byť byli ověšeni kříží, židé byli k rozeznání podle ranců, v nichž vlekli svoje hadry. Biřici jednoho po druhém odváděli, ale další zahazovali vše a tlačili se v přístavních uličkách. Všem svítilo zářivé slunce nad hlavami i v šrdcích, nepočítali útrapy, nehleděli na tresty, jen pryč, jen do vlasti chudých, do nového království.

- A tak, milý bratře, zastav všechny transakce, dej protestovat směnky, nové zboží neposílej. Uzavírám naše kanceláře, protože je už nebudu potřebovat. Prodej nebo zanech všechno a dej se na cestu na východ.

Tak a podobně si psali židovští obchodníci křížem krážem po světě. A všechny země se ocitaly bez obchodních styků a bez finančního trhu. A celá města, zejména v říši turecké, a celé kraje v té říši, byly bez bot, bez kabátů, bez punčoch, ale i bez šavlí, bez mečů a bez hrců na vaření, protože statisíce chudáků, kteří šili, tkali, kovali a stříhali, zastavovali práci a odcházeli. Ti nejvíc opovrhovaní se ukázali jako nejvíc potřební. Hospodářství všech zemí se zastavovalo.

A ve svém rodném městě vůdce utlačovaných chodil s jáсотem po ulicích nebo naopak ve smutku a utrpení skrýval svou tvář, neboť kdo může unést hoře i naději světa.

V malém, ale slavném městečku Mikulově na hranici Moravy a Rakous, mohli mladí Hirschovi, kteří táhli na káře Rózu se sotva žijící dcerkou a provázení dalšími ze zájezdního dvora, navštívit znovu po delší době modlitebnu. Za týden budou paschální svátky, první v novém věku. V podvečerním šeru stál před synagogou, skrčenou v nejhorším koutě města, jemuž dominovaly zámek a chrám, početný hlouček domácích i cizích. Ještě hořely poslední paprsky slunce, ale hvězdy budou už zanedlouho vycházet. Muži čekali odděleně, obklopili poutníka, který se tu zastavil na zpáteční cestě. Spěchal, aby všude rozhlašoval divy, které viděl a slyšel.

- Velký Turek už ví, že musí v určitý čas posloužit vládu mesiáši. Čeká jen, až ten rozhodne. Ještě předtím, loni, když se začalo zvedat království spravedlnosti, poslal k vůdci

utlačených své dvorní malíře, aby mu namalovali jeho podobiznu. Ti se vrátili a přinesli mu obraz strašného muže. Zášť mu šlehala z očí, v rysech měl vepsanou tělesnou vášeň, zloba rozrývala vráskami jeho čelo. I podivil se Velký Turek, že takto vypadá muž boží. A nevěřil, že jeho malíři malovali po pravdě. Vypravil se tedy za mesiášem sám. Přišel k němu, když tento seděl v usebrání v zahradě. A hle, malíři nepřidali ani vlásek, ten muž vypadal jako zvíře. Převelice se Velký Turek podivil a ptá se: Šabataji, jak můžeš být muž boží a mít v tváři výpaň všechny neřesti a zloby? Šabataj na něho ani nepohlédl a praví: mám v sobě všechny ty neřesti a zloby a musím je mít, chci-li vyvést do svobody ten lid pohroužený do špatnosti včerejšího světa. Jem má-li muž boží tolik síly, aby překonal v sobě všechnu neřest a zlobu světa, může překonat tento svět - a obrátil svoji tvář k Velkému Turkovi a byla to tvář jasu slunce a archandělská. A Velký Turek oslepl a náš pán ho uzdravil vloživ na něj ruku.

Sultán Mehmed zvaný Lovec ovšem v té době ani nevěděl, že nějaký Šabataj existuje. Nebyl ani v Turecku, ale v Thrákii, kde lovil, nestaraje se o říši, kterou mu vedl velkovezír Köprülü, už druhý po otci. Velcí tohoto světa jsou tak bezstarostní, že si často myslíme, že neoprávněně. Ale ano, oprávněně.

Před tureckou hranicí se všichni zastavovali. Přece jen si nebyli jistí, jaké to tam je. Ve vesnici u Nových Zámků se sešla lidu spousta. Nocovali u ohňů za vsí a poslouchali jen, jak na sebe vyli psi z obou stran hranice. Někteří se v duchu báli. Ale David a Jakubem a s Kohákem seděli vesele a vyprávěli si historky z mládí. Navzájem to bylo neuvěřitelné. Jak v Nové Lhotě a ve Dlouhé Lhotě neměli ani modlitebnu, tím méně rabína, tím méně školu. Jak Kohák chodil klidně s křesťanskými mladíky na vysoké učení a jak jeho otec měl své faktory všude, i v Novém světě, odkud pocházejí tabák, který Kohák k údivu všech kouřil, a brambory, velká vymoženost, velký dar boží chudákům. Ráno vstalo s červenými paprsky v jemné mlze a brzy je zalila plnost slunce. Kolem dokola kvetly ovocné stromy. Byly bílé a růžové a celé údolí bylo jako zasypáno bílým a růžovým sněhem. Rašila jemně zelená tráva. Stromy se odívaly listy, pučely nové haluze. Země dýchala vůněmi a zaseté obilí se už zelenalo. Svět se zdál více než kdy jindy vítat nový věk a poutníci měli očištěný zrak i srdce, aby to dobře viděli a chápali. Byť dosud bylo velmi chladno a větrno, jaro se už nedalo zdržet.

Ten den byl shodou okolností předvečer paschálních svátků.

Jsou to svátky cesty, svátky putujícího lidu, lidu který jde z minulosti do budoucnosti, sváteční jídlo se jí ve spšchu, všichni jsou oblečení na cestu, v ruce hůl, na nohou pevné boty. Tentokrát statisíce poutníků po celém světě slavili doopravdy svátky cesty na pochodu. Šli cizími kraji a přicházeli do ještě cizejších. Nenašli v těch končinách ani modlitebnu, ani neměli nekvašené chleby. Jen Kohák myslel na všechno a vezl s sebou balíček chlebů už z Amsterodamu. Každého podělil po kousku. Trochu se usmíval, když ho jedl z ostatními, ale nedalo se říct, že by nedbal božího příkazu, i když to asi v duchu měl jen za

starobylý zvyk. A večer se s ostatními zúčastnil vyprávění o východu ze země Egyptské, jak se toho večera má činit. Však letos je tu druhé vysvobození a ještě větší. Je to odchod ze všcerejšího světa a vykročení do zítřejšího. Jedny dějiny skončily a druhé, radostně se začínají.

Následujícího dne překročili hranici. Po obou stranách byla pole zarostlá pýrem a cesty zmizely nepoužívány. Vypálená stavení strašila tu už kolik let. Lidi nebylo možno uvidět. Kde žili, nikdo nevěděl. Na hranici stál kůl s tureckým emblémem. Již po staletí Turci postupovali neúprosně na sever a na západ a zabírali zemi kus po kuse. Za rok, za deset let, chtějí být u Vídně. Za dvacet let v Čechách. Za sto let u Severního moře.

Do nedohledna se táhla rovina uherské země, pusté a spálené. Jen ohromná modrá řeka se rychle brala dál. Slunce se zdálo zčernat nad černou zemí. Poutníci se srazili do hustšího hloučku a poprvé po dlouhé době šli mlčky, nebrebentíce a nezpívající.

A nedošli daleko, ještě dávno nebylo k poledni a vyrazili na ně jezdci. Byli to janičáři střežící hranice, metla vlastní turecké říše, natož pak ostatních. Hned sehnali lidi do chumlu a seskočivše s koní, začali za divokého pokřikování brát poutníky nač přišli. Poutníci toho neměli moc, tak je přetáhli aspoň býkobcem, ale Kohák se s nimi začal handrkovat. Ukázalo se, že umí i turecky, byť lámaně. Ale proti janičářům mu to bylo houby platné. Přetáhli ho dvakrát a sebrali mu osla Ave Stella i s rancem. A to vše se událo tak rychle, že si poutníci ani neuvědomili a jezdci už byli opět na koních a vzápětí pryč, jakoby se země slehla. Roztřesení poutníci se usadili na břehu Dunaje a podle tureckého zvyku hlasitě naříkali. Ale seděl tam už stařec ve fialovém baretu, ryšavé vousy, vlasy bílé.

Buď zdrav, Josefe, pozdravil Hirche, který plakal.

- Odkud mě znáš, odpověděl Josef, stále naříkajíc.

- Ale z tvé svatby, hochu, dobře jste mi nalili vína. Jsem rád že tě potkávám na cestě.

- Všechno nám sebrali, všechno, všechno, jsme nejubožejší židi na světě, nařikal Josef a ostatní lamentovali ještě víc.

- To jste nějací hrdinové, prohlásil Kohák, tře si napráskaný zadek.

- Nejsme žádní hrdinové, nechceme být žádní hrdinové, nejsme tu od toho, abychom byli hrdinové, nemáme na to, abychom byli hrdinové, od toho jsou jiní, aby byli hrdinové!

- To myslíte vážně?, zeptal se Maggid Leiblowitz.

- Smrtelně vážně, Maggide.

- Teď už nemáte nic, tak vám všechno půjde lehčeji, řekl maggid soustrastně. - Ale nemylte se, jste hrdinové. Hrdiny jste se už narodili. Každý člověk je hrdina, tím že je vůbec živ. I kdybyste byli zůstali doma na peci, přesto byste byli hrdinové. Pánbůh nepouští na svět nikoho jiného než hrdiny, protože nikdo jiný by to ani den nevydržel. Jestli si to připamatujte, až přijde čas, horší věci se vám stanou.

- Dovolte pane, ale kde jste studoval?, zeptal se se zájmem Kohák.

- Leckde po světě. Nemohu říct, že bych nestudoval nebo že bych to měl sám od sebe. Člověk se může jenom učit. Ale učitelé mohou být rozliční.

- Vidím pane, že věříte v pokrok vzdělanosti. Je to radostné poznání v tak pusté a barbarské končině. Přicházíte z Amsterodamu, kde byste viděl pokroky ducha na každém kroku.

- Znáám to tam, řekl maggid, - pozdravujte ode mne v Portugalské synagóze. Ale teď se seberte a běžte dál, janičáři by vás tu neradi viděli ještě jednou.

A zvedl se, rozcvičil si trochu ztuhlá kolena a pustil se cestou, jenom jemu rozeznatelnou. Šli za ním a nějak se styděli dál naříkat.

Radost rozkvétala to jaro po celém světě. Každá skupina poutníků byla okradena, mnozí byli zmordováni, zbylí v hadrech a s krvavými nohama přicházeli k cíli. Ty, co jeli na lodích, prodávali Janované do otroctví. Ty, co šli pouští, zajímali beduíni a přivazovali k uzdám svých velbloudů. Ty, kteří dorazili až do Cařihradu, okradli a zbili pouliční zloději. Ale radost přemáhala vše, neboť měl nadejít věk spravedlnosti, kdy vše bude zapomenuto, vše bude odčiněno, vše začne od počátku a to od dobrého počátku. Křivdy se už nikdy nebudou opakovat, zavládne rovnost a svoboda, lidé budou bratři.

Cesta uherskou zemí byla tíživá. Většinou všude pustina, někdy na celý den cesty, jen sem tam statky tureckých statkářů a kolaborantských šlechticů. Nevolníci chodí ^{skoro} nazí, nepletli si ani ze slámy opánky, sami tahali vozy a pluh, dobytka nebylo, nebo jen pro pány, jedli chléb ne z otrub, ale ze stro-mové kůry a lišejníků, sotva se drželi na nohou, panští pohůnci jim vládli bičem. Takové zotročení dosud neviděli - snad jen v Rusku.

- To všechno volá k spasiteli, řekl Jakub jednoho dne, proto mesiáš přišel.

- Ano, to všechno už nebude, jakmile bude společnost vědecky řízena, dodal Kohák, který se víc než ostatní děsil toho, co viděl, protože méně než ostatní znal bídu a utrpení, ale byl to poctivý člověk.

- Dej Bůh, řekl jenom maggid, který procházel světem celý život a viděl věci ještě horší, trestance v solných dolech, otroky v lomech, galejníky na vojenských lodích, celé obrovské koncentráky, kde se nikdo s nikým nepárá, protože za jednoho mukla jim tam stát pošle každý den další dva. Lidí se moc množí.

Maggid vedl poutníky několik dní postranými cestičkami, až jim došlo jídlo. Museli vyhledat tureckého statkáře a dát se najmout na práci. Maggid znal jednoho, který byl osvícenec. Už jeho rodiče sem byli převezeni z trestu, ačkoli patřili ke dvoru Velkého Turka. Statkář si čí tal v zakázaných spisech a byl členem súfijského bratrstva známého svými kacířskými sklony. Byli to tak řečení baktáši, "děti ducha", v jejichž cařihradském konventu sídlil i básník Nyazi, s nímž statkář udržoval písemné styky. Proto ty, kteří věřili v příchod nového věku, nestíhal, ale sám se od nich dával informovat, jak to s novým věkem pokračuje. Ti lidé nevěděli ovšem stejně nic, než že musí jít a jít a trochu zklamaný statkář se vracel ke svým básním a tajně pil víno, věda, že si už stejně horší pověst nemůže udělat, že však má pořád ještě v Adrianopoli strýce. Otroci na jeho statku si směli zakousnout shnilá pláňata.

Maggid tam dovedl naše poutníky a naposled s nimi večeřel. Jedli ta shnilá pláňata a hovořili o mesiášských hodech a hovořili znova a znova o vůdci utlačených, který vzkazuje všem, že dobudou vítězství nad starým světem bez války, bez krveprolití, jen tím, že povstanou. A hovořili o tom, že vzkazuje, aby se

nečekalo na zázraky, že zázraky se nebudou dít, že všichni jen mají mít rovné odhodlání. Šimonkovi, ale i jiným, se to zdálo být nemožné. Zdálo se jim, že nerozumějí. Přece zázraky by měly být, ale skutečně, kde jsou? Není jich - A jejich jistota se znova zahvívala.

- Chcete zázraky a nevidíte je, řekl maggid.

- Jak to, že nevidíme - přece opravdu nejsou.

- Co vy, pane Koháku, zeptal se maggid.

- Zázraky by byly porušením přírodního řádu, proto nikdy nebyly, nejsou a nebudou, odpověděl spokojeně Kohák k zarmoucení ostatních, kteří si ho vážili.

- Maggid se zachechtal a zvedl se k odchodu.

- Je jeden a to ten největší zázrak, řekl narovnávaše si kolena.

- Kde je ten zázrak?

- Ten největší zázrak je, že jdete. Že jde celý svět za svatou nadějí. Nemůže být většího zázraku, než když se lidé sami pozvednou, aniž by je kdo nutil, ne aby bojovali bitvy, ale aby tvořili novou budoucnost, je to hnutí, je to pozdvižení utlačovaných, co prožíváte a co uskutečňujete. A vy žijete v zázraku konající zázrak. A svět bez zázraku nikdy nebyl a není

- Je to přirozená zákonitost, která se přirozeně projevuje, když kvantitativní změny se už samy musejí změnit, obrátil se proti němu Kohák, ale maggid už zmizel ve tmě a ostatní jeho hatmatilce nerozuměli.

Na statku pracovali od rána do noci a moc se nadřeli protože toho mnoho neuměli. Byli to řemeslníci z vesnic a měst, půdu nikdy nesměli mít. Jen Kohák dělal svoji práci, ale léčil statkářovy koně, protože léčit lidi mu statkář nedovolil, jako zbytečnou změkčilost a vyhazování peněz. Odpoledne popíjel se statkářem víno a diskutovali o víře. Ostatní vyprávěli všem na statku radostnou zvěst, ale otroci byli buď příliš otupení bezmeznou dřinou nebo poutníky nenáviděli prostě proto, že jsou židi a že je statkář vlastně protěžuje. Nadávali jim a bili je a jen Kohák dovedl vysvětlovat, že to jsou taky naši porobení bratři, i když křesťani nebo muslimové, že jsou to oni, otroci, pro něž přichází nový řád - poutníci tomu pomalu nemohli věřit, že i to jsou jejich soudruzi. Byli s nimi od rána do večera, Kohák je viděl jen z okna statkářova altánu v sadu. Ale přece Kohák odmítl statkářovu nabídku že mu dá povoz až do Cařihradu a zůstal s poutníky.

Teď postupovali po cestě pomalu. Vždy když něco vydělali, urazili kus a zase pracovali. Ze zubožených Uher se dostali do Banátu a zde už byla města a městečka a také židovské obce a židovské hospody. Turecké panství tu trvalo už po generace a dávno tu nepamatovali válku. Ale všude vládly strach a nenávisť jedněch porobených proti druhým. Na to páni dbali, aby se lidé nenáviděli. Jak byli vykořisťováni stejně, tak lpěli na rozdílech národnosti a víry a společný jazyk nenacházeli.

Od toho právě přichází nový věk, říkal Kohák, - poněvadž vykořisťování nemají žádnou vlast, tak jim nelze vzít, co nemají. Odlišnosti mezi národy budou pomíjet, jak si vykořisťování uvědomí, že mají tytéž zájmy. Vykořisťování jednoho národa druhým pomine a tak odpadne i nepřátelství mezi národy.

Ale zdálo se, že mu to přesto dělá větší starosti, než přiznával. Zde byla řada národů pohromadě, v turecké jako v ruské říši, všechny stejně utlačené, vládla jim jedna třída, a přece se navzájem štváli a bili. Kohák doufal že to je jen nedostatek vzdělání.

Přesto pozorovali, že tady ve městech jim pozorněji naslouchají, že už taky vědí o příchodu nové doby a že mnozí v ni věří. Ze Židů už tu byli jen starci a stařeny, mladí všichni odešli. Staří naříkali:

- Běda, umřem v tomhle hrozném starém světě - a život nestál za nic!

- Buďte vzkríšení v mesiášském věku, jinak by to nebyla spravedlnost, říkal jim Jakub.

Kohák pohyboval hlavou. Věděl, že opravdu by to jinak nebyla spravedlnost, nebyl by to spravedlivý věk. Snad věda jednou dosáhne vítězství nad smrtí, ale vskutku - co s těmi, kteří zemřeli dříve? Nechtěl jim lhát a tak mlčel, sám čímsi bolestně sklíčen a rozhořčen. Narazil na hranici, přes kterou čistý rozum nevede? Běda! Aby se nakonec vrátil k víře Boha stvořitele? Co by mu řekl jeho milovaný učitel Cartesius a Baruch Spinoza? Bylo zřejmé, že si vybral daleko těžší los než ostatní.

Ti se zatím dali v hospodě do tance. Bude mesiášský věk, proč se tedy neradovat už teď? My nový život chceme na zemi, život, v němž není žádných běd. - Osvobození člověka - to je to poselství, které se rozlétlo světem! Bratrství, bratrská práce, bratrská svoboda!

V koutě se usadil nový příchozí. Byl na zpáteční cestě z mesiášova rodného města zpět do Evropy, aby hlásal divy, jež se stávají skutkem. Seběhli se kolem něho. Vyprávěl o tom, že všichni prorokují. Ve Smyrně stojí Eliáš v synagoze, a dokonce ho viděli i na ulicích. S vůdcem utlačených hoduje v jedné komnatě a dloho ho zasvěcuje do tajemství vlády v mesiášském věku. A Šabatáj sám voní, rajská vůně se z něho line už od mládí a teď je jí plné celé město!

- Tady máte, nevěřící, nezdržel se vykřiknout Kohák, - ten váš puch židovský - foetor izdaicus - o němž jste si pořád vymýšleli a jak jste nám nadávali! Voní, voní náš mesiáš! - a tahle drobná zpráva ho roznítla najednou v chlapeckém srdci - však nebyl o mnoho starší než Josef, David a Jakub - víc než tajemství významnější. I on toužil zcela srdce se radovat a nechtěl mít pochyb, šel k cíli s jistotou snad jinak postavenou než ostatní, ne však menší.

A židi jásali - a tak jásali, že se k nim přidávali mnozí cizí chudáci a žebráci a sami volali: - Voní, voní mesiáš, vůdce utlačených, který konečně přišel, aby nám ukázal cestu!

A nové a zázračnější zprávy je došly, když konečně dorazili do Bělehradu. I tam jako všude se krčila synagóga ve stínu pyšných mešit, ale byla studnou radostí. Židé se už zdravili navzájem jen vzrušenou otázkou: "Kde je náš Šaddaj?" a zde jim poprvé zvěstovali, že byl Turky zajat.

První dojem byla rána dýkou do srdce. Ale z rozličných očí těch, kteří jim to řekli, četli, že zpráva má pokračování. Ano, byl zajat, ale nebyl popraven! To byl ten zázrak, který malověrní potřebovali. Ve Východní říši - a nebyl popraven!

To převyšovalo všechna očekávání. Všichni, aniž by si to přiznali, počítají s tím, že ho nepřátelé zabijí. Jinak to snad ani nemohlo být. Ale aby ho jen nezabili dřív, než by se shromáždil porobení, kteří zahájí nové království!

A teď - Šimonek vykřikoval, že přece věděl, že i vojáci budou kapitáni a budou mít fédrpuše a i zlí budou dobří a budou všichni odměněni, že ví že mesiáš přišel i pro naše nepřátele a teď se to stalo! Usedl na kádího stolec a plamen šlehal úst - a pak se dal odvést k Velkému Turkovi a ten ho usídlil v zámku a sám čeká, až přijde čas předat království.

A stalo se co už před dvěma měsíci a teď máme letnice a žádné jiné zvěsti nedocházejí, jen dobré!

V synagóze četl z tóry slavný rabi Šelom z Amsterodamu. Kohák se k němu přihlásil, znali se od otce. Šelom byl slavný rabín a jeho věhlas sahal už sem. Byl chudý jako většina rabínů, proletář proletářů, jimž takoví, jako rabín Spira v Praze dost dobře nemohli přijít na jméno. Byl starý a cestoval pomalu, na dvojkolce tažené hubenou krávou, kterou mu pro její hubenost ani janičáři nesebrali. Jak viděl Koháka, žehnal mu a žehnal, takovou měl radost, že už je i on na cestě.

- Píšu domů synům - všeho nechte, vše prodejte a jděte sem - máme konečně krále a proroka - konečně vyjdeme z vyhnanství - všichni chudí vyjdou z vyhnanství - sláva Bohu na nebesích! Kohák popotahoval za třapce takitu a opatrně se ptal, co otec.

- Byl to zabeđenec, odpověděl Šelom, doslova řekl, že je mu bližší úrok než prorok, ale teď se i on obrátí!
Kohák měl své pochybnosti, ale mlčel.

Nové zprávy docházely a ještě více vzrušovaly.

Mesiáš dlí v pevnosti v Abyndu na břehu moře, celý hrad je mu k dispozici, tam přijímá všechny poutníky, úžiny mezi Cařihradem a Abydem jsou zaplaveny loďmi s putujícími a na souši stanový tábor jako veleměsto.

Ve dne tam dlí a v noci přelétá moře a navštěvuje nejchudší.

Archanděl Gabriel bere na sebe jeho podobu před strážemi, sám Šabataj dlí s Eliášem a s nejvěrnějšími.

Je obklopen učenci z celého světa, ztracených deset kmenů židovských čeká na jeho pokyn a rozsekají nepřátele.

Ale on pokyn nedává a vzkazuje, že vše bude dosaženo pokojně a za zpěvů žalmů.

Sám zpívá od rána do rána, nespí, modlí se, raduje se, plesá.

Vykupitel nepůjde v čele armády, ale bezbranný, a lid sám svou silou a přesvědčením dobude všechna království.

Není nikoho, kdo by se sjednocenému lidu mohl postavit do cesty.

Maggida Leiblowitze bolely nohy. Bylo horko, slunce se opíralo do holých bílých skal a rozžhavovalo písek pláže. Nad mořem stála Gazza, město, kde usilovně pracoval Nathan - Svatá lampa, rozesílaje po všem světě listy k podpoře mesiáše. Tudy vedla cesta z Afriky do Svaté země. V celé Svaté zemi bydlelo pár set židovských rodin. Maggid pamatoval ještě slavné doby Safedu, tvrze kabbalistů, kteří usilovali urychlit příchod zaslíbeného času - a taky marně. Zbyl tam z nich Chájima Vitala syn, který otcovy spisy předčítal jen za peníze a chudí rabíni z celého světa si ani nesměli nic zapisovat. Běhali za roh honem si zapsat, co slyšeli.

Gazzou procházely všechny karavany z Afriky. I z Arábie. Tisíce, desetitisíce tu letos prošly. Muslimové se jim zprvu vysmívali, teď už je pronásledovali a honili, aby se vrátili a přerušili stávku, kterou začali tím, že vyšli do nového království. Hospodářský život ohromné říše se skoro zastavil. Rolníci neměli komu prodávat zboží a neměli co koupit. Mocipáni byli vážně znepokojeni. I bez krvavého boje, bez válečných armád, byl otřesen starý svět. Maggid za svého dlouhého života poznal a naučil se mnoho, ale s radostí shledával, že stále se něco nového může nazčít. Někdy netušil, že prosté přerušeni práce může mít takový účinek. - Jen vydržte, jen vydržte, říkal si Maggid, pozoruje další sbor poutníků. - Něco nového se začíná, něco, co tu dosud nebylo a co má ohromnou cenu. Není nikoho, kdo by se sjednocenému lidu mohl postavit do cesty.

Radost teď nabyla prudkého vzepětí a bušila stále rychlejším rytmem. Slunce zářilo celé dny a pryč byla noc ghetta. Poutníci se derou kupředu, ale musejí postupovat pomalu, musejí se obživit, a vydělat na chleba trvá. Všude kolem začaly žně. Konečně je každá ruka dobrá a lze se najíst i ušetřit do zásoby. Tady byli jen chudí rolníci, byl tu kraj kamene, vápencových skal a hubené, bledé půdy. Rolníci neznali kosu, žnuli srpem a to bylo pro poutníky velmi namáhavé. Ale přece jim šla práce od ruky, zvláště ševci a jeho vyčouhlému příteli - mlčenlivci, který věřil že v novém věku nebude žádná práce, jenom modlení. Hovořil o tom za noci s anděli, kteří ho navštěvovali v horkých vizích a připravovali ho na těžký boj o vítězství. Neboť nepochyboval, že boj bude a bude krutý. Andělé ho měli k tomu, aby uvažoval o synovi Marie, Ježíšovi. Jak byl potupně utracen a jak přece zvítězil. Andělé mu sdělili, že i Šabataj myslí stále na Ježíše a že zná jeho podíl na vykoupení člověka. A byl-li Ježíš, syn Marie, ukřižován, tím větší muka čekají na pravého mesiáše, jenž už teď je v poutech Turků. Kabbala významně mlčí o tom všem, protože skutečný zasvěcenec to ví. Ale Ježíš, když umíral, měl jen dvanáct věrných, dnes jdeme za mesiášem všichni, oč větší boj tu nastane, ale též oč rychlejší a větší vítězství! Andělé připravovali mlčenlivce na veliké vítězství, ale bude to vítězství krví zaplacené a neobejde se to bez toho. Mesiáš vzkazuje, že nemáme bojovat, ale boj nám bude vnucen, až ho ukřižují a my se nedáme.

Švec se naopak radoval z práce jako z dobrého díla, jež patří člověku. Rychle se naučil všechno, co neuměl a pracoval bez únavy, ráno první a večer poslední. Ibrahim Kohák de Pinheira to měl těžší. Sice bylo všude mezi vesničany spousta

nemocných, ale všichni museli dělat a nikdo neměl čas na to, aby ho šah někdo léčil. Paralytičtí dědkové doma hlídali děti, báby, jež se nemohly už ani narovnat v kříži, sbíraly klásky a rachitické dívenky vgrřily a na křivých nohách pobíhaly kolem vesnice a sháněly drahocenné roští a sušily kravský trus na topení. Vesničani byli vskutku na umření podle všech zásad lékařské vědy, to Kohák jasně viděl, ale umřít nemohli, protože museli žít a to znamenalo krutě dřít. Pro Koháka nebyla práce a tak se sepem v ruce se plahočil za ostatními a byl by si šotva vydělal na jídlo, kdyby mu ostatní nedávali. Šimonek si našel kamaráda. Byl to mladík jasné tváře, šel s nimi už od Bělehradu, každému posloužil, nesl umírající Rozinu holčičku celou cestu na zádech a rozdál potřebným postupně všechny šaty, až mu zbyly jen kalhoty a černý klobouk, jaký nosí studenti talmudu. Do řečí se nepletl jako by měl nepřekonatelný ostych nebo jako by si to uložil za pokání. Ale vydržel trpělivě poslouchat Šimonkovy povídačky, by sám mu přizvukoval. Pracovali společně celé dny. Po práci si mladík sedl na mez kousek od ostatních a koukal do božího nebe, zvláště když slunce zapadalo. Něco si předříkával a tak ho nikdo nerušil. Ve svobodném bratrství nejsou lidi jedni druhým na obtíž, ani se neobtěžují a v té svobodě nejvíc dohromady dopkází. Mladík vytahoval vprostřed práce pečlivě převázaný sešitek a olůvkem si něco zapisoval. Pánbůh byl s ním, neboť jeho tvář byla krásná.

Ester nepouštěl Josef na pole. Čekala se, už to byl šestý měsíc. Zůstávala ve vsi a vařila. Po práci spolu odcházeli po polních cestách a radovali se tiše a vroucně. Vždyť jejich dítě bude už od narození dítětem nového světa. Už nrbude vystaveno otroctví a ponížení, bude svobodné, nebude znát zlobu. Byli z toho šťastni a byli pyšní, že mu pomohli na svět tak dobrý.

Posléze tu byli dožínky. A tady konečně poznali poutníci, že lidé, když nejsou štání bídou a nebo vládou, jsou schopni být bratři. Srbští venkované slavili svůj svátek prostě, ale se vši vážnou obřadností. A poutníci, kteří ovšem nevěděli, co se má dělat, jen přihlíželi, ale když se odpoledne hodovalo a pilo, byli vtaženi do oslav ani nevěděli jak a všichni je hostili. Vzpomínali na to, ještě pěkných pár dní, když už byli znova na cestě.

Nastával červenec a blížil se 17. Tamuz, od něhož po tři neděle je zachovával nejpršnější půst a smutek. Je to neblahé výročí zničení Chrámu a celé řady dalších pohrom, jimž byli ve starém světě lidé vydáni. Nyní však byly půsty zrušeny a mesiáš dal vyhlásit, že mají být nahrazeny slavností. A tak když nadešel čas, zastavili se v jedné vesnici, kde byla hospoda a rozhodli se oslavovat.

vína

Objednali si dva džbány a vytáhli chleba a beraninu, kterou si nesli ještě od dožínek. Slunce pražilo a tak seděli ve stínu šenku, kde po trámec byly rozvěšeny věnce cibule, česneku, suchých fíků a různé neznámé zeleniny.

A hovořili znova o novém věku, jehož tajemství se nikdy nemohli nasytit a který si stále znova chtěli dovést představit. a stále jim to nešlo, tak to bylo odlišné od věku temnoty, z něž přicházeli.

V první řadě práce přestane být trestem. /A Kohák řekl, že bude činným sešneuplatněním, čemuž sice nikdo nerozuměl, ale byli přesvědčeni, že tomu tak je./

Bude se pracovat jenom osm hodin denně.

Bude spravedlivá odměna za práci - každý dostane stejně a nebudou boháči ani chudáci.

Všichni staří a nemocní dostanou najíst i kde bydlet!

Nebudou pronásledováni chudáci, když něco ukradnou.

- Nikdo nic neukradne, poznamenal vážně Kohák, lidé budou zcela proměnění, takže nebudou zločiny a nebude vězňů.

Ale kdyby náhodou na začátku někdo ještě ze setrvačnosti zhřešil - ?

- Společnost mu pomůže, řekl Kohák vážně, - budou zrušeny ~~vš~~ všechny trestnice a tábory a galeje, všichni bratři se za chyby svého bratra zaručí.

- Nebude to na vsi jiné a horší než ve městě, vykřikl David. Nebude, aby v Nové Lhotě nebyla škola!

- Vzdělání bude všeobecné - to bude hlavní nástroj nové vlády, poučil je opět Kohák, - i Comenius to tak říká. Tím pomínou všechny hříchy.

Nikdy už nebude válka!

- Ne, nikdy už nebudou žádné války. Národy rozdělují uměle jen vlády a vykořisťovatelé kvůli svým vlastním zájmům. Jinak všechny národy jsou si bratry, vysvětloval opět Kohák.

Ano, nebude vykořisťování. -

- Nebude ani muž vykořisťovat ženu. Ženy budou rovné mužům. Budou mít stejná práva, prohlásil slavnostně Kohák.

My nový život chceme na zemi - a uskutečníme ho! Není nikoho, kdo by se sjednocenému lidu mohl postavit do cesty.

Všichni lidé jsou bratři, všichni se milují, všichni jsou svobodní!

V koutě v hospodě se usadili dva turečtí vojáci. Objednávali kořalku a sháněli děvky.

Poutníci byli tak vzrušení, že si všimli jen sami sebe a pravda, mluvili hlasitě jeden přes druhého.

- Co se tu roztahujete, křikl voják.

Poutníci přeslechli.

- Co to vedete za protistátní řeči?! vykřikl zase voják.

Jeho otec byl chudý, ale pravověrný žid a učil synka číst v tóře. Pak však přišli sultánovi lidé a vzali mu ho jako každého desátého z nemuslimských rodin. Od osmi let byl hoch jenom v kasárnách, kde se naučil všemu, včetně homosexuality. Když dospěl a byl zařazen do vojska, byl přesvědčen, že je pánem země a že jediným posláním spravedlivého člověka je bojovat za Tureckou říši, aby podmanila celý svět. Jinověrníci musejí být, protože je třeba mít lidi na otročskou práci a placení daní, ale musí se jim ukazovat pořádně tvrdá pěst. Že si z dětství zapamatoval trochu hebrejské řeči a že byl stálým hostem v židovských hospodách, porozuměl řečem o tom, že nebude válek. To ovšem byla pro něho naprostá vlastizrada. Kdo takto myslí, kdo chce, aby Turecká říše byla jenom jednou z říší a ne aby jí patřil celý svět, ten patří automaticky na galeje. Nepotřeboval ani, aby mu kořalka stoupla do hlavy a vyskočil a začal bít do poutníků plochou šavlí hlava nehlava.

Vyhnal je tak z hospody až na náves. Sběhli se lidé, muslimové, protože ostatní se báli. Pochválili spravedlivého vojáka za jeho čin a zeširoka se rozhovořili o zločinosti těch darebáků, kteří mají od rána do večera děkovat sultánovi za to, že je živí a nechává na živu a zatím strojí státu úklady. A brali kameny a hnali poutníky daleko za vesnici.

- A přece i pro ně přinesl mesiáš nový věk, řekl Jakub.

- Ano, ale bude to tvrdý boj, poznamenal mlčenlivec, jemuž právě anděl ukázal plamenný meč spravedlivé pomsty.

- Boj proti temnotě nevdělanosti, vzdychl Kohák a třel si záda.

Blížil se pomalu podzim. Zástupy z celého světa zaplňovaly všechny cesty. V Cařihradě, v tom obrovském městě, vznikl neprostý nedostatek potravin. Poutníci se rozbíhali po venkově, žebrali o kus chleba. Bohatší živili každý několik rodin. Stále nové lodě připlouvaly do Abydu. Stále zářilo slunce svobody a moře bylo modré a tiché a vzduch byl provoněn vůní sládnoucího ovoce a medu mesiášského věku.

Maggid seděl v úvoze ve stínu fíkovníku. První ho poznal Josef, který si rád vzpomínal, že byl na jeho svatbě. Utrmácení počestní se zastavili.

- Co je nového?, ptali se.

- Mnoho, bratři!

Čas byl tak naplněn radostí, že i maggid, který prožil věky, byl vzrušený.

- Mnoho, opakoval. - V celém světě povstali utlačení!

Viděl jsem je v Káhiře, v Seville i v Neapoli, viděl jsem je na cestách Německa i na řekách Ukrajiny a všichni jdou za jedním cílem.

- Nezahubí Turek mesiáše?

- Nevím, bratři, nemohu znát budoucnost, ale proroci praví, že zvítězíme.

- Zvítězíme, vydechli poutníci nadšeně.

- Ještě nebylo takového hnutí! Prohlásil vzrušeně Kohák.

- Inu, pomyslel si maggid, všechno co děláme, tak nebo tak, je vždycky o hubu. Pánbůh nám vždycky dává jenom chleba o dvou kůrkách. Dá nám všechno, co chceme, ale bez zásluhy toho nedosáhneme. Musíme jít do toho.

Poutníky zasahovaly teď zprávy jako rány na buben.

Šabataj dával v synagóze předčítat z tóry ženám a prohlásil, že budou rovné mužům. Jak v tom neměli poutníci vidět potvrzení toho, o čem mluvili?

Vůdce utlačенých vzkázal, že nikde nebude brána pomsta za utrpení nevinných, že jejich utlačovatelé sami budou též spaseni v nové říši, jen na Rusi je nutno dát průchod spravedlnosti za Chmelnického.

Šabataj chodí v rudém šatě, na rudě prostřeném stole má rudě oblečenou tóru a rozevřenou knihu o mučednictví na Ukrajině L.P. 1648. Byl tam tehdy zavražděn jeho předchůdce v mesiášském poslání, rabí Abraham Zelman, který teď vítá všechny ukřivdění v novém království, ale slibuje též spravedlivou odplatu na vrazilích.

V zemních dírách na Rusi žili lidé. Byli to nejutlačenější lidé své doby. Žili z ruky do úst a to znamenalo v zimě kořínky a stromovou kůru. Žili, aby odváděli všechno, co se jim urodilo - a byla toho 3 zrna na jedno zaseté - státní, který potřeboval dobít nejdřív půl Asie a pak půl Evropy a pak zbytek. Žili a neměli z toho vůbec nic. Ale věděli, že jejich stát je svatý a jejich posláním je přinést jeho civilizaci celému světu. Proto nenáviděli všechny ostatní lidi a když je měli po ruce, bili je a mordovali. A právě teď měli po ruce smradlavé židáky. Časem dojde na ostatní.

Cesta vedla horami. Brali poslední boty. Nebýt ševce, který dovedl udělat aspoň dřeváky když bylo nejhůř, byli by šli bosí. Živili se jen ovocem, které natrhali po cestě. Byli hladoví. Byli zubožení. Ale šli stále vpřed požeňnaným sluncem podzimu. Napětí, v kterém žili, se stupnovalo každým dnem. Zpívali. Já-
sali. Počínali si chvílemi jak pomatení. Když pili v jednom městečku u studny, obstoupili je slušní lidé, ukazovali si na ně prstem, poštuchovali se a smáli se z plna hrdla. Ze zástupu vystoupil vážný muž jemných rysů a přistoupil ke Kohákovi. - Podle vašeho oblečení, pane, dalo by se soudit, že jste vzdělaný člověk. - Jsem lékař, pane, a snad jste slyšel něco o Amsterodamské universitě, odtušil Kohák vznešeně. - Jsme tedy kolegové, pane, ale proč tedy, řekněte mi, se táhnete s těmi ubožáky? Ze soucitu? Nechci věřit, že ze stejné pomatenosti. - Jdu, pane, z povinnosti. Je čas, kdy jsou lidé vyzváni ke splnění svých povinností. - Mou povinností, i vaší povinností, pane, je léčit naše bližní, ale vy jste to zřejmě zapomněl a trmácíte se za bludným cílem jako vandrák, řekl s jistým opovržením místní lékař. - Je to v povaze vašeho národa dělat tatrmany, ale neslučuje se to s vaším vzděláním. - Vzdělání, pane, nás zavazuje víc než druhé, abychom splnili svoji povinnost. Čas nečeká a nebude čekat na opatrné a pohořlé, odpověděl Kohák bojovně. - Pane, pokládáte se jenom omylem za vzdělance, jestliže táhnete za pověrou této bandy zlodějů, tuláků a tuším i prostitutek, neboť zde vidím i ženy velmi povážlivého vzezření, z nichž nejméně jedna je těhotná a kdyby nebyla flundra, seděla by v očekávání své hodiny doma. - Pane, její dítě se narodí v novém věku, nám však chvílemi pochybnosti, zda tento věk bude platit také pro vás. - Nový věk, pane, začal definitivně příchodem Proroka Mohameda, a není tedy možné, aby nějaký další nový věk započal. - Pane, pokud nenastane království boží na zemi, není konce přicházení nového věku. Přichází někdy prudčeji, někdy pomaleji, ale stále jdeme na cestě před námi rychlostí našich vlastních kroků. A žízňáme-li nový věk snést na zem, on nám vychází vstříc. - Nový věk, pane nemůže být přiblížen sebevíc žízňícími chudáky a vyvrheli, mezi něž jste se ráčil přiřadit. Čekají vás pouze a jedině galeje. Je div, že milostivý sultán dosud trpí ve své dobrotivosti vaše spády. Nabízím vám, abyste se umyl a začal u mne jako praktikant. Jsem ochoten zavřít oči nad tím, že jste si dosud počínal jak blázen. - Mluvil jste nejprve o galejích, pane, dejme tomu, že byste měl pravdu. Tím spíš je moje místo u bratří galejníků než u vás. Vzdávám vám svou úctu, pane, zakončil po turecku vedený rozhovor Kohák, a když počestní vyšli dál a ostatní se ho ptali o čem šla řeč, řekl že právě slyšel mluvit největšího chudáka toho celého města.

Student talmudu, který šel jen v kalhotách a černém klobouku a nesl na zádech Rózinu holčičku, byl vzácný květ v rukou Božích. Byl to básník. I jeho navštěvovaly tisíce andělů jako mlčenlivce. Ale zatímco tomuto ukazovali plamenný meč, básníkovi nadzdvíhovali oponu času, jenž má přijít a přinášeli mu slova vykoupená v rose, protože slovy obyčejnými nebylo možno popsat, co je za zdviženou oponou vidět. Byla tam věčně zelená louka, byla tam pole plná pšenice, byly tam vinice obsypané hrozny, ale hlavně tam byl mír, trvalý mír a ne mír ozbrojených říší, ale mír bratrství všech lidí na světě. Společně tam vstávali k práci, společně jedli, společně vzdávali díky a společně noclehovali. Pán zástupů chodil mezi nimi a oni s ním mohli mluvit a on každému dokázal říci nové slovo, jakého tu dosud nebylo. A mesiaš chodil po jeho boku a radoval se s dětmi, zatímco všichni ti, kteří zemřeli dřív, ve starém včerejším světě, byli zvláště hoštění a zvláště Pánem milováni, neboť museli přežít zoufání, že je pánbůh opustil a zapomněl na ně. Mezi nimi pracovníci, svatí a mučedníci, kteří nikdy neztratili lásku k Pánu, zářili jako slunce. Vždyť žít v tom včerejším světě a neztratit lásku k Pánu, to nebylo jen tak. Svět vypadal jako opuštěný životem. To nebyl život, to bylo bezduché klapání mlýnského kola na prázdno. Valil se čas, otáčelo se kolo, ale duch svět opustil. Kdo tehdy žili, byli jen stíny. A kdo roznítil v sobě ohýnek lásky, ten jediný zachraňoval svět před úplným rozpadnutím. A Bůh čekal a z úzkostí hleděl na svět, který stvořil a který hrozil se rozpadnout. A nemohl by zasáhnout, nebýt těch pracovníků, svatých a mučedníků, kteří dokázali i v neživotě zachránovat odlesk života. A díky nim jsme dnes my došli milosti času, který má přijít. Svět ožil tím, že nový život chcem na zemi a Pán nám otevřel náruč s radostí, neboť jen na to čekal a ožili všichni, kdo žili jako mrtví, neboť za to nemohli. Jsou oslaveni jakožto ti, kteří nejvíc museli vytrpět. Vytrpěli si zapomenutí na Boha. A to je hrozné utrpení. To je neživot. To je zaživa pohřbení.

A básník to vše viděl najednou, v jediném pohledu se mu slívalo vše, a bylo velmi přetěžko říci to lidským slovem, neboť i jazyk v čase, který má přijít, bude jiný, bude andělský a jedním slovem vyjádří tisíce netušených věcí. A přece to básník nemohl nechat napotom. Musel splnit svůj úkol, nesměl jinak. A tak se mu z hloubí duše valila stále nová slova na rty, jež je ochutnávaly, zkoušely, brousily a básník vypadal jako zmatenec, který mluví sám pro sebe. Proto se také cítil k němu blízko mešuge Šimonek.

Teď ale, když radost a očekávání všeho vrcholily, nemohl už dále podržovat si, co viděl, básník pro sebe. Přišel k Jakubovi a k Davidovi a přednášel jim.

Nejdříve nerozumněli. Možno přímo říci, že nerozumněli ani slovu. Necháпали. Byli překvapeni. Ale náhle zachytili pár slov, najednou uviděli jeden obraz a dostávali se do vytržení. Posléze začali chápat, začali rozumět. Zůstali jako omráčení. Viděli luka, viděli pole, viděli Pána jak chodí mezi námi, viděli oheň nad hlavami pracovníků a světců, poznali nový svět. Byl to zázrak, co bylo možno uzřít díky slovu básníkovu. Sami to vše tušili, ale teprve teď to poznávali, básník jim otevřel vnitřní zrak, aby viděli v jasu, co cítili v mlze. Nalezli, že jsou doma.

Kohák, který každý večer prohlížel všechny poutníky a ošetřoval jim nohy, přišel i k nim. Slyšel polonahého studenta mluvit a přisedl tiše, aby nerušil. A vzápětí užasl. Byl stržen jako Jakub a David a viděl totéž co oni, ba ještě jasněji. Poznával čas, který má přijít, tento náš jediný domov. Kohák znal jak Haléviho tak Danta a Háfíze stejně jako Virgila. A nyní poznával, že mezi nimi jde vyvolenec boží, na něhož Bůh vztáhl svou ruku přede všemi ostatními a věděl, že to, co slyší, je nejkrásnější báseň světa. A student mluvil, zčásti zpaměti, zčásti četl ze svých papírů a Kohák se choulil do uzlíčku a plakal. Mír a štěstí se rozestřely nad nimi čtyřmi a Kohák doopravdy viděl, že je to nejkrásnější báseň světa. Přinesl vodu, umýval přátelům nohy a plakal.

Kudy procházeli, tam v jasů slunce sklízeli ovoce, fíky a víno. Zdálo se, že celý svět se rozradostnil. Po žních bylo zatím co jíst a i když výběrčí zabrali jako obvykle skoro celou úrodu, zatím nebyl hlad a ti, kteří živořili tři čtvrtiny roku, teď na pár měsíců vychutnávali jaké to je, když se skoro žije. Poutníci přes hory vstoupili do Řecka a blížili se k cíli, k Věži síly, v níž v Abbydu dlel zajatý mesiáš. Potkali rabiho Abraháma Kokeše z Vilna, i poselství ze Lvova, jak se nakvap vraceli domů, vyvést všechny ostatní ven k mesiášovi. Spěchali, ale zastavili se aspoň na pár slov a zvěstovali slávu, kterou viděli. Mesiáš zpívá a tančí, pláče i skrývá se v žalu, těžký je jeho úkol, hrdinské jsou jeho činy v tureckém zajetí, ale brzy, už brzy zvítězí nad silami temnot, které ohrožují jeho i celé spasitelské dílo dosud a stále znova a proto musíme my všichni spěchat na pomoc.

Poslední bitva vzplála!

Tehdy poutníci jdoucí z východu i od západu uviděli ohnivý sloup. Nebesa se otevřela jako výheň a z obzoru šlehaly plameny. Za noci i měsíc svítil jako slunce a celý svět planul ohněm.

A už se i jinověrci přidávali. Chudí po vsí zemi opouštěli domovy a vycházeli na cestu. Křesťané i muslimové se plni horlivosti vyptávali poutníků, kam půjdeme a kde je spása světa.

Docházely výzvy z plamene. Vymyťte ze svých řad uduvače, kteří slouží silám tmy. Nedejte se už vláčet světskou mocí. Je povinností všech, jít na pomoc do posledního zápasu. Nebude krve, nesmí být krve, ale musí být síla a odhodlání, aby synové tmy od nás odstoupili. Poslední bitva vzplála, dejte se na pochod!

V herberku u cesty seděl muž v zaplátovaném chalátu a špiňavém turbanu. Právě ho propustili z vězení, kam se nedostal nijak nevinně, byl to prachsprostý loupežník, kterého příště už jasně neminou galeje. Ale zatím si chtěl užít svobody a protože tady za vsí v rozpadlé kapli pod bývalým oltářem měl schovanou pěknou hromádku stříbra, cítil se jako pán a poroučel si. Kořalku a ženskou, krčmáři! Kde se tu vzalo tečka tolik lidí? Samí židáci! To za mých mladých časů nebyvalo! Ale nikdo si ho nevšiml a pil. A čekal na holku. Daleko je vězení a ještě dál jsou galeje! Na světě přece jen člověku nic nechybí. Koukal se z okna. Čechral si vous. Je ještě pořád statný chlapík. Mnoho dokáže! Náhle zvýšil jeden z chudáků hlas a to slovo proniklo

do zlodějova vědomí jako ohnivý šíp. Nevěděl, co to je za slovo. Nerozuměl mu. Uměl jen turecky. Ale neznámá síla v něm byla a muž vyskočil a vykřikl: - Bože! A padl na podlahu tluka hlavou o zem, až špinavý turban se zakutálel pod stůl. - Bože!, křičel, Bože! A poutníci zmlknuvše nejprve strachem a potom dojetím, klekli kolem něj na hlíněnou, dávno nezametenou podlahu a volali s ním. Pak ho podepřeli, zvedli - a vyšel s nimi na cestu, zatec Boží, třesa se horoucností objeveného srdce.

Takové věci se nyní daly. Na všech cestách světa, kudy poutníci šli, zdálo se, že i stromy a kamení mluví o Bohu a o zrození nového času. Všechna příroda volala, když šli kolem poutníci, aby je všichni následovali. Lidé pocítovali novou sílu, zmocňovalo se jich nadšení, uviděli na okamžik nový věk.

V šlampereji turecké říše se konečně začaly dostát zprávy až ke dvoru. Mehmed se vrátil z lovu a byl náhodou jednoho dne zvědav, jakpak to v říši chodí. Kdy podnikneme novou válku. Zda dobudeme Krétu, nebo napřed Ukrajinu. Pověděli mu jen tak mezi jiným, že zavřeli jednoho blázna, ale lidi přesto nedají pokoj. Mehmed Lovce se podivil, že je ještě živ.

Mejerle seděl opřen o zídku na konci vesnice a nepracoval. Nadšení posledních týdnů, které se stupňovalo až do křečovitosti, ho ochromilo. Ne, že by tam kde bylo potřeba nepřiložit ruku, ale už se nehnal za prací od rána do večera a cítil se vyčerpan. Příliš mnoho radosti, příliš dlouho trvající radost, jakoby ho vyssála. Byl jako zbit. Mrzel se, že nepracuje, ale ruce mu klesaly. Do srdce se mu vplížil místo radosti žal. Žal z nedsažitelnosti absolutní radosti. Žal z toho, že jen jde a sedí a není s to nic dělat. Jakoby zatoužil zpět do včerejšího času, který mohl zaplnit prací. Čas, který má přijít a v němž očekával tolik šťastné práce, jakoby mu tu práci bral. Tak seděl znaven víc než po celodenní dřině a byl s to pouze pohlížet k západu, kde dosud jiskřilo slunce.

Ve vsi u studny zněly píšťaly. Cizí melodie, podivné melodie. Ostatní jistě, pokud mohou, i tak tančí. Jen Majerle je zmožený pes. Pes hříšník? Neměl snad pro samou práci čas poznat pravou cestu, pravou lásku, pravou radost a pravou pokoru?

Příliš mnoho slunce. Jak opustit vnitřní sychravost? Mejerle seděl a naslouchal hudbě - a najednou nepřemýšlel. Přímo pocítil, že se mu myšlení zastavilo. Běhl, viděl, alyšel, ale myšlenky, ani ty nejnepatrnější, nebyly. A pozvolna začal cítit cosi nevslovitelného. Neměl žádné vidění. Všechno vnímá tak, jak to bylo kolem něj. Ale údy mu poklesly, hlava naopak se narovнала a jen celou duší, ba vlastně celou duší i celým tělem stejně, pocítoval to, pro co nebyly myšlenky. Ale i když nemyslel, tak věděl. Věděl, že to, co zakouší, není ten stav nejvyšší, teh stav světeckého vytržení, kdy jsme v bezprostřední blízkosti boží, kdy Bůh nás bere do náruče a líbá nás, kdy jsme už jen jedno s jeho vůlí, ba jedno s jeho životem - věděl, že zakouší prostě jen pouhou blaženost celého vesmíru. A bylo v té blaženosti něco tak posilujícího, něco tak uzdravujícího, že věděl, že se marně trápil. Že jen odpočívá před největším dílem, že zůstane takto blažený už až do smrti, jen zříká kdy ta blaženost

ustoupí tak, aby si na ni nevzpomněl, že v té blaženosti bude pracovat pro lidu i pro anděly a že jeho práce byla, je a bude požehnána.

A hudba zněla dál.

Abydos - konečně dorazili poutníci ke Galipoli, kde stojí pevnost mesiášova Věž síly, jak ji proroci nazvali podle žalmu. Byli u cíle.

V městě samém nebylo k hnutí.

Před jeho branami byl stanový tábor.

Ale většina tu dokonce tábořila bez stanů, neboť si je s sebou nevzali a tady na ně neměli peníze. Rodiny a přátelé a celé jednotlivé houfy se tísnily kolem ohnišť pod širým nebem a přespávali zamuchláni do kaftanů, chalátů, burnusů, kabátů, koberců a pokrývek, co si kdo s sebou přinesl z jaké země.

Byli tu shromážděni lidé snad ze všech národů světa a kromě hebrejštiny se tu mluvilo všemi jazyky, polsky, holandsky, německy, turecky, řecky, španělsky, portugalsky, arabsky, česky, italsky, maďarsky, berbersky, persky i chaldejsky.

Byl tu velký nedostatek všeho, a hlavně jídla a všechno bylo nadmíru drahé. Ale všichni dávali všechny peníze dohromady a poslové ze všech koutů světa přiváželi neustále nové peníze od židů z celé diaspory, kteří zatím ještě nemohli přijít. Poklady všech obcí se vyprázdnily, poklady - velmi skromné - synagog byly prodány. Ti z bohatých, kteří se přidali k hnutí, prodávali všechny pozemské statky. A nebylo proč šetřit. Všeobecně se vědělo, že v den započetí nového království všechno bohatství všech králů světa připlyne k mesiáši, země udělá místo a poklady z pokladnic králů se pod zemí dopraví až sem a mesiáš a andělé všechno bohatství spravedlivě rozdělí. To věřili ti nejprostší. Ti poučenější věděli, že žádného bohatství nebude už třeba. Protože všichni budou rovně pracovat a nebudou daně a nebudou války a nebude hnusného úřednictva, vyrobí dohromady tolik, že lidstvo to nestačí spotřebovat.

- Už Aristoteles říkal, že největší bohatství je volný čas, prohlašoval Kohák, - a tento čas přirozeným způsobem bude obrácen ke vzdělání.

V uličkách obrovského tábora proudil rušný život. Co chvíli tu chodily houfky, které zpívajíce žalmy, ale i mnohé jiné písně, prováděly cosi jako pouť k hradbám tvrze, kde se modlily davy, očekávající, zda nahoře na hradbách nespátří Šabataje.

Nejučenější rabíni sedali hlavy dohromady a dychtili co nejpřesněji vyložit tóru i spisy kabbaly. Zehur byl čten všemi kdo znali číst a jeho tajná řeč byla stále znovu rozkládána na písmenka a číslice a z nich se vyrozumíval pravý smysl a tak se prorokovalo.

Prorokování bylo nejobecnějším jevem. Tak tomu bylo i ve velkých židovských městech Turecké říše, v Soluni, ve Smyrně, v Cařihradě. Zde však to bylo na denním pořádku.

Prorokovali starci, učení rabíni, muži, ženy i děti.

A neobyčejné slunce zářilo.

Denně navštěvovali vůdce utlačených poslové z dalekých zemí a denně za ním chodili do vězení nejslovutnější mudrcové, aby s ním diskutovali, dávali si jím vysvětlovat chod věcí a nechávali se od něho připlavovat na velké úkoly mesiášského věku, kdy pomine vykořisťování práce, pomine stát, pomine organizované násilí a lidé se budou muset naučit řídit se samosprávou.

Neboť my nový život chcem na zemi - a na zemi bude nový věk, ne na nebesích. Zde bude ráj - a nikde jinde! Jen aby naše přání bylo dosti silné! Jen aby naše vědění dostačilo! K tomu právě chodili ti učencové za vykupitelem. Ten ustanovil nové krále nad všemi zeměmi a učil je, jak vést svobodný lid ve svobodě.

V uličkách tábora běhaly děti a rodily se děti.

Josefovi a Kateře se hned den po příchodu narodil chlapeček. Jako přemnoží, i oni mu dali jméno Šabataj. Josef a Kater byli naplněni štěstím. Zde je to dítě nového věku, to eschatologické dítě, které už nepozná zlo!

Každou hodinu, každou čtvrt hodinu, připlouvaly lodě s poutníky z Cařihradu. V průplivu Dardanel byl provoz jaký tam nikdy nepoznali. Vždyť většina poutníků z východu vešla přirozeně nejprve do Cařihradu. Tam šli pěšky po měsíce, teď dávali poslední groše za dopravu po lodi, jen aby už byli dříve u cíle.

Ruch v táboře neustával ani v noci. Mnozí považovali za nutné dlít na modlitbách a jejich zpěv neutichal do rána. Tábořem se ozývaly i bubínky a píšťaly dervišů, kteří houfně přicházeli a hlásali slávu mesiáše, prorokující, že Turecká říše zajde a s ní všechny říše světa. Ortodoxní Židé se už naučili nerozeznávat náboženství a přihlíželi jejich křepčení s radostí. Největší štěstí zakoušeli nejchudší. Už zde v tomto táboře předchutnávali divy času, jenž má přijít. Všichni se navzájem hostili, objímali, milovali. Nejvznešenější rabíni sedali s nimi nad nejobožejším jídlem a za noci se s nimi dělili o plášt-

Ale neutuchala ani práce. Stále bylo potřeba nosit dříví a vodu, starat se o dovážení potravin, spravovat hrnce, šaty, boty, šít pokrývky a stany z čeho se dalo. Mejerle, jenž cítil teď sílu daleko větší než za dávných mladých dnů, pracoval nejdřív kde se dalo, pak zjistil, že většina poutníků už je bosá a z neuvěřitelně nedostatečného materiálu, který pro něj vyhledávaly děti v celém táboře, dokázal šít boty a hned rozdával.

Šimonek bloudil tábořem se zpěvem svých potřeštěných písniček a nemohl se vynadívát. Tu ho ohromili Židé v beduínských burnusech, kteří až sem dojeli na velbloudech. Tam s úctou pozoroval mudrující rabíny v černých kaftanech a kloboucích s liščími ohony. Tady viděl úplně černé Židy z Jemenu, kudrnaté a s divokými rysy, kteří chodili skoro nazí.

Sem tam se potloukali turečtí vojáci, ale nikdo si jich už nevšímal, nikomu už nenaháněli strach. Spíš sami se báli za maskou opovržení, kterou nosili na obličeji. Hne-li se tento lid k Cařihradu, nikdo ho nezastaví.

I Kohák se procházel rád tábořem a věřil, že vší síly své věřil. Dějiny tu dospěly svého vrcholu. Síly kvantitativní se změny v novou kvalitu. Zákonitost světa bude opět jedno potvrzena a vše se promění v opak dosavadní tmy, neboť bůh je prostě vše - jak je známo v Amsterdamě.

Chodil a s pýchou se díval na sílu lidu. Jsou to ti, kteří už nebudou dále nikoho vykořisťovat a sami už dále nebudou vykořisťováni. Je to Bůh.

Maggid Leibowitz si natáhl nohy na sluníčku. I jeho se zmocnilo vzrušení. Pozoroval celý rok to spění lidu k jeho cíli, byl na všech cestách, účastnil se všech výprav, mluvil s tisíci lidmi a teď tu všichni jsou. To, co se stane, nebude moci nebýt veliké.

A slunce jásal.

Den se chýlil ke konci a světla ohňů začala náhle více vystupovat před očima. Snášela se noc, ale co komu bylo po noci. Noc světa pomínula, všechny noci jsou už jen pokračováním a obnovováním dne. Není třeba spát, není možné spát, co hodinu může začít zázrak. Šabataj v noci přilétává k nejprostším a posiluje je sladkým slovem, neboť čas se přiblížil a již je tu.

Do toho jako hrom udeřila zpráva, že vůdce utlačených přes noc v poutech odvěkli.

Bylo ticho. Nad celým táborem se vznášel jen pláč malého dítěte. Všichni stáli, nesedali si, jakoby každou chvíli měli uslyšet hlas, který je výzva k pochodu.

Bylo ticho. Sultánovi vojáci se skryli a neodvážli se vylézt.

Rabíni leželi na zemi a mumlali úpěnlivé modlitby do prachu.

Nad pevností zavřískala trubka - střídaly se stráže.

Ticho trvalo.

Nevěřili, nejedli, nepracovali, stáli a čekali. Bylo 15.9.1666.

Poslední bitva vzplála.

V komnatě sultánova paláce v Adrianopoli stál Šabataj Oví. Jeho obličej byl neobvykle jasný s nádechem unavosti, jeho rysy krásné a majestátní. Černý, pečlivě zastřižený kulatý vous, věncil jeho tvář. Oblečen byl v královském rouchu. Byl velmi statný, až tělnatý, červené líce, zdravý vzhled plný mužné síly, bylo mu čtyřicet let a z jeho oděvu se linula svěží vůně.

Před ním za stolem na vyvýšeném pódiu seděli pouze tři soudci. Byla to sultánova osobní rada. Sultánův hlavní kazatel Vani Effendi, předseda soudu hlavního města Kuru Mustafa Paša a sultánův lékař, žid odpadlík, Mustafa Fauzí Hajati Yadé, který tlumočil. Po straně komnaty bylo okénko a vyřezávanou zlacenou mřížkou. Za ním mohl sultán pozorovat soud, aniž by se účastnil.

Slunce zářilo dovnitř barevnými okny.

Sultánův lékař si odkašlal a otázkou zjistil, že Šabataj neumí turecky. Vedl tedy rozhovor sám a hned sebe i Šabataje překládal.

Nejprve rovnou bez okolků Šabatajovi oznámil, že mu přivážou dvě planoucí pochodně k bokům a tak dlouho ho budou hnát ulicemi Cařihradu, dokud pomalu neuhoří. Šabataj Oví k tomu mlčel.

Potom mu položil přímou otázku:

- Či jseš ochoten stát se sultánovým přítelem, napravit, co jsi způsobil, odřící se všeho a přestoupit na sultánovu víru?

Šabataj Oví viděl, jak propast zla, z níž vystupují démonické síly, se znovu otevřela. Cítil se nejslabším člověkem k jejich zažehnutí.

Odpověděl však klidným a příjemným hlasem:

- Ano, již dávno jsem o tom uvažoval. Prosím, nemějte to za donucení. Putující paprsek slunce se dotkl jeho očí s třeskotem výbuchu.

Z mřížkou krytého okénka spadl hedvábný kapesník na důkaz spokojenosti a přízně.

Lékař pohlédl k okénku a pak pravil:

- Půjdeš do lázně, kde se umeješ a kde ti nasadí turban. Náš nejvyšší pán ti uděluje jméno Mahmed Effendi a jmenuje tě vrátným ve svém paláci. Šabatajovi ukázali cestu z komnaty a odvedli ho už mlčky do lázně.

III.

Všude se rozprostíralo rybí světlo.

Šabataj zažíval ticho. Ticho, jakoby našel celý svět. Jako v hlubině moře. Nic se nepohnulo. Hluk myšlenek zmizel.

Ležel pohodlně trochu strnule, na měkkém lehátku, hlavu opřenou o hedvábný polštář. Kouřil nargile a občas se napil kávy z malého čínského koflíku.

Před ním se otevírala zahrada s nesčetnými květy a s chladivou fontánou.

Pobíhaly služebné a vzadu za mřížkou se chvěl smích dívek, s nimiž ho oženili. Podmožské světlo zalévalo jednotvárně vše se stejnou bledostí.

Zatleskal a poručil otrokyni, aby mu přinesla ledovou limonádu.

Ani myšlenka, ani vzpomínka.

Sultán mu poslal v krabičce sladkou chalvu.

Divil se pouze, že vidí věci a lidi, které nikdy neviděl a nedovedl rozhodnout, zda je to teď nebo v minulosti, či v daleké a přece nějak blízké budoucnosti.

V táboře u Galipole zahaleném průzračnou perletí šedého mořského světla turecký hodnostář na koni četl shromážděným poutníkům sultánův výnos. Šabataj Oví se zřekl své víry a stal se mohamedánem. Tím se všechna ašotria končí. Poutníci mají následovat příkladu svého mesiáše a přijmout dobrovolně islám. Jinak s nimi bude naloženo jako s nepříteli, povstalce a zločinci. Šabataj vzkazuje všem, aby se posrobili.

Všude ticho. Jeden vyčouhlý muž se rozběhl, běžel jako o život a skočil ze skal do moře.

Nejdřív dali Turci den na rozmyšlenou.

Rabíni unaveně disputovali.

Kabbalistická proroctví dokazují, že nemůže nastat nový věk. Musíme pochopit reálnou situaci, konvertovat, začít v klidu pracovat a vidět perspektivy, které se nám otevírají. Poctivou prací dosáhneme v určené době všeho, co bylo zaslíbeno. Nastal čas reálnosti. A podle toho je nutno jednat. Okolností vyžadují, abychom nenaslouchali protimesiášským žvlům a podjali se budovatelské práce. Podvrtné protimesiášské řeči a agitaci nelze trpět.

Za šera, které nastalo, vyjeli druhého dne do tábora janičáři. Křičeli. tloukli, bili, rozdupávali kopyty svých koní ohniště i rance poutníků, propichovali svými kopími, stříleli nazdařbuh. Kdo se dobrovolně vzdal, nebo koho prostě chytili, tomu nasadili na hlavu turban a jeli dál. Vprostřed byl veliký shluk potníků, kteří volali, že přestupují. Stál tam mladý muž, mluvil zaníceně, ale slzy mu tekly po tvářích: -

Musíme následovat vůdce utlačených, musíme, protože to, čemu učil, ja přece správné a spravedlivé a tak se to přece musí ~~xx~~ uskutečnit! Ten velký cíl, který nám vůdce utlačených postavil před oči, ten přece není klamem a mamem, ten je čistý a svatý, na něm není poskvrny, ať se děje co se děje, musíme jen vytrvat a všichni utlačení celého světa se k nám přidají a mesiášské království na zemi přijde! Neztrácejme víru, tu nejdražší věc, kterou člověk má, neztrácejme naději, neboť to je nejtěžší hřích - milost, kterou mesiášovo učení nám poskytlo, ta pravda, kterou nám zvěstoval, nepomíjejí! Učení vůdce utlačených zvíťází, protože je neporazitelná! Láska v našich srdcích musí ~~hořet~~ dál a musíme ji upínat k cíli svobody, která~~m~~ nám byla zvěstována!

Šedivost světla pod vodou ještě víc zešedla. Šabataj pozoroval obrazy, které se odkudsi vynořovaly a zasn uanikaly. Slyšel, co říkali rabíni, slyšel výkřiky mladého muže. Mechanicky sál sladkou ledovou limonádou. V rozmazané šedi uviděl nepřehledné zástupy lidí. Byli nevyspaní, vychrtlí, bídne oblečení, bylo jim zima. Před nimi stály obravské budovy robotáren nad nimiž stály vysoké komíny, z nichž lezla čern jak ze chcíplé chobotnice.

Na všech cestách světa se lidé zastavují, vyslechnou zprávu a obracejí. Z tábora před Galipolí, z Cařihradu, z Adrianopole, utíkají statisíce poutníků. Jdou rychle, spěchají, aby ještě před zimou byli doma, ve vřerejším dni, v ghettu. Aby je zima nezastihla po cestě. Doma je čeká vše, co dobře znají. Teď se na to rozpomínají. V zatuchlé jizbě sedí kolem ohniště v rohu a flikují boty a látají punčochy. Je klidno, pogromy jen sem tam. Na vesnicích je vrchnosti dají vyplatit přes prdel, ale budou doma.

Lesy zapadané špinavým sněhem. Uprostřed nich koncentráky. Statisíce a miliony lidí jimi procházejí, mlčky, bez zájmu, jsou tam doma.

Janičáři pronásledují ty, co utíkají od Galipole, od Věže síly, jak byla nazvána podle žalmů. Dohánějí houf, který jde pomaleji než ostatní. Bijí plochými šavlemi. Jaké okolky s nimi. Jejich mesiáš se odřekl, všichni teď musí přijmout jeho novou víru. Nasadit turbany a zpět a pracovat na šťastné budoucnosti říše Turecké a ne se flákat a toulat. V tahanici shodili na zem holčičku, která už moc nepotřebovala a bylo po ní. Róza pláče. Josefa a Esterou a jejich dítětem Šabatajem odvádějí nazpět. Bylo to dítě, které přišlo na svět proto, aby nikdy nevidělo žádné zlo.

Voják vedle Šabataje Oviho do vnitřního paláce. Sultán leží na divanu obklopen služebnicemi a milostivě ho vítá. Šabatajovi je dovoleno si sednout na skřížené nohy. Sultán mu dá podat cukrovinky. Šabataj je chroupe.

Hoř uprchlíků se zastavil v bledém sinavém podmořském světle na kraji lesa. Na mezi sedí starý, prastarý muž, jenž jakoby přežil staletí. Má fialový baret, ryšavý vous, z pod baretu se mu řinou bílé vlasy. Uprchlíci ho neznají, ale poznávají, že je to jeden z nich. Všichni jsou na smrt unaveni. I stařec je na smrt unaven. Vzduchají. Někteří pláčou - a je slyšet výkřiky bezmoci: - Ničemu nikdy už neuvěřím. Nikdy ničemu nevěřte! Všechno je podvod. Pravda není pro nás. Nevěřte, nikdy nevěřte nikomu a v nic.

Stařec uhodí holí o skálu až to třesne.

- Jste chudáci, vykřikne. - Každá naděje a tím spíš každé usilování je vošajslich, ale běda, přijde-li doba kdy nebude usilování!

Stařec se zvedl, odchází. Na jeho široká záda dopadl paprsek, jakoby na dně moře zářil oharek uhlí. Ze skály, do níž udeřil, stéká šnůrka vody.

Šabataj vidí v mlze podmořský pokoj. V něm cestičkou vyšlapanou v koberci přechází starý aškenázský žid, zarostlý špinavým, kdysi černým vousem, s rozcuchanými prokvetlými vlasy. Starý žid chodí a chodí. Na stole leží dopis: Milý Mouřeníne..., a nedopsaná odpověď: Milý Frede.

Vidí tatarský obličej, tělo přikryté až po bradu bílou pokrývkou. Zřejmě umírající. Smrt stojí u hlav postele. Nemladá žena zastrkává dopis za nadra. Před pokojem jsou strážé, které každého prohledávají. Od umírajícího muže se nesmí už žádné slovo dostat ven. Bouře rudých praporů.

Šabataj náhle ve svém mámení zanaříká. Právě mu projela hlavou jediná myšlenka za všechny ty dny: - ... a celé to staré svinstvo se musí začít znova.

Světlo se mění ve svit luny nad černou hladinou němého moře. Noc nastává.

- To je taky jeden z nich, křikne turecký voják a rozběhne se v měsíčním světle za prchající postavou. Dožene ji, rozsekne jí hlavu, protože už má těchto namáhavých a zbytečných honiček dost. Na chudé bledé zemi leží student talmudu. Voják roztrhne šavlí jeho raneček. Listy papíru se rozlétnou kolem dokola. Nejkrásnější báseň světa je ztracena. Jmenovala se "Nový věk".

Ma Jem Kipur, tedy čtrnáct dní po Šabatajově zřeknutí, odjížděl Ibrahím Kohák do Pinheira z Cařihradu. Schwálně nešel do synagogy. Co by tam viděl než bečení zpitomělých ovec. Už před pár dny zašel za otcovým faktorem v Galaci a vyzvedl si od něho dostatečnou sumu na pohodlnou cestu domů.

- No, Hospodin se nad námi smiloval, řekl mu faktor. - Už jsme mysleli, že to tu budeme muset všechno zavřít. Ale on profit je přece jen bezpečnější než profét.

Kohák mu to odkýval, co se bude bavit s troupem, a nacpal zlaťáky a směnky na obchodní domy, jež cestou bude míjet, do kapsy.

Protože v téhle barbarské zemi nesmí našinec jezdit na koni, koupil si osla, a pevně na něj uvázal svůj batošek z jemné teletiny. Měl nové módní šaty - i v Cařihradě jsou civilizovaní krejčí.

Nasedl na osla Vale Stella, což jest: buď sbohem hvězdo, a vyrazil z bran Cařihradských. Byl nakonec kliden. Experiment sice zklamal, nezdařil se, ale tím byla jen potvrzena vědecká pravda. Historické podmínky nebyly zralé, aby kvantitativní změny mohly přerůst v kvalitativní a výrobní síly byly nerozvinuté. Nadto pak chybělo lidu vzdělání. Neznali ani Comenia. Kohák vyjel na oslu Vale Stella vesele do kraje.

- Koháku!, zavolal Hospodin.

- Co je?, odpověděl Kohák.

- Je Den smíření!

- A co má být?

- Já jen tak.

- No tak!

- Kam jdeš?

- No do Amsterdamu. Jinde není vzdělanost. Vrátím se k Baruchovi Spinosovi, Pane.

- A to je všecko?

- Co všecko? Přece ho následovali do otroctví, máš-li na mysli tohle. Buď do nového, nebo zpátky do starého. To máš prašť jako uhoď. To, uznáš, není pro kulturního člověka.

Oslnující jas stotisíc sluncí nehlučně, ale stoprocentně účinné bomby zazářil nad celým světem najednou a všecko zhaslo.

Všechno bylo jako jiné dny. Vyzvedla velkou z družiny a malou ze školky, uvařila večeři, umyla nádobí a uložila děti do postele.

Až sem. Pak už to bylo jiné.

Obtahovala si zrovna tenkým štětečkem oči a ruka se jí třásla, když se z pokoje ozvalo:

- Mamí! Mamí!

Oko jakoby vytékalo. Rychle ho prstem chtěla vrátit do důlku, ale udělala si monokl.

- Mamí! Mamí!

Naklonila se k zrcadlu a podívala se zblízka na svůj obličej. Viděla dvojnásobné kruhy pod očima a nesčetné vrásky kolmé na linku úst. Praštila štětečkem, zajeřila si prsty do vlasů a rozcuchala se. Ve spáncích ji prudce zabolelo. Dostala chuť vzít z almárky žiletku a uříznout si nos.

- Mamí!

- Copak toho není už dneska dost? vykřikla, když se vrátila do dětského pokoje a rozsvítila. Nemůžete jít jednou bez kraválu spát?

- Tak nikam nechodě, řekla velká. Seděla na posteli s koleny u brady a měla koutky po svém otci svěšené dolů.

- Já dnes musím.

- Musíš do práce, řekla velká. A to je ráno, ne večer.

- Dneska musím výjimečně večer. Nikdy přece nikam nechodím.

- Ale my tu samy nebudeme, rozhodla se malá.

- Slíbily jste mi to.

- Kde je táta?

- Pracuje.

- A kdy přijde? V noci?

- Pozítří.

- Když já chci, aby tu byl táta.

- Pan Malý se na vás přijde podívat. Jste přece velké děti a slíbily jste mi, že mne pustíte.

- Nojo, řekla velká a přimhouřila oči, které má také po otci, ale když já jsem nemocná.

- Bolí tě něco?

- Jo.

- A co?

- Myslíš krev. Bolela tě, mami, někdy krev, když jsi byla malá?

Přitiskla rty na dívčino čelo a poznala, že nemá horečku, pak ji chvíli hladila a malá chtěla také. Popřály si dobrou noc, zhasla a zavřela dveře. V chodbě se zastavila a uvědomila si, jak jí bolí nohy. Umyje si obličej mydlem a vodou a líčit se nebude. Ještě se musí převlíct.

- Mamí!

Stála dosud na půli cesty mezi dětmi a sebou. Pořád tak stojí, ale nemůže se jim úplně dát, ani kdyby chtěla. Někdy se jí zdá, že ji děti trhají na kusy. Snad je neměla mít, když s nimi nemá trpělivost.

- Mamí, ach mamí! rozplakal se klásek za dveřmi.

Vrazila do pokoje a rozsvítila.

- Co tu zas je?

- Když mě se zapletl husárek se Zdenkem a teďkon je nemůžu rozmotat, pňakala malá.

Eliška vsala loutky spojené korálkovou šňůrou a pokoušela se je dostat od sebe. Ale šňůrka praskla a korálky se rozsypaly do postele.

- Já se s vás sblázním, vykřikla a hodila loutky na zem.

- Já chci tatínka, žvala malá.

Eliška přestlala postel a sedla si k malé. Vzala její spocenou hlavičku do dlaní a seděla tam tak dlouho, až holčička přestala řvát a začala škytat.

- A co bys chtěla od tatínka, ptala se jí,

- Pomaslíkovat.

V tramvaji se jí zdálo, že jí síly opouštějí. Místo páteře má veliké osyčící bolesti. Světlo jí pálí do očí a tak je zavře. Krev, říká si, možná mám špatnou krev. Zředěnou vodou. Snad proto nevydržím co jiné ženské. Proto jsem pořád unavená. Vleču se životem. Vyteklo oko. Husárek se Zdenkem. Můj muž Zdeněk říká, že se mnou není žádná legrace. Že snad ani nejsem ženská. Krev. To je to, co sme pořád bolí. Snad se dnes dozvím, jestli můj život bude už pořád takový. Vstávám v šest ráno, budím děti, nutím je do snídaň a křičím na ně, když nemohou polknout. Pospíchám do práce a pak tam sedím nad hrnkem kávy a dívám se dlouho na skvrnu na fasádě protějšího domu. Je tam býk a toreador. Toreador právě uklouzl pe banánové slupce, kterou mu někdo hodil do arény. Padá pod kopyta býka. Ale býk ho nikdy nerozdupe. Když me to omrzí, sleduji srakem čáru, na jejíž konci je ~~mmmm~~ rostomilá veverka, obtažená jedním tahem v rozpukané omětce. Sedím a vyčítám si, že jsem ráno křičela na děti. Čekám, až mi silná káva rozbuší srdce a postrčí me k práci. Zároveň me začne pálit žaludek.

Vystoupila z tramvaje do slizké studené tmy, v níž se černé leskly

okamihlé chodníky.

Je mi teplo, říkala si, jsem přece pořádně oblečená. Ale ^{šineš} ~~šineš~~ se bířila odněkud zevnitř. To bude kreví. Potácím se životem jako mátoha a ještě je mi pořád zima.

- Dobrý večer, ozvalo se jí za zády.

Otočila se a doktor jí podával ruku. Byl kostnatý, špičatý a velmi bledý. Ruku měl tvrdou a suchou. Na sobě džínovou bundičku a texasky. Vypadal mnohem mladší než kdysi dávno v šedém obleku s kravatou. Intelektuál humanistického zaměření. Člověk, který má na všechno názor, každé chování zdůvodní a vysvětlí. Teoretik. Musí mít už velké děti.

- Jsem rád, že vás vidím, řekl. Po tolika letech.

- Já také.

Vždycky se jí zdálo, že rozmluvu s ním považuje za stracený čas. Někdy mu nerozuměla, protože používal hodně cizích slov. V několika minutách se mu podařilo vzbudit v ní pocit, že je sice snaživá, hodná, ale beznadějně hloupá. Že jsou pastviny, myšlená, kam se ona nikdy nedohrabe a co je základní ani nezahledne.

- Půjdeme ke mně, navrhl.

- Ale aby vás to neobtěžovalo. Mohli bychom třeba do kavárny.

- Bydlím sám. Budeme tam mít klid.

- Máte přece děti.

Podíval se na ni a mlčel. Omládl a ona zestárla. Prohlídí si jí, dívá se, jak jí vlastní úsměv svírá tvář.

- Zůstaly se ženou.

- To je mi líto, řekla a zbavila se konečně úsměvu. Tvář jí sevřel soucit, ale i ten byl sbytečný.

- Přesedla na vlak, který nestojí. Chápete.

- A co děláte?

- Myju výlohy.

Napadlo jí, že mu řekne, jak omládl. Jí také lidé říkají, že je pořád ještě mladá a hezká a že jednou se všechno změní.

- Vstávám v pět ráno, řekl, a když přijdu z práce, každý večer aspoň do půlnoci překládám. Platím hodně na děti.

- Já to nechci zadarmo.

Otevřel v té chvíli vysoká a široká vrata secesního šinkáku a postrčil ji do sporého studeného světla v průjezdu. Stály tam popelnice a s nedovčelných tlam jím vypadávaly odpadky. Za nimi byly dětské kočárky řetízky připoutané k zábradlí, aby je nikdo neukracl.

- Od vás nevezmu nic, řekl a bylo to, jako když se setkejí dva nemocní. Nikdy by jěnenapadlo něco pro sebe udělat, kdyby byli nedostali tu stejnou strašnou nemoc.

Hned u prvního schodu zakopla o rohožku a byla by upadla, kdyby jí byl doktor nezachytil. Držel jí jemně za loket a stoupali spolu ~~po schodech~~ do schodů. Vzpomněla si, že kdysi nivala sen, jak stoupá se svým mužem po schodech zrovna takového secesního domu. Zábradlí bylo černě natřené a mělo mosazné vyleštěné knoflíky. Šli pořád výš a výš a drželi se za ruce. Schodiště nikde nekončilo. Také se jí zdávalo, že si koupili dům a nacházejí v něm stále nové a nové místnosti. Některé měly renesanční malované stropy, jiné gotická klenutí, objevili postupně i římské sloupy, atrium, helénské sochy a řecký chrám s tympanonem, jak v čase sestupovali.

- Už budeme nahoře, sliboval doktor. Vybudoval jsem si těmhle rukama docela pěkný byteček. Však uvidíte.

Ve vysokém patře odeml černě natřené dveře s mosazným kováním. Na dveřích neašl visítku, tedy mu asi byt nepatřil. Prošli dusnou předsíní, kde páchly dlouho odložené boty, staré šaty a věci, které by se mohly někdy potřebovat. Vzal jí za ruku, provedl ji mezi skříněmi a závěsy a otevřel na konci nějaké dveře. Nepustil její ruku, dokud nenabzatal vypínání a nerozsvítil. Obklopilo ji lesklo a teplo. Mžikala a stříbrné světlo ji oslepovalo. Teprve za chvíli prohlédla a uviděla, že stěny místnosti jsou polepené stříbrnými fóliemi a z nich trčí černé terče hvězdých obloh a soustředné kruhy zvěrokruhů.

- Odlehněte si? septal se doktor a už jí bral kabát.

Naproti dveřím stálo černé křídlo klavíru a v jeho lesklé desce se odrážela stříbrná obloha. Uprostřed stál černý stolec, hluboké tmavé křeslo a dvě stříbrné židle s nohama uřezanými vypadaly jakoby klečely. Od stropu visela do půlky pokoje bílá průsvitná záclona, která, když se dveře otevřely, vzepjala se jako obrovská bílá bublina, a propíchnutá bezvětřím snášela se opět tichoounce k zemi. Potom visela už svíslé, bezvládně.

- Jen se pojďte podívat dál, zval doktor. Dál, jen dál, zaspíval falešně do vyhřáté stříbrné místnosti vnikl závan studeného vzduchu. V ostrém reflektorovém světle uviděla miniaturní tělocvičnu s hrazdou, uviděla činky a kovové pružiny na posilování. U zdi stál nový žlutý rípstol.

- Stav těla souvisí se stavem duše, řekl doktor. Dlouho mi trvalo, než jsem přišel na to, jak je tělo dokonalé a vznešené. Naší povinností je ho pěstovat. A otevřel další dveře a za nimi byla malá knihovna. Police byly natřené na stříbrno a na jedné z nich visel stříbrný vavřínový věnec s černou stuhou.

- Vedle mám ještě posluchárničku, řekl doktor, a opravdu, za knihovnou spatřila Eliška místnost se sedátky a malou katedrou, všechno bylo tak

dovedně uspořádáno, a po stěnách videly skleněné vitríny se suchými motýly, kteří v umělém světle ztráceli svou barevnost. Za posluchárnu byla ještě malá půdička se skosenou střešou, v té měl doktor uskladněné lyže a horolezecké náčiní.

Vraceli se posluchárničkou, kněžovnou a tělocvičnou zpátky, byla to vlastně řádka komůrek, hůsenka, která se prohryzávala středem činžáku. Některé články měly okna, jiné světlíky a někde neviděla vůbec nic, co by se podobalo oknu. Zdálo se, že celý byt jsou jen příslušenství, odejmuté jiným bytům: pokojíky pro služky, špajzky, komory a komůrky, důmyslně propojené.

- Mám několik druhů přátel, vyprávěl doktor, když se zase vrátili do stříbrné místnosti, a té mají zase různé kombinace zálib. Některí se zabývají psychologíí a hudbou nebo tělocvičen a ekonoíí. Kombinací je bezpočet, ale zajímavé! Nikdy se nevyaktuje kombinace tělocvik - hudba a hudba - tělocvik.

- Pokoje nemají okna, podívila se.

- Pokud je měly, zatřel jsem je. V bytě není žádné denní světlo. Nejsem celý den doma a potom: při denním světle se špatně soustředím. Když vyloučím stáivání a šírání, mohu si rozdělit čas, jak sám potřebuji. Ale posaďte se, prosím, přece tu nebudete stát.

Posadila se na klešící židli. Kolena měla blízko u brady a na ně si položila kabelku. V poslední době se od kabelky neodlepšovala, i v noci si jí kladla pod polštář. Měla v ní všechno a nepřítomnost nebo nedosažitelnost kabelky v ní vzbuzovala úzkost a pocit opuštěnosti.

Doktor zhasil stropní světlo a nechal svítit jen jednu žárovku za záclonou. Světlo někde prochásele látkou, mlčně se rozpíjelo a bylo bílé, jakoby v pokoji stál anděl.

- Musíte si sednout do křesla, řekl a ukázal na ušáka, který byl přímě potažen hrubou temněmodrou látkou.

- Já radši zůstanu na židli.

- Sedněte si do křesla, rozkázal, a v tom poznala bývalého šéfa ústavu.

Přistoupil k ní sesadu, vstal stříbrnou židli se opěradle a nadsvětl jí tak, aby s ní klíčku sestřelil. Potom židli postavil do kouta, mimo hru.

Sedla si do křesla, ale nelíbilo se jí to. Doktor se posadil naproti ní na druhou stříbrnou židli a kolena se téměř dotýkal jejích. Světlo, které na něj dopadalo akřz záclonu, vlnile se mu v tvéři a proměňovalo její výraz. Utopenec na dně čistého rybníka. Světlo a stín. Úsměv a smutek. Úmysl a skutek. Ale proč me do tebe tahá a k čemu by mě mohl

potřebovat. Rozhlédla se po pokoji a napadlo ji, že rozestavení živých a neživých má nějaký tajný řád, i světlo má magický smysl. Pane doktore, jste Mefistofeles či Faust?

- Dnes je zvláštní večer, řekl tiše. Luna přejde v půl jedenácté přes Saturna na devatenáctém stupni.

- A stane se co?

- Pro lidi, kteří jsou narozeni na devatenáctém stupni, jako třeba vy, to má velký význam.

- Co s nimi bude?

V rohu pokoje cosi zaselestilo. Ohlédla se, ale byla tam jen měkká teplá tma, v níž nerozeznala pohyb. Podívala se zase na doktora a ten pokrčil rameny a usmál se. Kdy měl úzké a uměl je roztáhnout do chlapec-kého úsměvu, tak milého, že se skoro přestala bát.

- Bude to dobré nebo špatné?

- Nic není dobré ani špatné.

- Jak často se to stává?

- Jednou za dvanáct let.

Vzal se stolečku kruhový obrazec jejího života, rozdělený do výsečí domů a označený spoustou tajemných značek a čísel. Chvilí do něj upřeně hleděl. Pak vstal a přinášel si z knihovny malé černé knížky. Listoval v nich chvíli a pak řekl:

- Ale vy teď máte zlé období, abyste věděla, Saturn ovládá všechny oblasti vašeho života, drží vás v rukou a zkouší vás.

- Lá se počítat i smrt?

- Slušný astrolog to nedělá. Vy jako saturnská žena máte smrt v základech svého bytí. Konjunkce Saturna s Jupiterem, sváří se ve vás radost a utrpení, život a smrt.

- Co je Saturn?

- Stařec s kosou. Chronos s přesýpacími hodinami.

- To mám být pořád nešťastná?

- Saturn je i mistrem soustředění a pročištění. Klade vám překážky, omezení, ale může s vás vytvořit mistra. Kdo jednou pojedl se stromu poznání, musí jít saturnskou cestou až do konce.

- Nebudu mít žádnou radost?

- Nikdy nebudete šťastná bez hořkosti a bez trápení. Cesta k vnitřní svobodě je tvrdá.

Doktor vzhledl teď od obrazce a díval se na ni. Jeho oči byly jako ~~z~~ dva kameny na dně rybníka. Proměňovaly barvu a tvar, jak se voda čerila. Několikrát uhnula a zadívala se na svá kolena a ruce, ale vždycky ji donutil vrátit se ke kamenům. Proč sem vlastně chodila? Co chtěla slyšet? Že bude šťastná? Dlaně jí popotáhla sukni dolů. Neměla sem chodit. Vždycky

byla pomalá, snaživá, ale bezvýrazná. Její život je k ničemu. Je to živení. Ano, měla by odejít dřív, než začne číst její budoucnost. Bože, proč zředěná krev tolik bolí.

- Co si o mně myslíte? zeptal se náhle. Zнала jste mne jako člověka s určitým postavením. A teď si říkáte, že jsem sarlatán.

Mlčela. Nezná ho. Možná jí řekne věci, kterými se pak bude mučit. Je dobrý nebo zlý? Měla by odejít, pokud je ještě čas.

- Tak co si o mně myslíte?

V pokoji nastalo ticho, v němž se převalovala bolest od stěny ke stěně, dvě navzájem si cizí bolesti se prostoupily a zhoustly v jednu.

- Společensky mě degradujete.

- Hledám útěchu, řekla konečně. Asi jako vy.

Bílá zrcelona se vzedmula, bílý duch prošel pokojem a zase znehybněl. Doktor skřivil tvář, jakoby bojoval s neústupnou myšlenkou. Dostala strach, že jí vyřene. ~~Nechtělo se jí jít~~

- Je až nepříjemné vidět do lidí tak jako vidím já.

- Já si opravdu neyslím nic špatného.

Proč te jen říkáš? ptala se sama sebe. Iroč ho tolik ubezpečuji, vždyť je to podezřelý. Velmi pilný, kolegyně, říkával, když za ním přišla s nějakou prací. Tím jí dával najevo, že se sice snaží, ale není to nic platné.

- Dnes je opravdu zvláštní večer, řekl, a v jeho hlase byl už smír. Neří vám divné, že jsme se sešli zrovna dnes? Po tolika letech?

Přítakala a ještě k tomu vděčně.

- Vašimi živly jsou oheň a voda. Chybí vám země, pevný střed. Jste rak. ochranný, mateřský typ. a proti tomu stojí silné skopčí ego v ascendentu. Vládne vám Neptun, praotec moří.

Poslouchala pak vyprávění o tom, co tak často v sobě cítila jako moře bezvarného počátku a rozplývajícího se konce. O hloučení, které znala ze snů. Někdy se už ukazovala cesta, vyhraněly se obrysy čehosi pevného, ale všechno se rozplynulo než se toho dotkla anebo při dotyku.

- Urana máte teď v domě smrti, řekl.

- Urana má v domě smrti, opakovala.

- Býval vaším inspirátorem. Pomáhal vám uchejit obraz v okamžiku, kdy ho osvítil blesk pravdivosti, zmocnit se skutečností. Teď působí opačně a obrasy se rospadají.

- A bude te už pořád? septala se s úzkostí.

Usmál se a jeho oči, kameny pod vodou, jakoby na okamžik směkly.

- Nebojte se. Váš čas teprve přijde. Nemožnost je jen souhrn všech možností dosud nerealizovaných.

- Mívám sen, řekla. A pořád se opakuje.

- Povídejte.

- Zdává se mi už od dětství a je pořád stejný.

- O čem se vám zdá? zeptal se a nachýlil se horní polovinu těla k ní. Světlo, které mu teď dopadalo na tvář shora, vyhloubilo v ní vrásky, a na temeni měl prořídilé vlasy.

- Děje se to v tmavém, dřevěném, spráchnivělém domě, který dosud stojí naproti domku, kde žila a zemřela moje babička. Je opuštěný a zahrada kolem je zpustlá. Z domu vede do zahrady široké dřevěné schodiště. Zdává se mi, že schází po schodech do zahrady a tam, u paty schodiště, stává na pravé straně postava.

- Kdo to je?

- Mé sestře se zdávalo totéž i s tou postavou na konci.

- A nevíte, kdo to je?

- Nikdy se nám neukázal. Tptiž nikdy jsme, ani ona ani já, neseštopili až dolů. Vždycky jsme křižely ze spaní, babička nás probudila a dala nám pít džus. Víte, co to je? To je mateřídouška, jablečnick, máta peprná a třesalka tečkovaná.

- Nepodobal se nikomu?

- Měl zakrytou tvář.

- Nehýbal se?

- Myslí, že to byla smrt.

- Bojíte se jí?

- Někdy mi připadá, že je blízko.

- Podejte mi ruku.

Podala mu levou ruku. Jeho ruka byla suchá, tvrdá a teplá jako kámen na slunci. Kámen na měsíci. V létě. Mateřídouška voní a obilí tiká, jak sraje. Palcem a ukazovákem jí v sousedných kruzích hladil dlaně. Až hmatal tajné písmo jejího života. Možná ví o ní víc, než ona o sobě. Řekne jí základní šifru, čep, okolo něhož se otáčí její vesmír. Je přece mikrokosmos, jak řekl. Všechno, co se děje vně, děje se i uvnitř podle stejného řádu.

Cítila, jak s jeho dlaní přichází do jejích sluneční teplo a bylo to příjemné.

- Vy jste mě nikdy neměla ráda, že ne? zeptal se.

Přisvědčila a přitom si uvědomila, že tu už sedí dlouho, možná několi hodin. Čas se zastavil někde venku nebo tu byl jiný. Všechno byla minulest a budoucnost byla před sebou jako nenakouvanuté jablko, které leskle, napjatou kůží sadruje všechny sladké šťávy.

- Jak jste se to všechno naučil?

- Když jsem začal umývat výlehy a rozvedl se.

- Předtím jste nevěděl, že máte takové schopnosti?

- Kdyby se bylo nestalo, co se stalo, ani bych se to asi nedozvěděl.

- Také o tom časte přemýšlím, řekla. Jaká bych byla, kdyby mne byli odevšud nevyhodili. Kdyby šlo všechno jako na začátku. Pořád nahoru. A co úspěch?

- Promiňte na okamžik, řekl a rychle vstal. Věimla si, že má dlouhý trup, dlouhé paže, ale krátké nohy. Pohyby měl tuhé a toporné. Otevřel prudce dveře a záclona zapleskala jako křídlo velkého bílého ptáka. Skrčila se v ušáku. Nikde nebylo slyšet otvírání dveří ani zvuk zástrčky, ba ani klíč se v zámku nezaklepal. Lupatec zmizel za dveřmi a zavládlo naprosté ticho. Snad tam stojí a číhá. Luna už možná přešla přes Saturna. Je v jeho zajetí. Možná už ji nikdy nepustí. Bude prolézat housenkou tam a nazpátek. Nikdy už neuvidí denní světlo. Kdoví kolik je hodin. Proč sem jen chodila?

Vešel a hned zpozoroval, že se na něho dívá, že sleduje každý jeho krok ode dveří ke stříbrné židli. Pokusil se poskočit, opravdu, udělal jakýsi neohrabaný taneční pohyb. Ten snaživý chlapecký poskok vzbudil v ní něhu, snad i lítost. Jak by se asi rád povznesl maličko nad zem, jak by si přál, aby v jeho kroku byla odkleta létavost. Tuhost se jen cukavě pohybuje vpřed, jedním směrem, proti něčemu, co nikdy neodstraní.

- Pane doktore, tančil jste někdy?

Zavrtěl hlavou.

- Mnoho žen se pokoušelo mne to naučit, ale žádná nepochodila. Třeba byste mohla vy. Možná bych s vámi tančil.

- Já už musím domů, řekla. Soused mi hlídá děti.

Neposlouchal, jít Vzal zase do ruky obrazec jejího života a díval se do něho.

- Máte slé předtuchy, řekl. Ale nebojte se, nevyplní se. Někdy si člověk představuje katastrofy, ale ty nejsou nejhorší. Nejhorší je, když je nespokojený se svou každodenností. Dřív se lidé báli smrti, ale teď se bojí, že umřou zaživa. Někteří se už ani nebojí. Jsou mrtví a nevědí o tom. Živí mrtví, rozumíte? Ale roztáhněte prsty a položte je na moje.

Vstáhl před Elišku veliké kulaté dlaně a krátké kolíkovité prsty. Určitě by do nich dobrovolně nevzal hádr, kdyby ho k tomu nedonutili.

Byli teď spojeni v deseti pevných bodech. Teplých a lepkavých. Lípání způsobovala ona. Ruce se jí potily, i když na pažích, tam, kde se jí vyhrnaly rukávy, měla husí kůže.

- Cítíte něco?

Brunění jí procházelo od konečků prstů přes dlaně a zápěstí do ramen, jakási síla jí procházela tělem, narovnávala páteř a v hlavě se proměňovala ve spráku světla. Tělo ztrácelo hranice, rostlo a rozplývalo se

v prostoru.

Doktor svěsil ruce, podíval se na hodinky a řekl:

- Luna je na devatenáctém stupni.

Nevšimala si ho. Bylo jí krásně a nepotřebovala už nic a nikoho, protože jakási síla dlouho zadržovaná anebo nenalezená ^uprošla teď volně a spojovala ji se vším.

- Jste tak krásná, zašeptal doktor a klekl si k ní a mualal jí do klína cosi o věčnosti a nesmrtelnosti, ale nerozuměla mu, cítila jen, jak jeho hlava páčí její stehna od sebe a pak ji silné ruce zvedají z křesla a kamsi ji postrkují, chtěla se vzepřít, ale její tělo bylo dosud nechraničené, neovládané, ještě nebylo její a tedy ji neposlouchalo.

- My dva jsme věčnost, šeptal. A teď je okamžik, kdy se máme spojit. Jediný okamžik. Slyšíte.

Byli nakloněni nad lůžkem a tu uviděla samu sebe jako toreadora. Uklouzl po hanákové slupce, kterou mu někdo hodil do arény. Okamžik nakloněnosti, naděje, že toreador neupadne a býk ho nesosdupe. Na sdi se ten případ nikdy nevyřešil.

- Jupiter ve vás, slyšela. Život. Jste silná žena, ale potřebujete lásku. Lásky je to nejkrásnější na světě. Slyšíte? Jediné východiště.

Prudce ubhula, vysmekla se a on přepadl na postel. Rovně jako podřatý strom ležel chvíli na břiše, jeho tuhé nepoddajné tělo kroulovalo po posteli jakoby se chtělo savrtat dovnitř a pak náhle strnulo v nehybnosti. Ve stříbrné peceji bylo ticho. Zavřela oči. Ruce sevřené v pěst se pomalu otevíraly. Byly už otevřené, ale třes nepřestal. Otevřela oči.

Ležel nehybně a hlavou na stranu, a oko, které bylo vidět, měl zavřené. Zdá se mu nehybala, snad nedýchal. Je mrtvý. Bydlí přece v housenkovém bytě bez oken. Možná mrtví takhle bydlivají v tajných bytech uprostřed činžáku. Lákají živé po nocích, kdy jsou planety nakloněny lásky. Milostné planety. Probudí v živých život a chtějí si hned kousek vzít.

Přistoupila k posteli a dotkla se jeho ruky. Byla teplá. Po dotyku otevřel oči a byly jako dva kameny na dně čistého klidného rybníka. Vrásky na jeho obličeji se rozštěřily, rozvlnily, a vlny je ukořobaly do úsměvu.

- Já te zkasil, řekl chrapčivým hlasem. Ale já nechtěl, věřte mi. Nikdy nedělám nic násilím, odpusťte mi to, prosím.

Usmála se také. Viděla ho samotného ve stříbrné kabině, která letí v bezhlukném prostoru. Byla ještě před chvílí šťastná a on sáetal někde sám. Možná se chtěl přesvědčit o tom, že ještě žije, přece mluvil

o smrti zaživa. Anebo chtěl být šťastný a ní. Anebo možná jen chtěl
vylít ze sebe smutek a úzkost.

- Přišla jste utrápená, řekl, a teď jenom záříte.

- Už musím jít.

- Víte, že jste krásná?

Vzpomněla si, jak před ním stávala v šedém klotovém pláští a mačkala
v rukou papíry popsané snaživými, ale plytkými myšlenkami. Tenkrát
chtěla být filosofkou.

- Soused má hlídá děti, řekla. A už je moc hodin.

Šli po chodbě kolem výlevky, kde z kohoutku kapala voda. V průjezdu
zasaňkala kočka, světlo zhaslo, vzal ji za ruku.

- Ani jsem vám nic nenabídl, řekl. Musíte mít hlad a žízeň.

- Dal jste mi toho dost.

- Já nevím.

Možná opravdu nevěděl. Neznala ho předtím ani teď.

- Nashledanou, řekla.

Stál tam na slizkém chodníku, ramena nahrbená. Byl jako městský
strom, který se musí naučit přijímat jedy a růst z nich. Nikdy neuteče
do lesa ani do hor. Třásl se zimou a vítr mu nadouval na zádech
džínovou bundičku, jako by mu pod ní rostla křídla. Možná neuteče,
ale uletí.

- Já vám někdy zavolám, řekla.

- Zavolejte hned zítra.

Na kostele hodiny odbíjely půlnoc.

- Dneska, řekla a zasmála se celým obličejem.

Tetr. Kalus P. S. k Těžítkám

Z ULICE JSEM SI JI VEDL, Ábecedé. Na baru vinárny U tří zlatých lvů, na jedné ze sedmi stoliček seděla mlčky, slovo dalo slovo a s lahví vína kolem a kolem, s lahví vína skončila u mě kolem jedné v noci Ábecedé.

Nyní a zde je ráno, pololetní, ráno pololeknín, má Ábecedé na posteli spočívá a o stavu českých toků dnes v sedm hodin ráno mlčí průtočností svou, mohu jí říkat moje: spali jsme spolu a já hledím, jak se jí zbavit. Ona na pravém boku, šminky kol oka a oka ddstředivé v terč, a nechce pochopit že není moje, že hláskám vzdechů nyní třeba do hlásek nénie.

Celou noc, věřím si ^{to} ještě teď, jsem na to připravoval sebe připravoval jí, na toto zde a nyní spotřeboval doslova meno, maru jmen. Toto tam pryč: to od U k A jsem jí /byl/ vracei, když /byla/ začala hned po příchodu na přeskáčku, světlem oděná: A VY? Když jsem jí svlékal, ale to potom, když mne do tmy své vlekla, to potom tam - memorandum memoruj - od A po NO, ano, i od A do MNĚ rozestírá se raší její hlas, hloubené loubí, spřežky v nabodenička se prou, vyhrkávají louskané soulásky jako když koleno jablken o zeď a ořechovou tapetou, samoláky skulinou ve veřeji ven a jak po schodech jimiž by kočár tak i po bleskosvodném ořešáku v okně dolů, od A k U. Ale když končila málem Ábecedé, ve chvíli kdy rozestřela vytřela soulásky od A do Z, musel jsem satinovat ten rejsovany rejstřík, až ona jak z jiného by těla se přece jenom rozponněla na konečný konec, odrané doorané vydralo se z ní soulasičí perlové od A do Ž až; a potom teprv uchváce na ústřicovou akonalostí svou nedokonavě nedochlíple vracela se do vlastního těla, ze snu snad zpomalujíc soutok melas tam: A - UŽ, Za.

Za jitra nyní zde: šminky rozostřené jako mušku, jako tu mušku, oči rozostřené, ještě Ábecedé potrvá, nežli se od zipu po amarant zasklí, nežli nabodenička své vtiskne čertu textilu, nežli mí prstomluvou vrátí /jako když bičem/ slova neulovená, a sebe vrátí /jako když bičem/ uličce hanby zlatých lvů, denní němé paněti.

Ráno pololeknín: Ábecedé: a jde. Adjé.

P.S. /praescriptum/ k Těžítům

Vždy zůstane Indiánem, který zbožňoval svou milenkou,
avšak když zemřela, udělal si z její kosti flétnu.

/Anaïs Nin, Lstivá zima/

Naslouchej! Neslyšíš
je? Nezpívají? Je to tu
a měli bychom to prostě uznat
a napsat to, jak to je.
Nepřekrucovat slova, aby znamenala,
co chceme říci, ale aby znamenala,
- čemu se nedá uniknout:

/W.C. Williams, Souznění/

a pod hořkými samohláskami
paměť bez odvahy
živá voda kterou jsme byli
při zrodu slov

/Tristan Tzara/

Chci dělat koláže, chci stále vypůjčovat
je zase éra citátů
když jedno z opuštěných hověd
chlév nemá tu

/Ivan Blatný, Pomocná škola Bixley/

Kdybych tě mohl vést, jak rád bych
tamtudy ved tě, kde neznám cest.

/Richard Weiner/

Stále si myslím, že co zde píší, jsou pouze obrazy,
které si tetují do kůže vězňů anebo námořníků.

/Giorgos Seferis, Palubní deník/

Citáty nejsou výpisky, Citáty jsou cikády. Vyznačují se tím, že
nikdy neumlkají. Zachytí se ve vzduchu a už se neutrhnou.

/Osip Mandelštam, Rozprava o Daňtovi/

Z Buddhovy milosti Bašó kdysi důmyslně obměnil jedno kruté haiku,
které složil jeho vtipný žák Kikanon. Právilo se v něm: rudá vážka -
zbavte ji křídel - kyselá třešeň. Bašó provedl změnu: kyselá třešeň -
dejte jí křídla - rudá vážka...

/Zenová bajka/

Ať mi nikdo neříká, že jsem neřekl nic nového,
uspořádání látky je nové.

/Blaise Pascal/

Má řeč je práskaná běhna a já z ní dělám panru.

/Karl Kraus/

Mám-li potrháný ubrus, geometricky na něm provedu výšivku a tím dírký schovám. Z damaškových opotřebovaných ubrusů ušiji potah na podhlavník postele, vyhnu se ovšem potrháným částem. Starší ubrus také rozstříhám, obroubím a používám jako utěrky. Za ušetřené peníze si koupím nový ubrus.

/Jarmila Šejdová, čas. Květy/

Citovat slovo znamená volat je pravým jménem. V zachraňujícím a trestajícím citátu se řeč osvědčuje jako mater spravedlnosti. Volá slovo jménem, ničitelky je vytrhuje ze souvislosti, právě tak mu však vrací vše, čím na počátku bylo. V citátu se zrcadlí řeč andělů, v níž se všechna slova, z idylické souvislosti vytržená, proměnila na motti v knize Geneze.

/Walter Benjamin, Karl Kraus/

Vnitřní prostor díla se musí pokud možno rozšířit do oblasti všeobecně eschatologické, musí pokud možno obsáhnout celou "apokalyptickou kulturu" a být ztvárněn jako jakési résumé všech zvěstování konce. To, co si půjčil Jan z Patmu od jiných vizionářů a extatiků, je dostatečně nápadné a potvrzuje skutečnost, že v této oblasti platí prastaré konvence a tradice, jež navštíveným dává k dispozici ustálená vidění a zážitky. Shodovalo se to s mým vlastním, stále silnějším sklonem, a jak jsem objevil, vůbec ne pouze individuálním, vnímat veškerý život jako výtvar kultury, v podobě mytických klíšé, a dávat přednost citátům před "samostatnou" inventurou.

/Thomas Mann,
Jak jsem psal Doktora Fausta/

V Mnichově přišla největší krize v rozhodujícím střetnutí s borcem NSR. Na počátku boje mi vyvrátil palec u ruky a spolu s rozhodčím začali volat: "Lékař, lékař." Odmítl jsem lékaře, vyvrácený palec jsem vrátil tam, kam patří, a ještě jsem dodal: "Nu vot, eto psichologia." Pak jsme pokračovali a já podle objednávky trenéra vyhrál. Pak jsem políbil koberec, protože jsem věděl, že se loučím se žíněnkou.

/A. Medveď, Svobodné slovo/

Pokud se týče literárních zábav, navštěvuji často zvěřinec, vzdálený devadesát kroků od mých oken. Když ležím v posteli, slyším řev lva; to je velmi příjemné...

/Gustave Flaubert v dopisu
princezně Mattildě, 1872/

Musím vědět, že příroda patří nám, lidskému druhu.

/Básník Karel Sýs, Lit. měsíčník/

Zajímavým přistěhovalcem je pavouk slíďák tatarský. Žije hojně v okolí Černého moře, ve východní Evropě a středoasijských krajích a patří do početné rodiny slíďáků, kteří nám tak často přebíhají přes cestu a oživují naše lesy, luhy i pole. Nikdy si nebudují pavučiny, protože se své kořisti zmocňují skokem. Slíďák zvláště v době množení obývá podzemní nory, kde se také pečlivě stará o své potomstvo uložené v pěkně opředěném zémotku. Tento druh je naším největším pavoukem. Zdá se však, že i svým kousnutím je celkem neškodný.

Před stanicí metra "Malostranská" po předběžném pracovním Sil-
vestru. Hlaholivý ke svěřujícímu se Schlíplému: "Vydrž, říkám
ti, vydrž! Tak: viktória!" A Schlíplý schlípne ještě o poznání:
"Když já nevím, co je viktória."

/30.12.1978/

- Domníváte se, uchechl se Štěpán, že jsem snad důležitý,
protože patřím do faubourg Saint-Patrice, jemuž se stručně říká Irsko.
- Šel bych ještě dál, zalichotil mu pan Bloom.
- Jenže já se domnívám, vskočil mu do řeči Štěpán, že Irsko je asi
důležité, protože patří mně.
- Že patří, cože? s dotazem se k němu nahnul pan Bloom. Napadlo
ho, že špatně rozumí.
Zřejmě rozdurděn mu to štěpán opakoval a nepříliš zdvořile odstrčil
hrnek s kávou, či co to vlastně bylo, a podotkl:
- Vlast se změnit nedá, Změnme téma.

/James Joyce/

Slyšel jsem slova
a slova plná

bolavých
děr. Řeč
jsou ústa.

/Robert Creeley/

Že je Národní divadlo výjimečné, to vím. Ale přesto mě překvapilo,
když jsem si v novinovém inzerátu přečetl, že hledá m a n u á l n í
~~u~~ d ě l n í k y. Zní to tak neutřele a lákavě, že mám sto ochutí
přihlásit se. Jen nevím, jestli bych měl jako p u b l i k u j í c í
n o v i n á ř nárok.

/Glosa Mladé fronty,
7.12.1983/

Někdy se práce uzavírá, jako se zavírá nevyhojená rána.

/Franz Kafka, Z deníků/

V Praze dne 16. prosince 1883

Vysoce váženému pánovi
panu dr. Františku Ladislavu Riegrovi
Praha

Vysoce vážený pane doktore,

Jméno mé jest Vám s největší pravděpodobností známo. Jsem syn muže, jenž jako partafíra oné skupiny na stavbě Národního divadla českého v srpnu 1881 pracoval, kterážto skupina potom Vámi a některými dalšími pány z představenstva Sboru byla nařčena, že nesprávným počínáním byla požár budovy zavinila.

Otec můj není již naživu, ale vše mi vylíčil a pověřil mne úsilím o očistu našeho jména.

V čem záleželo jeho provinění a z čeho byl usvědčen?

Že hořlavé zbytky materiálu stavebního páleny byly přímo na střeše. Takové konání bylo a je platnými předpisy bezpečnostními zapovězeno. Na druhé straně šetření nevěnovalo žádnou pozornost tomu, že jest to u našich stavebních dělníků zvyk zcela běžný, ježž před vedením stavby nijak netají a ježž toto všeobecně toleruje. Tak tomu bylo i v tomto případě.

Nevelké zbytky dřeva, papíru a jiných hmot spalovány byly několi-
krát ve žlabu okapním přímo za přítomnosti stavitele nebo je-
ho zástupců, aniž to tito kritizovali nebo zakazovali.

Jen to, že tato jistá pohodlnost a nedbalost
dělníků byla nabílední, umožnilo rozšířit výklad, jako by právě
z toho vzešla národu našemu taková škoda. Žádný zasvěcený a spra-
vedlivý posuzovatel nemůže však na to přistoupit. Žlab okapní
zhotoven byl z plechu klempířského obvyklé tloušťky a jakosti,
byl v dokonalém stavu a dobře upevněn, tudíž jest vyloučeno,
aby hořící součástky z něho nějakým způsobem do krovu budovy
nebo do jiných prostor dovolujících vznícení pronikly. Tvrdím,
že takový výklad vytvořil ten, kdo potřeboval veřejnost naši
podvést a pravou příčinu požáru znejasnit a zastřít.

Kdo to byl?

Není žádným tajemstvím, že zkušební představe-
ní dne 11. června 1881 přineslo odborným kruhům Sboru zdrcující
poznatky týkající se především slyšitelnosti v hledišti. By-
la shledána problematickou, v nejužším prostředí hovořilo se
o katastrofě, debaklu a podobně, o čemž dělníci dozvěděli se
neoficiálně hned v příštích dnech. Byla výslovně na celé stav-
bě řeč o tom, že budova nevyhovuje, bude třeba ji zbourat a po-
stavit znovu. Předpokládám ovšem, že žádné písemné svědectví
o tom se nedochovalo. Za nepřímý důkaz může sloužit jen to, že
pro pozměněný projekt opravené budovy byl potom za odborníka a-
kustického vybrán nový architekt, ve svém oboru zkušený a zna-
lý, rodem Vídeňan, zatímco s původním českým projektantem ne-
byla spolupráce obnovena.

Sdíílím, vysoce vážený pane doktore, přesvědčeni svého otce, že požár divadelní budovy naší byl záměrně a promyšleně založen, aby se jisté osoby vyhnuly trestní i mravní odpovědnosti a udržely své čelné místo v národě, a vyzývám Vás, abyste se celou svou autoritou zasadil o nové vyšetřování a úplné zjištění pravdy, padni komu padni. Nemohu se smířit s myšlenkou, že jste i Vy tuto pravdu znal, u jejím vědomí novou peněžní sbírku na opravu budovy mezi lidem naším pořádal a proslovem o osudové nepřízni, jakou podnikání národa našeho v novodobých jeho dějinách jest pronásledováno, tuto sbírku doprovázel. Chci doufat a doufám, že jste byl oklamán a že si jako já přejete znát, jak se vše opravdu sběhlo.

Přijal bych to zároveň za satisfakci poskytnutou mému otci, který za svou pochybnou vinu těžce zaplatil, vyštván postupně z práce, z lůna rodiny a ze společenství zdravých lidí a nakonec k smrti uvláčen nájemnou i spontánní luzou.

Znamenám si lhůtu třiceti dnů. Nedostanu-li do té doby záruku, že se ve věci bude dále jednat, postoupím tento dopis a veškeré shromážděné další doklady širší veřejnosti.

S úctou

Poznámka editora

Opis dopisu mi daroval pisatelův pravnuk. Originál - koncept s mnoha opravami - objevil v balíčku s pradědovou intimní korespondencí, nenašel však žádný další dokument, který by se záležitostí souvisel a zejména vysvětloval, zda byl dopis ode-

slán a jak adresát reagoval, nebo zda k odeslání nedošlo a proč. V rodině o tom údajně nikdo nic neví, příslušníci starší generace rozhovor na to téma vždycky odmítali. Pátrání v denních záznamech pošty došlé na adresu Sboru pro postavení Národního divadla bylo bezvýsledné stejně jako v archívu dr. Riegra a v dobových denících a časopisech.

Pisatel se v prosinci 1883 zamiloval a příštího roku šťastně oženil a odstěhoval z Prahy. Jeho žena prý byla velmi praktická, vyučená cukrářka. V městečku, kde se usadili, dopracovali se slušného majetku a postavení. Zemřel v roce 1942 ve věku třiaosmdesáti let. Jeho život prý byl vnějškově klidný a ničím nenaznačoval existenci nějakého vnitřního konfliktu. vzdal se své pře, protože byla marná, či proto, že byla nesprávná? Celá historie zůstává obestřena tajemstvím a připouští nejružnější dohady.

Dárce žádal, aby bylo při případné publikaci dopisu vynecháno jeho i pisatelovo jméno. S pochopením jsem to respektoval.

V Brně 16. prosince 1983

Milan U h d e

/obrázky z cest VII./

Na severovýchodě Arizony je jedna z mnoha rezervací pro Indiány, v níž žije osm tisíc Hoppiů a několik desítek tisíc Navažů. Sídliště Hoppiů jsou vysoko položená v horách a vypadají na dálku jako strašidelné hrady. Tvoří jakousi enklávu uprostřed rezervace Navažů, neboť svět je i v Arizoně promísen. Hoppiové se živí chovem ovcí a koz, i pěstováním několika málo zemědělských plodin, kupříkladu kukuřice a fazolí. To všechno jim stačí k velice skromné obživě, jež však plně vyhovuje jejich životním zásadám: ty jsou naprostým protikladem toho, co spotřební svět považuje za ideál soudobé civilizace.

Hoppiové putovali více než tisíc let, než našli místa, která jim prostými životními podmínkami vyhovují. Umínili si žít v souladu s neporušenou přírodou a jen velice těžko se přizpůsobují životu mezi bílými. Nejen že nesnášejí jejich ohlupující pracovní rytmus, ale především tu zvláštní směsici chování, míchející nadřazenost s nejistotou. Ve svých hlíněných chalupách-koganech i jinde u ohňů se scházejí kolem svých moudrých starších a rokují o bílých mužích. A jejich světě. Jsou dobře informováni o všech problémech: a odmítají většinu z vymožeností civilizace. Ano, nepřejí si například ani zavedení elektřiny a vodovodu.

Navzdory tomu, že v jejich zemi lze nalézt kaňony, do kterých po celý rok nikdo nevkročí, a kde příroda žije v nedotčeném stavu, včetně čirého vzduchu, ticha a nebojácných zvířat, normalizovaný svět těch druhých tvrdošíjně doráží na brány jejich - jen paragrafy - chráněné a ohraničené rezervace. Ale Hoppiové považují současnou krizi i zhoubné důsledky znečišťování přírody za počátek konce znormalizovaného bílého muže - vyznavače materiální hojnosti - a věří, že přijde čas, kdy přijde ke cti jejich styl života. Druzí pak objeví tu netušenou sílu - neboť oni sami nemají strach ani z hladu, ani z jiných ekonomických útrap a jsou schopni si vypěstovat vše, co ke svému skromnému životu potřebují.

V Čechách, při riskantní životní volbě, se říká: Hop nebo trop. A ti čeští Hop-opiové, kteří se o to hop vytrvale pokoušejí, mají svého /indiánského/ mluvčího: ten odmítá uznat jejich společenství za ghetto. Považuje je spíše za rezervaci, s přirozenými i nepřirozenými hranicemi, neboť svět je promíchán i uprostřed české společnosti vyznavačů materiální hojnosti; k vyjádření svého postoje se spokojí někdy s dvěma tisíci slov, jindy o tom napíše knihu. Delší a pravdivou až do narušených kostí, neboť kdysi byl skutečným rudým mužem, tím, který používá kosti druhých za vábničku. Takto popisuje své první prohlédnutí /Český snář, edice Petlice, od str. 355/: "Jednou za horkého letního odpoledne,

v neděli, kdy nad Skalistými horami, Arizonou, v údolí Little Riveru, leželo dosud vlhké ticho, naličil jsem se ve své skrýši, navěsil na sebe všecku strůj, to jest luk, toulec šípů, kol pasu několik smyček provazu, za pasem nůž, na hlavě čelenku, v levé ruce wahgun, v pravé oštěp, a chtěl jsem jenom sám, jako osamělý indián, mlčící, tichý, vytrvalý a rychlý, projít celé území a ujistit se tak, že je mám. Měl jsem přetnout otevřenou silnici a za ní splynout se stromovím. Právě když jsem vstoupil na bílou, do šlápek pělící cestu a uběhl po ní kousek, vynořily se ze zatačky proti mně dvě postavy. Byli to dva starci z Návojně či Nedašova, kteří se s velkým zpožděním vraceli z dopolední mše. První moje myšlenka byla obrátit se a utéct, nebo uhnout do obilí a dřepnout si v něm. To přeci nešlo! Cítil jsem však také, že nedokážu klusat prostě dál proti oběma těm starým lidem, protože jaké je to setkání?

Rozhodl jsem se stoupnout si ke kmeni jabloně /Panenské české/, opřít se o něj volně, pevně a bystře sledovat oba podivné bělochy, nechat je přejít kolem a hrdě mlčet. To jsem udělal. Uvědomoval jsem si, že jsem už dost veliký, abych se přihlásil, že jsem Indián. Tichou, ško-brtavou a přece vytrvalou chůzí kráčeli blíž, jejich okuté hole křesaly do kamení cesty. Když mě uviděli, přestali spolu mluvit a jenom zaostřili ze stínu černých klobouků zrak na mne. Chtělo se mi utéct, ale teď už to bylo nemožné. Oba Tarahúni - dědiňákům z horních dědin nadávalo se Tarahúni - směšnou hopkavou chůzí na tenkých nožkách ohnutých do O přicupali polotěše ke mně. Na nohou totiž měli houněné bílé papuše s červenou lemůvkou, oděni byli v houněných bílých nohavicích červeně lemovaných, z vyšívané fialové vesty trčely jim seprané rukávy režných košul, svázaných pod krkem na šňůrku.

Vydržel jsem, v celé své strůji. A když mě míjeli s hlavami na mne obrácenými, nehnul se v jejich vrásčitých temných tvářích ani sval, ani brva. Prošli, ťukajíce svými čakaný, a když jsem je viděl zezadu, kde jim cvočkama pobitý opasek náležitě jednou volnou smyčkou spadl hluboko na zadek, cítil jsem, že to je můj konec Indiána. A že už nikdy nebudu to moci žít, ale jenom snad hrát."

Tento úryvek je jeden z klíčových v celém textu Českého snáře: dospívající chlapec si uvědomí, že Indián není v něm, ale že jeho podstata je naopak v zemi, z níž pochází. Jeden z důkazů, jak autor celý Český snář přísně komponuje, představují zde ta dvě slůvka v závorce /Panenské české/. Hrdina se rozhodne opřít se o tento kmen "volně", a "pevně a bystře sledovat oba podivné bělochy" - Tarahúny. A hle: Oni jsou domorodci ve vší své majestátnosti. Mladičkový muž, který svou pozici získal intelektem a z knih, cítí náhle na sobě celou tu intelektuální "strůj". /Zdůrazňují zde, že nepomíjí, odkud ti pravdiví a staří jdou - ze mše./

Je podstatné, že celý tento příběh, odehrávající se v Arizoně pod strašidelným hradem Brumovem, se mohl i skutečně odehrát. V autorově dřevním dospívání: ale o tohle vše v celém textu jde! Aby byl skutečný: Poctivý intelektuál a spisovatel se nemínil na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let pohybovat ve svém psaní ve snu! A přesto v něm byl: proto i název - Český snář./Ty snové chvíle po Chartě 77, ta skutečnost promísená se snem!/ A že se tento opravdový přístup k realitě textu autorovi vyplatil, vidím i v tom, jak nevědomky a přitom skutečně navázal na dílo autora až z doby českého obrození - milčického rychtáře, Františka Vaváka. Nemíním zde poukazovat na určité shody ve vyjádření životní situace obou, na textové paralely, jež vznikají i tím, že oba vytvářeli jakési deníkové zápisy o české skutečnosti svých let - ale chci upozornit na jejich "strůj": nesou na literární trh svou domorodou kůži ve vší možné nahotě - a to v dobách dobře oblečeného útlaku na českém národě. A i to je umění: někdy dokonce podstatnější než míra použitého talentu. /Což se ostatně autora Českého snáře netýká./

Vraťme se k Arizoně: vrací se k ní totiž neustále i autor. Dokonce, i když listujeme dopředu /také úmysl/. Str.108: "Během několika příštích měsíců, bezpodmínečně však do léta, vydám z "Milých spolužáků" knihu raně indiánskou, knihu dělnickou, knihu studentskou, novinářskou /zahrnující možná až r.1967-1968/ a na podzim poslední knihu - pozdně indiánskou." A já se ptám - co je kniha pozdně indiánská? V Čechách, v pozdních desetiletích dvacátého století, kdy Arizona je nedostupná a rodokapsy nesmějí vycházet, protože každý z domorodých Čechoslováků myslí na svou kapsu? /Rod, rodinku - ti nejvýš postavení snad i rodiště - ale ne víc!/ Kdo je Indiánem v této české realitě - jen ti komedianti, vyskytující se v "Prodané nevěstě"? Za Indiány se vydávající - pro pobavení prodaného publika - od televize až po pulty knihkupectví? Ne, pozoruhodné je, že národ pořád ví, že tito Indiáni jsou jen pohybující se kulisou mezi kulisami... A kdo je tedy domorodcem ve vší účtě - v době, kdy vědomá - a intelektuální snaha o skutečnou národnost je zatláčena internacionálistem do role zatím trpěné /zpátečnické a tarahúnské/ rezervace?

Snad ten, kdo si aspoň notuje lidové písně. Hrdina Českého snáře tak činí, kde může: s přáteli i s rodinou./Str.273/: "V kuchyni Madla vaří, leží naznak na zemi, s vehemencí kope nohama nahoru v rytmu Moravanky, která vyhrává a zpívá: Vysoký jalovec / vysoký jako já / přeskoč ho má milá / rovnýma nohama! V hlasu zpěváků a zvuku trubek je taková radost, že zpíváme s nimi. Velice bych už chtěl jet do Brna." / K tomu Brnu se ještě vrátíme./

Po této tečce následují hned slova údajně ze dne 10. dubna 1979:

je to zápis kompletního snu, kompletního tónu, že vrcholí opět záznamem lidové písně./Str.275/: "a můj poslední dlouhý stesk byl o tom, že moje maminka, ta si ještě mohla hrůzy z kosmických prostorů udržet za plotem svého života, v pouhé vedlejší poznámce k němu: Za horou za lesem / měsíček se bělá / ráda bych věděla / co můj milý dělá." Ano, hodně tomu nasvědčuje: autor Českého snáře svým upřímným psaním napodobuje lidovou píseň, která za svojí zdánlivě jednoduchou melodií a textem skrývá propastnou hloubku, již ale může zase jen porozumět d o m o r o d e c i / Sny v Českém snáři, prolínající se s texty o realitě žití, odpovídají i teorii "kolísavých stupňů" v moravské melodice, a i to, že hrdina knihy stále něco organizuje - a tak rád rozděluje úlohy a úkoly druhým - má svůj vzdálený odraz v potřebě lidového harmonického instrumentálního myšlení na Moravě: stanovením tzv. hudeckých funkcí a jejich udržováním./

Ale co ta přírodní rezervace: v Praze? Arizona Českého snáře leží na Moravě; text knihy končí tím, že hrdina odjíždí s muží podělenými hudeckými funkcemi - tak jak sbovově zamýšlel - rychlíkem do Brna./Jak důležitý je pro hrdinu rychlík - a "rychlíkové vidění" - si pozorný čtenář v textu mnohokrát ověří. V rychlíku, rovněž cestou do Brna, přežvýkává hrdina tuto zdánlivě nezbytnou větu: "Projížděli jsme Osovou Bitýškou, když jsem pravil, že nepovažuji za nejdůležitější otázku, jestli vesmír je konečný nebo ne, jestli vznikl a zase zanikne či je věčný, nezajímá mě ani spor o vztahu ducha a hmoty, ani mě už netrápí, jestli je Bůh či není. Já se nejzazší otázku pokládám - jak je možné, že vůbec něco existuje!"^{str.}798/

K tomu Brnu však: i když se o něm hrdina zmiňuje jako o "moravské metropoli", není tomu tak. Morava, jako kdysi Arizona, měla postupně dvě hlavní města. To bájně třetí hlavní město, Velehrad, se doposud nenalezlo, a tak Morava úředně žédné hlavní město nemá. Oproti skutečné Arizoně: Její hlavní město se jmenuje Phoenix! Předtím bylo hlavním městem Arizony město Tuscon a ještě předtím, nejdříve, město Prescott. Je to krásný název hlavního města Arizony: Phoenix? Jak to zní básnivě v moravském prostředí! V Českém snáři, /str.683/ je tento odstavec: "Pokaždé když vjíždím takto do Brna, odhaduju, kde asi se odehrává kouzelný příběh Mahenův, jeho "Nejlepší dobrodružství": "Když se přistihl mladý kantor jednoho dne při tom, že opakoval ~~káňka~~ bez vzrušení látku, která byla kdysi zajímavá, ale už na zajímavosti ztratila, nebylo mu duševně nijak dobře. Zdálo se mu náhle, že podává cihly a že už nestaví. Rozběhl se znova, ale znovu ucítil cihly ve výkladu a odmlčel se. Podíval se po třídě. Poznal, že nikdo nic netuší." - Bylo mu málo přes čtyřicet, dal se ale penzionovat, odešel do Brna, našel si byt v takovém na stráni ztraceném zahradním domku nad řekou Svratkou, začal číst, studovat, toulat se mezi ploty, okolo zahrad, nad

zaniklými lesy, a jednou tam potkal Černou dámu. Co s ní měl, a jestli, už nevím, mně nejvíc utkvěla ta část dobrodružství, kterou jsem tu stručně vylíčil: Když pocítil, že je mrtvý, změnil život!"

Tímto výkřikem se hrdina dotýká jádra Českého snáře. Kdy vstává pták Fénix ze svého popela? Připomínám tu na začátku citovanou větu: "cítil jsem, že to je můj konec Indiána. A že už nikdy to nebudu moci žít, ale jenom hrát." A k tomu ohni, u něžž Indiáni umějí mlčet tak, až výmluvně hovoří, k tomu ohni přistupuje další věta z Českého snáře /str. 554/. Uvádím ji jen proto, abych prokázala, že se hrdina záměrně pohybuje v prostupných rezervacích: "Komunisté nemají co psát o věcech víry, a když jim komunismus vyhořel a chtějí k cizím ohňům, mají u nich být plaší."

K těm rezervacím tedy: jak popisuje Arizonu hrdina Českého snáře? /Str. 350/: "Nepadlo mi, že když teď mám teleobjektiv, mohl bych si udělat snímek Arizony z protějšího kopce. Pokoušel jsem se o to dřív každý rok, ale v celkovém panoramatu krajiny jevila se Arizona malá a nevýznamná, když jsem však vstoupil přímo do ní, nevěšla se z žádného úhlu do záběru, ztratilo se její tak výrazné ohraničení vůči okolí a byla z ní zkrátka jakási obyčejná louka. Každý by se mohl podívat, co na ní mám! Ano, každý by se mohl podívat: Domorodcům? Čechům? Moravanům? Kde to žijí?"

V Arizoně skutečné rezervace Navažů, Hoppiů a Apačů měří kolem osmdesáti tisíc km². Ale hleďme: jsou skoro přesně velké jako rozloha českých zemí obývaných českým národem.

A v Arizoně, tak i o Češích vědí své. Tisíce lidí odebírá v Arizoně list New York Times, v němž Arnold J. Toynbee, pokládáný za největšího západního žijícího historika, položil dne 5. října 1970 tuto otázku:

"Byl bych raději Vietnamcem, který byl "zachraňován" americkou armádou, nebo Čechem, který byl "zachraňován" ruskou armádou? Samozřejmě, že bych byl raději Čechem. Počet zmařených životů a rozsah devastace způsobené roku 1968 ruskou vojenskou intervencí v Československu byly malé ve srovnání s americkým zásahem ve Vietnamu."

A jsme u dalšího bolestného jádra Českého snáře. /Jádra, o němž věděl i dávný František Vavák své./ Jakže zní ta výše citovaná věta? / "ale v celkovém panoramatu krajiny jevila se Arizona malá a nevýznamná, když jsem však vstoupil přímo do ní," atd./ A co to křičí hrdina Českého snáře? /Když pocítil, že je mrtvý, změnil život!"/ Jak jednoduché! A právě že to není ~~je~~ jednoduché - o tom pojednává Český snář...

Vzpomněme na hrdinův sen ze 7. září 1979: "a recitátorka jakoby z cizí vůle najednou dva verše polozapívá, hlasem přiškrčeným, takže melodie je skoro nezřetelná: Český hlahol české zpěvy
nebudu víc v duši sát..."

Okamžitě se vrátí ke svému správnému textu i přednesu a vzadu za bednami

zakní tlumený smích sálu, smích jak při roztomilé chybě děcka, jenž všichni přejí úspěch."

Ano, v Čechách nezbyvá, než doufat, že aspoň v Arizoně hrdinovi Českého snáře i všem dobrým hudecům z jeho okolí "všichni přejí úspěch". Ale kdo a kde a jak porozumí Čechům odcházejícím - za hudbou, za hudbou! Nežijí v "roztomilé chybě"? /Vždyť v Arizoně vyrostla generace, učící se z amerických učebnic o Československu: "Roztroušeny v horách a údolí Váhu jsou četné malé obuvnické továrny. Tyto továrny používají dřevo na podpatky a kůži na svršky bot." Lands and Peoples of the Worlds, Boston, 1958. Jistě, tato věta patří do Českého snáře, stejně jako: "Češi řídili zemi /po první sv. válce/ a udělali Prahu hlavním městem namísto historického a centrálně položeného Brna." Culture Worlds, New York, 1963./

Dne 18. září 1979 nalézá hrdina Českého snáře v prozrazené skrytosti "opis Hájkovy práce "Mezinárodněpolitické aspekty československého roku 1968". A zde narážíme na zvláštní metodu autora Českého snáře: v textu knihy nás nestále upozorňuje na nutnou doplňkovou četbu - nutnou, aby bylo lépe porozuměno všem uměleckým významům jeho prózy. A nejen prózy - to není kniha pro neinformované - a když, tak jako mnohostěn: pro každého něco. Je to chyba? Nevím. /Ale vím, že čtenář čtoucí jen osamělý Český snář a neznající nic z knih v textu uváděných - a těžko dostupných! - může četbu zhodnotit naindiánsky a možná i "tarahúnsky": Je to naše drbá./

Ludivík Vaculík však už v roce 1968, ve Valašsku XII, str. 64, uveřejnil: "Říkat nemá cenu nic, knížka stojí, má se číst nebo nečíst, a co není jasné z četby, žádným dodatečným vysvětlením se neposkytne. Nemám rád výklady děl. Lidé bývají zvědaví hlasitě např. na to, zda "je to pravda". Obyčejně se tím myslí, zda opravdu, když on tam šel, tak ho potkal. Tak tedy říkám, že nepotkal, ale potkal jiného. Nepsal jsem zprávu. Nepsal jsem kroniku." A ještě: "Dál mi dělalo radost líčení pěkných scén mezi lidmi. Škaredé scény jsem znovu vytrpěl."

A jsme znovu u utrpení: autora i hrdiny Českého snáře. U utrpení prožívaného od roku 1968. Jako leitmotiv prochází Českým snářem snové i reálné vzdalování se lásky. A není to jen ohlas utrpení cudně uměřený jak v lidové písni: autor, který navázal na Vaváka, jde dál - a říkejme, že vědomě - do poezie. K Máchovi. Mám na mysli nejen citáty z poezie v textu Českého snáře, ale především ten pomačkaný papírek, nalezený v kapse mrtvého básníka, vzkaz, začínající verši: Cesta z Čech

"Ještě ten přejdete les. -
Slunce k večeru se sklání -
A než zář, jež zdobí ves,
Sejde s věžních bání,
Překročíte českou mez."

Schválně jsem první tři verše odstoupem oddělila, aby vyniklo první Máchovo poselství, nalezené v kabátě, který "při ohni měl, a na kterém dosaváde je znát, jak byl umazaný" - dle sdělení básníkovy bratra Michala. One poselství, jež autor Českého snáře využivá, zní: J S A. Ano, hrdina Českého snáře trvá na výkřiku: " - jak je možné, že vůbec něco existuje!" JSA! A neohlíží se, zda po sobě zanechá kabát, který "při ohni měl, a na kterém to dosaváde je znát, jak byl umazaný."

Ano, ta "umazanost" v Českém snáři je, nepochybně, ale záměrná, neboť hrdina i hudeci kolem něj přeskakují přes oheň. Ale přitom uznávají tu českou mez! Jak to říká básník v Oestě z Čech? " Tak! - Teď vlast se dobře měj. Již jest meze překročena, Za mnou leží česká zem. -

Toto, tyto a další verše, to je téma Českého snáře. Chyba toho, kdo v knize vidí nevalně načrtnutý milostný příběh staršího pána, disidentského spisovatele k tomu - jemuž ujíždí za hranice zralá láska! Ta politika, drby, umazanost - prosím, v tom žijeme, ale česká literatura je činnost s hlubokou a domorodou tradicí, jež neustále buduje kulturní lávku přes propast hlubší než je Grand Cañon Colorado. Staletí za staletím - mnozí se sřítí - ale jejich druzi dál lepí kámen ke kameni, neboť vidí tu hroznou hloubku pod sebou! I o této činnosti pojednává Český snář... Abych se neopakovala, budu pokračovat v citaci z básně - kdo rozumíš, rozuměj!

" V zříceniny rozvalen,
Tamo leží hrad ten starý!
V modré roucho zahalen,
Pod ním stojí lesík jarý,
Černá věž ční z něho jen.

Taký hrad - to vlast je tvá!
Hrdé stavby sešlé rupy,
Pohled na ni zdaleka,
Snad tvé žalující dумы,
Z tuhého jí stučí sna! "

/Vysvětlení v závěree, dlouhé, pro ty, kdež ještě nerozumějí: o tom, že celá kniha rozvíjí téma této Máchovy básně, podává autor sám přehršel důkazů, viditelných na první pohled; stačí projít od počátku verše, které záměrně vkomponoval do textu. Český snář je věnován Jiřímu Kolářovi, mlčícímu básníkovi, který tolik váhá, než natrvalo překročí českou mez.

První verše, které jsou v textu zdůrazněny, jsou jeho /str.265/:
"Od Jiřího Koláře došel z Berlína lístek. Na líci je Kurfürstendam, na rubu sdělení: Je pátek a jaro / podivný neklid / na mě pad." Další verše - ty nejen o českých básnících! - jsou na str. 285: "Teď listuju a se Seifertovy básně "Hlava Panny Marie" opisuju: Setva jsem vešel, / Holan savřel prudec knihu / a zeptal se mě jaksi pohněvaně, / zda také věřím v posmrtný život, / nebo v něco ještě horšího. // Já však jeho slova přeslechl. / Na nízké skřínce u dveří / zahlédl jsem odlietek ženské

hlavy./ Proboha, tu znám!/ Ležela tam, spočívajíc na tváři / jako pod
gilotinou.// Byla to hlava Panny Marie / ze Staroměstského rynku./ Sho-
dili ji poutníci,/když právě před šedesáti lety/vraceli se z Bílé hory!

Verše citované autorem v Českém snáři končí u Bílé hory, neboť po au-
torově komentáři k této poezii, str. 286: "To je to právě: vždycky se mezi
námi najde zároveň pár spravedlivých, sice je jich hluboko pod boží li-
mit, ale zase z těch hříšných vždycky někteří své hříchy opějí tak krás-
ně, že Pámbu prostě neví, co s nimi" - následuje zápis z Pondělí veliko-
nočního 16. dubna 1979, začínající autorovými verši - jsou to verše - čes-
kého sedláka, který po Bílé hoře ze země neodešel, protože nemohl překro-
čit českou mez: "Je noc zas. Všecko mě bolí od rytí. Sázeli jsme zemáky
/to jsme měli dělat před čtrnácti dny/ a přesazovali jahody /to loni v
srpnu/." - Lze si představit lepší návaznost na Vaváka? Ale pokračujme:
abychom se ujistili, že autor myslí na českou zemi ve vší hloubce, uvádí
další verše na str. 394: "Náhorní roviny, zelené, vítr, tráva, stromy, alunce
a hory okolo. Na úzké okresní cestě jsme zastavili a poslouchali van vz-
duchu. Auf da Barch, do is so lustich /auf da Barch, do is so schí,/ sche-
int die Sunn am allererschnt,/ scheint sie a am längtu hin..." - Vzpe-
meňme na německé verše Máchovy - a celé dávné, i české Rakousko, se svým
jíhem, kam Mácha po překročení české meze na čag putoval. A na str. 478 po-
žádá autor českého básníka - tvůrce klíčového "Českého orloje" z počátku
sedmdesátých let - aby mu přeložil verše maďarské písně: je to nezakry-
vaná finesa, neboť verše jsou už předtím v Českém snáři uvedeny - a auto-
rově - a velmi důležitém podání. Pro nedostatek místa je zde uvádět nemo-
hu, ale je nutné je číst, aby bylo záměrům Českého snáře plně rozuměno! V
českém snu totiž neexistuje náhoda, která by nebyla funkční... Citát, ze
str. 573: "Když jsem přišel domů, měl jsem ve schránce obálku a v ní od
Karla Šiktance překlad "Smutné neděle". Rukou dole připsáno: "Milej Lud-
víku, takhle jsem to zrobil. Tak si to zpívej - ale nestřílej se, to je tak
pro maďarský oficíry!... Bílej den sváteční ze snů a z poupátek/prázdněj
jak houpačka vrátil se nazpátek... Takže to klapě všecko, přesně. Brečím.
/Teď, 18. března 1980, znovu,/" Tu větu v závorce podtrhují, neboť autor zde
až provokativně prozrazuje - oč mu šlo a jde i po datu 2. února 1980, kdy
Český snář údajně končí. /Neděle je den Páně! / A po přiznání: "Brečím",
následují opět autorovy selkové verše ze str. 588: "nařizuju samospoušť,
jdu ke stolku, opřu se oběma rukama, dívám se chvíli pozorně do sálu a za-
čínám svou slavnou, proslulou přednášku z mého pravého, nejlepšího oboru:
Proč má / koza / slabý trk? / -Protože má / malý krk!" Ano, nemýlíme se:
autor se v Českém snáři odstřeluje, samospouští - fotografickým viděním
světa! A nepřehlédněme začátek citované věty: "Upevňuju aparát na strom,

nařizuju samospoušť..",neboť při tomto počínání hrdina už vidí jen strom, a ne třeba jablň - panenskou českou. I proto se autor vrací k pálivému ohni máchovské poezie, protože žije - podivně, ale žije./Str.649/: "bože, to píšu povrchnosti! Je noc." /A nyní opisuje pouze ty přesné máchovské verše Otokara Březiny, z "Modlitby večerní", 1895./

Ale že Český snář ještě nekončí, jsou po Modlitbě večerní uvedeny biblické verše dvou českých básníků, snad odcházejícím mládím, či jinými odchody, blízkých Máchovi. Málem! Str.725: "Potvrdili mi zvěst, že Svatopluk Karásek chce emigrovat. Považuju to už skoro za samozřejmé, vždyť přeci napsal tyto statečné verše: Vy silní ve víře, / v Písmu kování, / když bijí pastýře, / kde jste schovaní?" A na str.749, aby nejvíc zdůraznil, co čtenář stejně tuší, že filosof Karel Kosík supluje v Českém snáři postavu kněze, teologa, od něhož je očekáváno Poselství - a on se nemá k tomu, nemá - píše autor, citují: "To si mám tohleto nechat líbit?" pravil Karel. "Ma-piš Sartrovi," řekl jsem. To jak číšnice uslyšela, velice sebou škubla a hned nám přinesla dva džúsy a dvě skleničky vína. V jámě lvové /vylí dva blbové;/ dva blbové vylí, / bylo o nich v bibli. Tuto ošklivou básničku jsem nenapsal já, nýbrž básník mladší generace Andrej Stankovič."

Takže: hrdina Českého snáře se bolestně odrovnává-zabíjí /jako Mácha/ a ví o tom; proto je u ohně, ze všech sil a v blátě, neboť je to nutné bláto české země, pod jehož příkrovem není hanbou umírat. I mrzce. Ale ne zbytečně... Až se přes poezii dostáváme k ženám, k osudovému setkání: když je hrdina nemilosrdný k druhým, je nemilosrdný i k sobě. Str.758:

"Věra Jirousová, z básně "Září, říjen": ...jsou saváty prachem / trnám vystlaný dolík na úpatí / bledá modř kvítí v povětřích / deštěm vyrudlý svah / smích v lasturách / pach smrti // jen ještě víc se ztiš / jítíni nach nahému / ještě zbývá / bolesti oblá akryš /".

Ano, Snahému ještě zbývá bolesti oblá akryš": hrdina, který se před očima české a jmenované společnosti svým způsobem ubíjí - a má proč - a ona to stejně nechápu, jako u Máchy, /hledá/ snad /tu pochybnou/ jistotu u černé Lóri a očekávaného dítěte, či, abychom se drželi textu Českého snáře, u mahenovské "Černé dámy". Na str.505 nacházíme /ještě jednoznačně "Růžovou dámu"/, ale na str.706 už: "V šeru se proti oknu vztyčila z křes-la silueta "Růžové dámy". Jako v létě i teď byla ovšem snědá, temná, nikoli růžová" - a nyní doporučuji přečíst znova výše už citovaný úryvek mahenovský ze str.683 - s podotázkou: Jak zemřel Mahen? A jsme doma: po opět klíčových autorových selských verších ze str.792: "Je zase noc. Při-šla Madla a beze slov mi položila na stůl čtvereček papíru, na němž sto-jí tužkou: Tato, neutíkáš / vůbec od / nás? Třeba / i za hranice?/", následují poslední verše v textu Českého snáře, ty /už/ od Černé dámy, s

střík

nichž cituji /str.836/: "Nemáříš náhodu / neztrácíš náladu / v prvotní knize / spřádáš si vize / O MESIÁŠI // Naděje klíčí / od jara do zimy / A potom křičí / nahé a bez vlny / DĚTÁTKO // Roste a řve / srdce ti rve / na kusy, na padrť, na dranc / s námahou držíš balanc / PŘI ZEMI!"

Jak končí poezie, a nejen v Českém snáři? PŘI ZEMI. Proto doporučuji českému čtenáři, aby si nalistoval ve vydání Českého snáře v Americe, v Torontu - kde vydali i "Byl lásky čas", Máchův deník z roku 1835, a to v roce 1980 - snímek hrdiny naší knihy, jak drží v náručí ono DĚTÁTKO. Ale kde se v české poezii či umělecké próze píše O MESIÁŠI? Závorku uzavřít./

Z Čech je možné i přes Toronto cestovat do Arizony: tam jsou přírodní zvláštnosti nádržky dešťové vody, jež nalézají se uprostřed skal jako přirozené studánky. Lze z nich bez obav pít: ale následky ať si každý přičte sám. Žravců se v Arizoně vyskytují puma, jaguar, liška a vlk; z hadů chřestýš. Lze slyšet jeho výhružný chřestot a člověk si nemusí být jistý svým životem: je přece vybaven tím nelidským šestým smyslem, jímž rozpozná vřelost krve případné oběti. Jistě - jsou i oběti: v Arizoně po jeho uštknutí až dvacet lidí za rok. Průměrně: přesto v Arizoně lidé žijí. Svým stylem; na některých místech daří se obilí, na jiných jen tráva; ano, valná část povrchu je i nekulturní poušť. Na horách Arizony však rostou smrky a duby, u řek vrby a divoké říčky - pochoutka koz. Zkratka Arizony je Ariz. /V závorce podotýkám, že za mládí hrdiny Českého snáře to znamenalo v Československu i: Arizováno. Však: šetba Českého snáře je pro rudé i bílé. Hrdina se v něm pohybuje jako Indián - málem bez úsměvu - neboť usměvavá tvář se těžko fackuje./

Po 2. únuru 1980 se podařilo americkým vědcům sestrojít přístroj, používaný v Arizoně. Postiženým Čechům se o něm může zatím jen snít: ten přístroj umožňuje získávat snímky všech vnitřních orgánů bez pomoci rentgenových paprsků. Muž například ponoří ruku do nádoby s vodou, kterou procházejí kmity blízké ultrazvukovým, přičemž laserový paprsek změní ty kmity, jež prošly živou tkání, na světelné signály. Pomocí elektronického systému se pak na TV-obrazovce objeví obraz zkoumaného orgánu, obrys kostí, ale i krevní cévy, šlachy a svaly. Přístroj je neškodný, přesný a má - ve srovnání s rentgenem - i mnohem menší spotřebu elektřiny.

V Čechách si po 2. únuru 1980, kdy byl zastaven sledující /psací/ stroj Českého snáře, si dál a konkrétně umývají ruce Piláti v nádobách s vodou: aby nebyli umazaní. I když jsou: ti čeští /rudí?/ Piláti v bílém rouchu, kteří nikdy za nic nemohou. Za nic nikdy nemohou - to je ta přesná věta: Ale kde je Mesiáš? A to je poselství, až do Arizony, a ještě dál.

Pocity zbytečnosti, ~~a~~ bezmoci^a /sšíravé skepse, spotřební hon a etická vlažnost, desiluze ze selhání, ztráta smyslu pro závazné lidské povinnosti, to jsou defekty společnosti, z níž byly vykázány jisté mravní konstanty, omezující vliv destruktivních lidských sil. U tohoto základního tématu se stýká Trifonovův příběh Starého muže a novela jiného sovětského prozaika Grigorije Baklanova Nejmenší z bratří /přel. M. Horák, Lidové nakl./ . Znepokojení tvořivých intelektuálů zřejmě hledá ve stejném problémovém směru, slévá se do proudu obdobných otázek.

Baklanov se dosud věnoval výhradně válečným námětům, zážitky z let, kdy se denně díval smrti do tváře, ho navždycky poznamenaly. I v těchto příbězích vystavoval své hrdiny nárokům, jež měly provéřit především jejich charakter. V novele Přátelé /česky 1978/ poprvé sáhl po látce ze současnosti. Postavil proti sobě dva architekty, z nichž jeden podléhá svodu lákavé kariéry a vzdává se snadno svých mladistvých ideálů /roli pokušitele tu opět má omezená, snobsky chamtivá manželka/, zatímco druhý není ochoten podlézat, přizpůsobovat se omezením a shrabovat za to výnosné funkce v byrokratizovaných uměleckých institucích ani za cenu ztráty své prestiže. Jejich přátelství se proto rozbíjí a každý z nich se ocitá v protichůdných "frontách". /Za povšimnutí stojí jakási živelná hrůza z lidské degradace každého, kdo si nějak zadá s mocnými této byrokratické mašinérie./ V postavě starého šéfa projekčního ateliéru zobrazil Baklanov úděsný svět držitelů mocenských postavení, věčně chytajících závanu změn "nahore", jež by mohly ohrozit jejich privilegia. V té atmosféře je něco až kafkovsky přízračného, lidé tu jsou v moci neznámých sil, zasahujících do jejich osudu zcela nesmyslně a náhodně. Uměleckou přesvědčivost novely však nepříznivě ovlivnil příliš průhledný protiklad dvou životních postojů, ale v autorově tvorbě se nepochybně ohlašovalo cosi velmi významného: potřeba ujasnit si mravní situaci dnešních ruských intelektuálů, která je vždycky v jisté míře odrazem mravní situace celé společnosti.

Nejmenší z bratří je umělecky nesrovnatelně koncíznější. Základní tóninu této novely nám navodí dva výmluvné citáty. První: "Kdyby lidé pečovali o svou duši stejně, jako se starají o stav a zdraví těla!" Druhý: "Je cosi otrockého v tom, jak se dnes lidé

shánějí po starožitnostech, i v tom, jak se věčně snaží někomu se podobat. Ale ještě strašnější je jejich mravní prázdnota." Tedy opět žádná heroizace budování, žádný zápas "syna národa" a jeho vítězné tažení za novými úspěchy národního hospodářství. V ohnisku Baklanovovy pozornosti je tak jako u V. Rasputina, V. Bělova, J. Bondareva, Č. Ajtmatova aj. něco kdysi sovětské próze na hony vzdáleného, totiž starost o duši člověka a o mravní stav společnosti. Toto radikální odvrácení pohledu od vnějška k niternosti, od jevové stránky života k podstatě je po mém soudu nejzávažnější proměnou optiky, k níž došlo v sovětské literatuře od 30. let, od doby, kdy se tzv. socialistický realismus se svým zjednodušeným pojetím člověkovy duchovní a citové struktury stal závaznou tvůrčí metodou spisovatelů. Je to nepochybně návrat k původnímu poslání každého umění hodného toho jména: působit očištěně na člověka a společnost.

Uvedené citáty jsou úvahy, jež pronáší vypravěč novely, šestapadesátiletý moskevský historik, univerzitní profesor Ilja Konstantinovič. To on je "nejmenší z bratří": starší bratr padl za války, ten už "hanby nedojde", další bratr leží právě v nemocnici s infarktem. Profesorova žena Kira je - stejně jako podobné typy u J. Trifonova a jako žena bezcharakterního architekta v novele Přátelé - výlupkem majetnické posedlosti a dobově příznačné duchovní omezenosti lidí, jimž je cizí prahnutí po životní opravdovosti a jimž společenská prestiž představuje nejvyšší cíl a pozemské blaho. Svého muže doslova terorizuje, historie, kterou se Ilja Konstantinovič zabývá, je pro ni coši naprosto nepochopitelného a taky zbytečného, věda je dobrá leda na to, aby muži zajistila postavení - teď právě funkci děkana, s níž jsou spojena různá privilegia. A o to přece v životě jde, bez nich se nedá slušně žít, člověk se jinak rázem ocitá mezi bezmocnými "řadačky". Kira pohrdá každým "nepraktickým" člověkem, který si neumí zaonačit věci ve svůj prospěch. "Praktický rozum" dobře vytušil, že tam, kde není rovná příležitost pro všechny, ujme se vlády nad společností výsada, a tím se ve svém honu za úspěchem řídí jako základním zákonem - život bez výsad je ubohý, tuctový, plahočivý.

Professorův syn patří ke generaci, která ztratila všechny iluze a vidí svět, lidi i vlastní život s všepronikající skepsí. Když mu otec vykládá svůj záměr napsat knihu o tom, že před vypuknutím války "vysoce postavené osoby nezvládly události", že následky byly "významnější a nezvratnější než úmysly lidí, kteří stáli před válkou v čele zemí a národů a pokládali se za strůjce jejich osudů",

když tedy tohle otec zapáleně vykládá synovi, ten odpoví malátně a bez zájmu: "Myslíš, že to někdo potřebuje?... Ty se chceš pít po pravdě?... Bude pak všechno jasnější?" Je přesvědčen, že národy potřebují líbivé historické legendy, a ten, kdo je takto důvěřivý, je přece "v podstatě slepý" a nemá tedy smysl nabízet mu světlo v jeho temnotách, přesvědčovat ho, že věci se mají jinak, než se obecně traduje a než dosud naivně věřil.

Ilja Konstantinovič je člověk pasívní, nemá sílu vzepřít se terorismu své ženy, je nerozhodný ve vztahu k obětavé milence, k níž se utíká jako do vytouženého hájemství klidu, neusiluje ani o funkci na fakultě. Chce pracovat vědecky, psát knihy, vychovávat mladé vědce, vytvářet hodnoty. Nic jiného ho nezajímá. V obklopení praktikismem ostatních a kariéristickými ambicemi pseudovědců působí proto jako podivínský patron. Ale svou neochotou o něco bojovat, o něco se veřejně zasazovat, svou skepsí a rezignací si navíc vydává osvědčení člověka mravně letargického. Autor doslovu M. Zahrádka ho proto zařazuje do linie ruských "zbytečných lidí", jimž pečeť zbytečnosti vtiskla "nemožnost nebo neschopnost /těž kořenící v nemožnosti/ plnohodnotné realizace člověka v dusném společenském řádu", jak píše. Nejobecnější variantou tohoto typu byl, dodává, Oblomov. Marxistická literární věda viděla tuto postavu vždycky jako produkt statkářské Rusi. Proto Lenin po revoluci prohlásil, že Oblomov už neexistuje jako "typ ruského života". Zahrádka pak pokračuje: "Dnešní Oblomov se projevuje morální leností a společenskou lhostejností." Vnucuje se otázka: platí i pro dnešního Oblomova - ,jenž už sice není "typem ruského života", ale existuje jako příznačný dobový jev, - taky marxistický či vůbec sociologický výklad? Nepochybně ano. Z jakého základu tedy vyrůstá, jaké "Rusi" je produktem, co mu brání v plnohodnotné seberealizaci? Morální lenost a společenská lhostejnost tohoto dnešního Oblomova přece musí být rovněž tak či onak důsledkem nějakého "dusna" ve společnosti, pasivity Ilji Konstantinoviče je jistě něčím podmíněna.

Na rozdíl od předrevolučního Oblomova je ten dnešní intelektuálem a dokáže vidět sám sebe kriticky, ví o své slabosti a umí si ji vysvětlit, a tím jaksí i omluvit. Vytvořil si variantu legendy o Jidášovi, jenž se podle něho bude vyskytovat tak dlouho, dokud se bude vyskytovat Kristus: "Byl to prostě slaboch, je to přece pochopitelné. Přinutili ho... Ve dvacátém století se nebudeme ptát, jak. Dvacáté století shrnulo zkušenosti všech dob a zavedlo výrobu jidášů na běžícím pásu." Tohoto Jidáše přinuceného ke zradě je mu

líto. Když tuto variantu vypráví milence Lelje, vhrknou jí slzy do očí: "Jak je mi tě líto... Tobě se asi žije těžko, viď?" /podtrhl M.J./. Ano, Iljovi Konstantinoviči se žije těžko, protože i on je slaboch, ani on nemá sílu ubránit se tlakům, i jeho přinutili zrazovat sebe sama, rezignovat na jakoukoli veřejnou aktivitu. Vidí svět jako ďábelský kolotoč, "v němž ztrácí svůj smysl hlavní otázka: Proč?" Tento ďábelský kolotoč drtí každý ušlechtilý vznět, veškeré úsilí společnosti je soustředěno k prospěchu a kariéře, krásné fráze jen zastírají zřejmý všem účel: získat, vlastnit, ovládat. Oč méně si lidé kladou otázku po poslání člověka na zemi, oč menší mají zájem o svou duši, o rozvinutí lidskosti, o to víc lpí na věcech, na "pusté materiálnosti" a stávají se zajatci praktického či tzv. zdravého rozumu. Ilja Konstantinovič tento chmurný stav rozpoznal, ale cítí se nad ním bezmocný. Proto se stoicky stáhl do izolace svého intelektu a odtud jen s lítostí pozoruje, jak se lidské davy řítí za pomyslným štěstím majetnictví, kariéry a moci. Trest však už je stihl: "Odnaučili jsme se strádat, ale neumíme mít z ničeho radost."

Jak se však i ze společnosti, prohlašující se za ztělesnění nejpokrokovějších ideálů, stal "ďábelský kolotoč", v němž ztrácí svůj ~~hlavní~~ smysl hlavní otázka: Proč? Tady musel Baklanov narazit na stejné pochyby, jako J. Trifonov, totiž zda se lidé nemíjejí cíle tím, že ho uskutečňují nepatřičnými prostředky. Už v Přátelích má jednu přízračnou scénu z předválečných let, dotýkající se tohoto tématu. Tehdy se soudili lidé za pozdní příchod do práce jako sabotéři. Nějaká žena zaspala a ve spěchu vyskočila jako šílená oknem, sotva si stačila natáhnout šaty - byla však neděle. Lidé se jí smáli a hrdina vyprávění s nimi. Jeho starší bratr /ve válce pak padl/ se ho však zeptal: ",Pochopils vůbec, cos viděl?´ A tiše, srozumitelně, jako nemocnému nebo hlupákovi mu začal vykládat, že není lhostejné, jakými prostředky se dosahuje třeba i posvátného cíle." Mladický hrdina to ovšem ve svém nadšenectví považoval za projev zrádcovství a teprve ve zralém věku pochopí, jak byl bratr moudrý. Ilja Konstantinovič uvažuje podobně: "V mém věku už člověk chápe, že jde především o to, jak se dostat k cíli. Na této cestě však mnozí ztratí tolik, že už cíl nestojí za to; mnozí ztratili dokonce sami sebe. Tak proč se tak honíme, proč tak spěcháme ke svému konci?... Vy ovšem ještě nevíte, že ke konci cesty přicházíme docela jiní a svůj cíl zblízka poznat nedokážem. A stává se, že pak už ani nepotřebujeme to, kvůli čemu jsme se vydali na cestu." A významně dodává:

"...tohle se ovšem nestává jenom jednotlivcům." To je zřejmý kritický šleh po společnosti, též o ní platí, že už ani nepoznává cíl, za nímž se původně vydala, ba ona už ho ani nepotřebuje. Jinak by totiž nerodila své Oblomovy.

V základech duchovní krize Iljě Konstantinoviče je tedy poznání, že společnost dospěla do stavu mravní degenerace, ačkoli její původní cíl byl lákavý a vznešený: osvobození člověka, jeho lidská emancipace. Teď však už tento stav nenapraví jeden skeptik, byl by rozdrčen tím "dábelským kolotočem". V ~~kapitulaci~~ ^{kapitulaci} před bezohlednou mocí světa má ovšem Ilja Konstantinovič nejednoho předchůdce, ne jenom Oblomova, ale také a především Gribojedovova Čackého. I jeho skepsi můžeme nazvat "hořem z rozumu", kritického rozumu, jenž je sice schopen rozpoznat rozpory skutečnosti, ale není v jeho silách ani možnostech je řešit, svět ovládá jako odedávna "praktický rozum" se svým egoismem a mocichtivostí. Ilja Konstantinovič má vědecké předpoklady stát se děkanem, ale nemá předpoklady pro společnost "platnější": cynismus, bezcharakternost, absenci svědomí. Scéna s obhajobou slaboduché kandidátské práce na fakultě prokázala, že tituly, funkce a postavení nejsou zhodnocením vědecké způsobilosti, ale jen a jen příležitostí vřadit se nějak /třebas nečestně/ do hierarchie moci, jež zajišťuje ve světě účelů nezbytné prostředky - výsady. Tak jako v čestném architektu v Přátelích, i v Iljovi Konstantinoviči vyvolává pomyšlení, že by měl být součástí mocenské elity, hrůznou představu lidského selhání. Tady člověku bezděky přichází na mysl arabské přísloví, že lidé se podobají víc své době než svým otcům.

I moderní "hoře z rozumu" existuje tedy jen jako nevolník "praktického rozumu", je jeho rubem a může být zrušeno jen zrušením tohoto svazku, jeho kořenů. Odtud odvíjí Baklanov svou kritiku vzdělanců, jakýsi motiv "zraedy vzdělanců" - těch "nejmenších z bratří", kteří jsou nejmenší proto, že nesplnili svou povinnost, povinnost své profese. Ilja Konstantinovič hájí svou vnitřní nezávislost tím, že ustupuje terorismu své ženy. Avšak ztrácí i tuto vnitřní nezávislost a tedy autenticitu ve chvíli, kdy se nechá vmanévrovat do zákulisních pletich, aby se stal děkanem. Uvrhne ho to do předinfarktového stavu, ale když procitne z mdlob, znovu se vrátí do života, "který...chtěl už tolikrát začít znovu". Zradil tedy teď víc než svou nezávislost, zradil povinnost hájit poznanou pravdu, neusiluje ani v nejmenším o to, aby obrátil pozornost svého okolí a v širším smyslu vzato celé společnosti k lidsky závažným

úkolům, jež pomáhají prosazovat humanistické cíle v širším společenství, odvracejí je od honu za "pustou materiálností", která "překrývá smysl bytí". Není proto naděje, že by bylo kdy zrušeno mravně pustošivé soužití "hoře z rozumu" s "praktickým rozumem", soužití, v němž koření jak etická lenost, tak spotřební bezohlednost.

Doslov cituje Baklanovův dopis překladateli knihy, v němž se brání srovnávání svého hrdiny s Oblomovem, ne proto, že by Ilja Konstantinovič nepřipomínal "zbytečného člověka" ruské literatury, ale proto, že má jiné mravní defekty: "Oblomov nikoho ve svém životě nezradil, kdežto Ilja Konstantinovič konec konců zrazuje všechny: otce, matku, bratra, syna, Ielju, věc, jíž zasvětil život, i sebe sama." Posledním smyslem novely je tedy kritika "zrahy vzdělanců", kteří neplní povinnosti, k nimž je zavazuje jejich poslání ve společnosti, jejich poznání pravdy o deformacích původních cílů revoluce.

Ovšemže, poznat pravdu zdaleka ještě neznamená žít v pravdě. Mezi těmito dvěma životními momenty je velké rozpětí náročného rozhodování, odhodlávání a pochyb o tom, zda člověk dokáže nasadit v zájmu poznané pravdy sebe celého, ne jen intelekt, ale celou bytost. Tohoto rozhodnutí se právě Baklanovův smutný hrdina bojí ze všeho nejvíc, bude ochotně Jidášem, nikdy následovníkem Kristovým, o němž takovém ani vzdáleně neuvažuje. Je ponechán sám sobě, své samotě a svým pochybám, nikde nevidí síly, jež by ho v těžkých chvílích rozhodnutí žít v pravdě podpořily. Baklanov nijak nenaznačil, jaké možnosti by Ilja Konstantinovič měl, kdyby přestal "zrazovat všechny...i sebe sama" a odhodlal se ke skutku odvahy, nenabídl mu žádný epizodický motiv, v němž by mohl alespoň ~~podlehnout~~ v mlhách zahlédnout možnost své občanské seberealizace. Tady už by ho totiž vskutku dostal do situace Čackého, jenž se musel nutně srazit s "dábelským kolotočem" a být jím rozdrčen. Oblomovovská morální pasivita není tedy jen tragédií intelektuála, ale je taky a především tragédií společnosti, v níž od poznání pravdy k životu v pravdě je mu cesta zatarasena jeho naprostou osamělostí.

x x x

U východisek sovětské literatury se tyčí básnický monument - poema Alexandra ~~Bloka~~ Dvanáct. V nelítostném revolučním boji zahlédá houf proletářů na pozadí rozvichřené sněhové stěny postavu Krista. Význam tohoto obrazu jistě není náboženský, má tvořit názorný kontrast k nemilosrdnému boji a násilí - symbol zvěstované lásky. Blokova básnická vize vyrostla z pře~~středně~~^{středně}, že ani třídní nenávist

nesmí zapomínat na nadřazenou ideu lásky: vítězstvím poslední bitvy, jež vzplála, má být bratrství lidí, smyslem těchto bojů je dojít jednou k smíru v lidském rodu, k době, kdy bude každý člověk chápán jako svobodná, ničím neznásilňovaná bytost. Tato hluboká myšlenka, totiž že žádná společnost nemůže trvale žít jen z nenávisti, že musí neustále myslet na smysl boje - odstranit násilí a nenávisť, nastolit království lásky - se ostatně opírala o marxistickou předpověď, slibující po vítězství proletariátu vbrzku beztrždní společnost, v níž člověk teprve rozvine všechny své bytostné lidské síly.

Ruská klasická literatura však vytvořila ještě jeden slavný obraz Krista. Je v Dostojevského Bratřech Karamazových. Velký inkvizitor vyhání Krista ze světa, protože by tu tušil vládu těch, kdo "opravili jeho skutek", aby se vůbec mohl uplatnit. Ideologie se zmocnila ideje, opravila ji, tj. přizpůsobila si ji svým potřebám, a proto v tomto světě není a nemůže být místo pro zvěstovatele milosrdenství a lásky, pro Ukřižovaného.

Sovětská próza v těchto letech, která se vrací k starostem o duši člověka a o mravní zhodnocení jeho života, jako by si uvědomovala napětí těchto dvou obrazů. Vyciřuju v ní Blokovu vizi, připomínající nezbytnost myslet na původní smysl revolučního poselství humanismu, a zároveň muka z vědomí, že každá moc jako Velký inkvizitor původní zvěst vždycky "opraví" do podoby služebné ideologie. Zdá se mi, že pro ideově uměleckou avantgardu dnešní sovětské literatury je zásobárna argumentů Velkého inkvizitora, zástupce světské moci, zcela vyčerpána. Obrací se proto nenápadně k tiché, ale naléhavé výzvě Blokova Ukřižovaného. Literatura prostě znovu přebírá úlohu mravního inspirátora a mementa společnosti, připomíná jí, že její záchrana je v tom, dokáže-li překonat svou etickou krizi, jejíž zdroje jsou v neschopnosti vrátit se k původnímu příslibu nového společenského řádu - rozvinutím občanských svobod dospět k lidské emancipaci člověka.

Literatura a umění se od věků živily snem v dosažitelnost důstojnějších vztahů mezi lidmi, vírou v dobro uskutečnitelné člověkem. Sen, jímž je nesena ona vlna sovětské prózy, která kriticky poukazuje na dehumanizační nebezpečí nepřekonaných historických i současných rozporů společnosti, bude tak jako každý sen nejen inspirovat, ale i zklamávat. To však nikterak neznamená, že tato jeho latentní tragika nebude umělecky přínosná - další a další prózy i mladších autorů to prokazují.

Smutná povídka

V dnešní době stoupá počet tiskovin, jimiž je vhodné ze zdravotních důvodů listovat párátkem. Vynikající příklad takového druhu představuje kniha Josepha Hellera "Gold za všechny peníze" (Odeon 1983, 383 stran, překlad Michael Žantovský).

Hrdinou věci je Bruce Gold, osmačtyřicetiletý universitní profesor a všestranný spisovatel, autor knih, esejů, ale také básní a povídek. Mnohokrát byl žádán, aby napsal o židovské zkušenosti v Americe, ale Gold na začátku příběhu přiznává, že nemá tu nejmenší představu, co by to mělo znamenat, nikdy dosud nenarazil na opravdového antisemitu. Za dvacet tisíc dolarů se však takový spis rozhodne sfouknout, jakmile sežene materiál. Židi byli tutovka. Stálo to za všechny peníze (str. 13). V téže době obdrží nabídku na vládní místo od svého bývalého spolužáka z Columbijské university Ralpha Newsoma ze štábu Bílého domu. Nabídka je mlhavá a založená na tom, že se presidentovi zalíbila Goldova recenze jeho memoárů "Můj rok v Bílém domě". Dále je president nadšen genialitou Goldových frází, jako na příklad: Současné universální voličstvo, zůstává mi z tebe rozum stát, každá změna je k horšímu, nic se nezdaří podle plánu. Gold s touto kvalifikací ovšem není ochoten vzít jen tak něco, ministr vnitra mu zní temně, dopravy závaní prací, ředitele FBI nebo CIA dělat nechce, ještě tak ministra financí. Nejskvělejší by však bylo ministerstvo zahraničí, to je ono, zvláště když Gold vede neustálý vnitřní spor s Henry Kissingerem, nenáviděným ničemníkem, o němž také chystá studii. Má kartotéku plnou Kissingerových článků a projevů, novinových a časopiseckých výstřižků a hodlá dokázat, jaký je jeho protivník idiot a padouch. Mimochodem, citování těchto textů zabírá v knize spousty stran a rozmělnuje už beztak ledabyly splácanou stavbu příběhu do gulášového stylu čiré autorské libovůle.

Golda vidina vzestupu oslní ne proto, že by funkci ministra zastával schopněji než Kissinger, nějaká řádná činnost nebo ideál ho přece nezajímá, ale že by si také nahrabal prachy. A za kariéru

je ochoten podstoupit cokoliv, neštítí se zraždy, prostituce, ponížení, a vyjevuje se jako skřet plný nenávisti, závisti a podlosti, prostě mravní hnůj. Podle sebe pak vidí i okolí včetně vlastní rodiny, společnost je mu smečkou vyšinutců, v níž kromě zákona síly neplatí žádné jiné hodnoty a kde je vše dovoleno za cenu úspěchu. Gold se prodere do jakéhosi vládního výboru, výše už ne. A co zavinilo nenaplnění jeho ambicí? Ne skutečnost, že je šmejd, který všechny odpuzuje, ale přece a jediné ten fakt, že je Žid, a tudíž diskriminovaný. Tento trik s posunem těžiště nezastře žádné žonglování s dialogem, žádná travestie vztahů a postav a Hellerova kniha není kritikou amerického způsobu života, jakou dokázali vytvořit na příklad Dreiser nebo Steinbeck, nepřevyšuje rovinu nechutného a zlého šklebu.

Tuto podstatu podtrhuje primitivní jazyk duchovní spodiny, konečně - jak jinak se může vyjadřovat myšlenková nízkost, než že čerpá ze zdrojů žumpy? Tu libost páchnout ilustruje třeba úryvek rozhovoru tatíčka Golda se svou dvanáctiletou dcerunkou Dinou:

"Ty srabe. Měla bych jít do psychoterapie, jen tobě na vztek. Nechám se vyhodit ze školy. Vyždímám z tebe poslední cent. Svlíknu tě do naha."

"Půjdeš do veřejné kliniky," varoval Gold s náhlým mrazením v zádech, neboť Dina obvykle své hrozby plnila. "Jedno sezení za týden. Ve skupině."

"Doufám, že od ní chytíš kapavku a syfla."

"Vyser si voko." (Str. 179 - 180.)

Dialogů podobné úrovně by se dala citovat přehršle, kdyby se chtělo. Je zde však trapnější okolnost, nemohl jsem se zbavit dojmu, že jsem podobný příběh už někde četl. Jistě, Franz Kafka a zeměměřič K., který se snaží proniknout do zámku, a přestože nelze srovnávat, určitý názvuk v Hellerovi je. Pak jsem si ale vzpomněl na jakousi povídku z časů Goebbelsovy éry, kde ryzí árijec, pracovitý, schopný a čestný, leč německého původu, končí neblaze, protože mu v dosažení zaslouženého cíle zabránil gang židovskozednářských plutokratů, kteří tehdy ovládali Ameriku. Goldovi, který je židovského původu, naopak nedovolí vyniknout mafie milionářů, bývalých kovbojů, co zbohatli pasením krav. Ačkoliv se poměry jaksi změnily, smutné povídky přetrvávají.

Odeon uvedl Hellera v roce 1982 (Něco se stalo). "Gold za všechny peníze" hned za rok poté je podivný vydavatelský počin, který sankcionalizuje jediné sprostotu a jazykovou vulgaritu společenské spodiny. Že by se v celé současné angloamerické literatuře nevyskytoval významnější autor?

Smutná to povídka...

Karel Pecka

V roce 1916 - uprostřed světové války - vydal tehdy dvatřicetiletý pražský ~~knihar~~ redák a už uznávaný autor prozaických i básnických děl Max Brod historický román z rudolfinských Čech "Tycho Brahes Weg zu Gott". Kniha je připsána příteli Franzi Kafkovi. Román - čten z odstupu let - se jeví spíše jako snůška romantických epizod a intrik, mnohmluvných popisů a rozvláčně zachycovaných dialogů. Jediné, co i nezasvěceného čtenáře zaujme, je líčení zvláštního, ojedinele nesebeckého až neuvěřitelně altruistického vztahu, který starý a nemocný Brahe ~~ke~~ zapojme ke svému mnohem mladšímu asistentovi Keplerovi.

Kepler přichází do Benátek n/Jizerou na Tychovo pozvání. Je podivín, zcela zaujatý svou vědou, zdvořilý sice ale nevšimavý ke svému okolí i k problémům, jimiž se zabývá jeho patron ~~zabývá~~, navíc je stoupencem Kopernikova systému, nikoliv kompromisního systému Braheho (Tycho de Brahe se snažil udržet původní geocentrický názor, jen jej poopravil: slunce se otáčí kolem země a planety kolem slunce.) Přesto Tycho při setkání s Keplerem cítí: "Kepler je teď pro mne nejdůležitějším člověkem na celém světě. Muž zcela převratného, samostatného, téměř preročského myšlení. Je jediný, k němuž ještě jednou obracím všechnu svoji naději, své zkoumání, umění, své srdce. Poslední opěrný bod mého života..., je mým ochráncem..., Keplerovým příchodem pro mne začne nový život, jaro..." Keplerův příchod však ve skutečnosti vnáší do života starého astronoma jen strasti a nesnáze. Navíc Tycho získává důkazy, že Kepler o něm zdaleka nesmyšlí se stejným nadšením. Přesto Tycho de Brahe až umíněně trvá na svém obdivném vztahu k mladšímu kolegovi.

Ve vrcholné scéně románu setkává se Tycho de Brahe se svým ochráncem císařem Rudolfem II. Císař vyslechne jeho prosby a žádosti a všechno je zdvořile odmítne, odmítne i poslední, aby přijal Keplera na místo dvorního astronoma. Císař naopak vyjádří svoji nechuť vůči Keplerovi, má o něm ty nejhorší reference. Dodá, že by jej přijal jen na velmi naléhavou Tychovo~~v~~ přimluvu. Tycho se na okamžik poddá pocitu slastného a žárlivého triumfu. Geniální Kepler, který pohybuje o jeho soustavě, může dopsáhnout všeho, jen ne postavení u dvora, počt a nejvyšší přízně. Tycho již odchází, ale ještě se vzpomíná, vrhá se na kolena před císařem a prosí za Keplera: "Jestliže zemřu..., ať jen Kepler, jedině Kepler je dědicem mého postavení, mé psané a tištěné pozůstalosti... Pak rád umřu, neboť pak vím, že je mé dílo v rukou stejně dobrých, jako byly moje." Když císař jeho prosbu vyslyší,

Tycho cítí, že právě k tomuto okamžiku směřoval celý život. "Ó, jaké štěstí. Pro sebe jsem u císaře neprosadil nic, pro Kepleru vše - ohno, oo jsem chtěl. Jak je to čisté, jak přehledné a významné: být chytrý pro jiné, ne pro sebe. Jsem u díla božího. Sloužím..."

Brod sám ve svých vzpomínkách vykládá, že vztah Braheův a Keplerův prožíval jako svůj vztah k Franzi Werfeleovi. Dokonce si hraje se zvukovou podobou jmen Brod a Brahe, jež začínají stejnou skupinou souhlásek a ve jménech Kepler a Werfel se nejen vyskytují stejné samohlásky ale i dvě stejné souhlásky r a l. Ale ať už byla bezprostřední inspirace pro vznik knihy jakákoliv, je zřejmé, že v románu o dvou slavných astronomech, vyslovil svoji představu o ideálním vztahu tvůrčích osobností nebo přesněji o vztahu člověka, jenž je obdařen uznáním a přízní vůči druhému, který ničeho z toho zatím nedosáhl, zato ho předčí nadáním, geniem.

Setkání s geniem je v Brodově pojetí velký dar od Boha a je třeba umět tento dar přijmout. Přijmout jej znamená v tom nejčistším slova smyslu sloužit velkému duchu, a to i třeba za cenu vlastního sebezapření. "Jsem u díla božího... Cítím sladké břímě zodpovědnosti za všechno, oo se děje."

"Ubohá, ubohá jsou leta válečná," píše v témže roce, kdy vydal svého Tycho de Brahe, "jen tu a tam nesmělé chvíle tepla a povznesení. V tom zničením zazáří umělecká událost největší důležitosti, prožhne mě..., dokážu ještě vzplanout s ní, anebo ve mně zbude jen žlutá černá spálenina? Večer, kdy se zase jednou ohvěju a pláču, kdy děkuji Bohu, že mě nechal přijít na tento svět a dal mi ochutnat tak mnoho štěstí... Před pěti týdny mě potkala ona šťastná událost, a já ještě dnes cítím, že nejsem dost klidný, abyoh to uvážlivě řekl anebo spíše jásavě vyřikl do světa, jak by bylo mou povinností. Touto událostí byla inscenace "Janáškovy opry "Její pastorkyňa."

Brodovo vlastní dílo bylo kupodivu odvozené, konvenční a módní. Bylo tedy i úspěšné. Ve srovnání s Janáčkem, Haškem či Kafkou byl Brod úspěšný, velký a slavný. Je zcela dobře možné, v případě Kafkově téměř pravděpodobné, že tito velcí umělci by bez Brodova obrovského úsilí zapadli téměř bez povšimnutí. Ale v tom právě spočívala Brodova zvláštní a ojedinelá genialita. Při setkání s duchem, jenž ho převyšoval svým nadáním, přestával být odvozený, konvenční i módní, stával se bytostí originálně vnímavou a obdařenou mimořádnou intuicí. Mám za to, že ne vždy (v případě Kafkově třeba) úplně porozuměl, ale vždy poznal velikost díla, s nímž se setkal. A v tom okamžiku, jako by si uvědomil vlastní omezenost - jak mimořádné v

celých kulturních dějinách, v nichž převládají spíše závistivci, spíše Salieriové - byl připraven dát se do služeb díla, a němž snad jen podvědomě tužil, že převyšuje jeho dílo. Stal se Tycho^{de} Brahem ve službách Keplerových. Jeho slunce se dosud točilo kolem země, ale byl připraven na své ramena vyzvednout toho, kdo už nechal zemi otáčet kolem slunce. Brod tak - stejně jako jeho hrdina našel nejen svoji cestu k Bohu ale i k vlastní lidské velikosti.

Ivan Klíma

P.S. Když jsem dopsal tuto poznámku k dvojímu výročí Maxe Broda /Toto prosince uplyne patnáct let od jeho smrti a příštího roku sto let od jeho narození/, přečetl jsem si glosu Ivy Kotrlé Maryša, Janáček a Kafka, autorka se v ní zmiňuje o Brodovi způsobem, který je dosti neuvěřitelný. Její řečnický údiv nad tím, že se zřejmě nikdo ze světových znalců Kafkova díla nezabýval rozdělením "zisků z jeho děl" je opravdu hoden "literárního znalce" z protektorátních salónů. Pokud jí však tato otázka tak velice zajímá, nechť si zajde na právní oddělení Dilie, kde se jí pravděpodobně dostane informací. Může se jimi pak podrobně zabývat a zveřejnit je. Jistě tím získá primát v tématu své práce nejen mezi světovými znalci Kafkova díla ale vůbec mezi znalci světové literatury. Pokud se týká 60.000 Kč, /nikoliv Kčs/, které Leoš Janáček údajně odevzdal Brodovi, o čemž byl pořízen zápis, byl bych autorce povděčen, kdyby s přesným uvedením pramene buď onen zápis anebo jinou ověřitelnou informaci o této události zveřejnila stejným způsobem, jakým zveřejnila výše uvedený údaj. Nepředpokládám sice, že kromě ní se ještě najde mnoho zájemců o podobná fakta, ale pokud by to neučinila, zůstane celá její glosa ~~jenom politováníhodnou pomluvou, podleženu~~ jenom politováníhodnou pomluvou, podleženu asi stejně jako její tvrzení (v témž Obsahu), že kmín od roku 1953 desetinasobně podražil. (Nepodražil ani dvojnásobně!)

ik

Když si člověk otevře v sobotu několikery noviny, s překvapením zjistí, že ve všech se opakují stejné informace. Narození slovního mláděte v některé zoo, nález pokladu někde v Tramtárii, záplavy kdesi v Indii - žádná taková zajímavost českému čtenáři neunikne, ať čte kterékoli noviny. A nejinak je tomu se zpravodajstvím z politické sféry. Všechny tisk má stejné sdělení o jednání OSN, o projevu amerického prezidenta, o událostech na Středním východě. A když přijde shora "befél", všechny deníky a týdeníky se předhánějí v psaní o jedné a téže věci, třeba o naší zlaté kapličce a pějí o ní chválu tak vytrvale, až se koumavý čtenář domyslí, že za tím ohňostrojem slov se skrývá nějaký humbuk.

Žijeme v informačně i myšlenkově sterilním prostředí. Obraz světa, který naše masová média vyvolávají, je jednoduchý, černobílý, přefiltrovaný a nesmírně chuďoučký. Je připraven tak, aby nedělal potíže ani největšímu blbečkovi a nikoho nenutil dělat si o věcech vlastní názor. Působí jako bezpečný uspávací prostředek na celospolečenskou myšlenkovou úroveň, na soudnost lidí a na veřejnou morálku. Tvůrčí kvas není možný tam, kde nedochází k vzájemnému působení, ovlivňování, inspirování, podněcování, kde se šťastně nepotkává jeden myšlenkový podnět s druhým. Jakmile se zastaví proud informací a idejí mezi lidmi, uhasne duchovní život a nastane intelektuální živoření.

Naši domácí bídu si člověk bolestně uvědomí, když se mu dostane do ruky časopis z jiného světa - "150000 slov" /nakl. INDEX/ s podtitulem "texty odjinud". Rázem se ocitne v atmosféře svobodné výměny informací, v ovzduší živých sporů o nejzákladnější věci současného vývoje. A.J.Liehm "s hrstkou" ostatních tu uskutečňuje svou dávnou myšlenku: dát soudnému čtenáři výběr toho nejlepšího, co přináší světový tisk i knižní tvorba, aby tak měl možnost konfrontovat široký obzor informací s vlastní zkušeností. Těch dosavadních šest svazků /plus dvě přílohy/ mě uvedly - přiznám se - do stavu jakéhosi čtenářského transu, doslova jsem se zalykal tou nezvyklou "krmí", v níž se střídá jeden blok rozmanitých novinových žánrů o jednotlivých koutech naší planety s druhým blokem. Takový časopis, zprostředkující českému čtenáři stati a knihy psané ve světových i zcela "exkluzivních" jazycích, je jistě dobrodiním pro všechny ne-polygloty, ale hotovým požehnáním je pro nás, jimž jsou informace podávány na příděl z ústředí.

Obraz světa, který podává tisk, z něhož tu máme jakýsi elitní extrakt, je přímým protikladem onoho našeho domácího jednoduchého a prostoduchého pohledu na domov a cizinu. Střetávají se tu protichůdná pojetí, rozdílné koncepce, problémy jsou nahlíženy z nejrůznějších perspektiv, dějiny i současnost jsou vřící kotelnou sporů, o nichž si musí každý po svém dobrém uvážení udělat svůj názor ať dobrat se na svůj vrub pravdy. Je to barvitý obraz života bez příkras, kde není nouze o zmatky a jednostrannosti, není to malůvka upravená Nejvyšším Rozumem do líbivé podoby pro spotřebu blbečků.

Kuriózní je, že četbou "150000 slov" se dovídáme nejen o tom, co pozoruhodného se děje v tzv. západním světě a jak ten si řeší své těžkosti vyplývající z jeho zahánění, ale i o tom, co hýbá našimi sousedy a přáteli nejbližšími v zemích socialismu. Ani o nich přece nesmíme vědět všechno, ale jen to, co je po úradku Úřadu pro nás vhodné. Už delší čas mezi námi např. obíhaly chýry o jakémsi maďarském románu, úplně prý senzaci. A hle, teď se o tom můžeme přesvědčit: E. Galgosiiová napsala novelu "V mezích zákona" vskutku způsobem, který českému čtenáři vyrazí dech tím, jak volný má v něm autorka prostor pro pohled na celou skutečnost poválečného Maďarska. A kousek dál od nás - Jugoslávie. Nikdo si nedělal iluze o tom, že Titův režim se se svými stalinistickými odpůrci nemazlil. Ale jak se tenhle historický fakt promítl do současné jugoslávské společnosti, co otázka její mravnosti, o tom měl povědomost u nás asi málokdo. Proto hra Dušana Jovanoviče "Karamazovi" a ovšem i všechny další příspěvky v "jugoslávském bloku" v č.5. jsou pro nás objevem nové sociologické, politické a etické problematiky.

Vybírám jen dva příklady, ale mohl bych je rozšířit o desítky dalších. Ještě aspoň jeden doklad toho, jaké myšlenkové podněty přináší "150000 slov" i z oblasti vysloveně filozofické, jak vyplňuje mezery v našem vzdělání - ale ať se nikdo necítí dotčen, je to jen plurál majesteticus: Nikolaj Berďajev je pro nás jen prázdným pojmem, protože jeho spisy v knihovnách nejsou, a tak na něm v našem povědomí stále ulpívá nálepka idealistického "tmáře". Několik kapitol z jeho knihy Ruská idea však ho představí jako nesmírně zajímavého a originálního myslitele, jenž se svobodně pohybuje po celé rozloze ruských dějin a pronikavě reflektuje osudy své vlasti.

Ovšemže zajímavé nejsou jen příspěvky literární a filozofické. Stejně naléhavě potřebuje člověk poznat názorové spory třeba o problém Jalty, Středního východu, světové ekonomiky atd. atd. Každé

číslo "150000 slov" je prostě jakási tlaková bomba, v níž je nahuštěna spousta informací a myšlenek, důležitých pro zdravý duchovní vývoj každého, kdo o takový vývoj vědomě usiluje, jsou v ní "vitamíny", nezbytné pro intelektuální život. Založení tohoto časopisu je nesporně významný počín a lze jen litovat, že není k dostání ve stáncích v Praze a okolí. Se smutkem v duši můžeme si pouze povzdechnout jako kdysi naši obrozenci: "Fueramus Pergama quondam."

jn

Pláč evropského člověka

/glosa rusofilská/

Od počátku národního obrození se česká kultura vyznačovala tím, že citlivě reagovala na myšlenkové posuny a výboje kultury ruské: když však uvážíme, kolik rusistů a vědeckých pracovníků je v současnosti placeno československým státem, náže než obdivovat předchozí generace, co vše zvládly z vlastního a častokrát zle honorovaného zájmu. Podobní nadšenci však nevymřeli: v českém samizdatu jsou i nyní rozmnožována základní díla z fondu ruské literatury posledních šedesáti let. Je to důkazem, že jsme kulturním národem na křesťanských základech: překlady a opisování ruských děl se zabývají právě ti, kteří díky protokolům, podepsaným v Moskvě, skončili na takové periferii české společnosti, až se o ně zajímají většinou jen inspektoři kotelen. A inspektoři policejní - ti právě za tu činnost v jádru rusofilskou, a potvrzující, že jsme národem odpouštějícím - když kdekoliv z nás rozpozná hodnotu, jež ho osloví. Tak, že pro ni riskuje: až po to hrdlo a statky.

V této souvislosti není nezajímavé zjištění, že v současnosti probíhá i plodný dialog mezi sovětskými vědci, začleněnými do oficiálních struktur SSSR - a mezi českým samizdatem. /Nelze se pochopitelně zmiňovat o velkém zájmu např. ruských bohemistů o český samizdat, pokud se oni dostanou osobně do ČSSR - narušovalo by to jejich konspirativní způsoby, atd./ Ale lze uvést viditelný příklad za mnohé: Mladá Fronta vydala v r. 1982 "4 filmové povídky" s doslovem od Galiny Kopaněvové. A v tomto doslovu jsou uváděna zajímavá fakta, psaná jak pro český samizdat. Cituji z doslovu Galiny Kopaněvové:

"Tarkovskij patří k té vzácné odrůdě tvůrců, kteří umí svému lidskému i uměleckému přesvědčení podřídit všechny své prostředky, vždy hluboce individuální. Jeho myšlenková a stylistická výlučnost je podmíněná vírou, že umělec není jenom médiem skutečnosti, ale "hledáčem morálního ideálu, autenticity a pravdy o člověku a světě". Realismus podle Tarkovského je hledání pravdy a "realistické je to umění, které usiluje o výraz mravního ideálu" /V tomto místě vstupují do citace sovětského režiséra - tu větu před ním už vyslovilo ~~XXXXX~~ ^{několik} ~~XXXXX~~ ^{několik} biskupů římských, jinak nazývaných Církevní Učitelé./ Ale pokračujme v citování z doslovu knihy, vydané v nakladatelství SSM:

"Tarkovskij zdůrazňuje, že film je pro něho materiálem, tvořivem, v němž se cítí nejpřirozeněji, protože "umělec vzhledem k poetickému

vnímání světa dokáže lépe postřehnout zvláštní struktury bytí, překročit rámeček prosté logiky faktu, vypovědět úplněji realitu subtilních projevů života, jeho hloubky a pravdy. Cílem filmového umění je vytvořit obraz světa v dynamickém vývoji, a proto čas akce, prostředí, v němž se akce odehrává, nemají větší význam. Vždy a všude lze ukazovat věci důležité a nejdůležitější - víru v člověka, naději a lásku."

Hle, jaké věci jsou nejdůležitější - víra, naděje a láska - základní křesťanské ctnosti. Vše, co ve výše uvedených řádcích čtete, je málem neuvěřitelné, uvážíme-li, že v roce 1932, kdy se Tarkovskij narodil, už byly kodifikovány zákony socialistického realismu: přítom takto nehovoří okrajový literát, ale filmový režisér, tedy autor z oblasti, pro sovětskou kulturu nejcitlivější. /Vzpomeňme jen na Leninův výrok o filmu jako nejmasovějším lidovém umění, který pomůže převychovat lid v komunistickém duchu. Mýlil se klasik?/

Další Tarkovského výrok citovaný z doslovu na to snad odpovídá: /str. 239/240/: "Duchovní podstata člověka, jeho etické ideály, odpovědnost za každou kapku krve - to je typické. Smysl pro rytmus světa, pro harmonii, láska a neláska, estetický ideál, víra ve vlastní vidění světa - to je osobnostní kánon. Tyto vlastnosti utvářejí duši básníka, anebo by ji měly utvářet. Život sám vytvoří řeč nové poezie, právě takové, jakou si poezie žádá."

Všechny výše uvedené citace se týkají Tarkovského filmu "Zrcadlo", jehož scénář je v knize uveden. V doslovu Galiny Kopaněvové je také zmínka o filmu Stalker. /V té souvislosti jsou tam otištěny zajímavé informace o nerealizovaných scénářích "Hoffmaniáda", "Idiot" podle románu Dostojevského, a o dramatu smrti Lva Tolstého./ Ale vraťme se k českému samizdatu: v rubrice "Filmový obzor", v Kritickém sborníku /sv. 2, 1983/, máme rozbor /samizdatového J. Böckleina/ o Tarkovském, už pod jednoznačným názvem - "Stalker aneb de veritate Dei". A jsme u té spolupráce: co Galina Kopaněvová napověděla, český samizdatový autor dopověděl - tak dobře, že se nezdržím, abych jeden jeho odstavec necitovala /stojí za to opisování/: "

" A tu pustil Mosfilm patrně své nejpravoslavnější dílo - neboť v Rublevovi je ještě stejnou měrou víra a nacionalismus - zde už jen víra. A ta je upřena jak Vědci, tak Spisovateli, je svěřena toliko jurodivým Stalkerům. Ba dokonce to tak musí být"

A jsme u toho pláče evropského člověka. Rusofilové v dokonale poníženém českém prostoru jsou ve svém samizdatovém úsilí jurodiví lidé: věří na zázrak. A dokonce to tak musí být.

Milý veledůstojný pane,

před několika dny byl jsem s p. prof. Dom. Peckou v Čejkovicích na vinobraní, tedy blízko Vás, jenže okolnosti zdejší nedovolily poděkovat Vám osobně za ten milý desátek z Vašich ořechů. Milý i užitečný. Je to také znamením, že jste svoboden a živ a také, že kořeny Vašeho srdce nechtějí se odtrhnout od naší skalnaté půdy. Pán Bůh Vám to zaplatí, jak i pro Vás prosím při mši svaté.

Kořen slova ořech je prý neznámý, myslím však, že je to od slova orati, čímž se naznačuje práce v půdě tak tvrdé, že je k ní potřeba rádlu nebo pluhu a dobytka. Ořech, orati, orare. Ora et labora. Země jako modlitba má také svou skořápku. Kdo chce jísti jádro, musí ořech rozlousknout. Kdo se chce dobře modlit, musí též odhodit zelenou slupku světských záležitostí a rozbít tvrdou skořápku sobectví a lenosti, a oči i prsty soustředit na jádro, jež je Bůh. V tom asi smyslu říkali Čechové v době Temna: Žena, osel, ořech, to spolu tré hned požitěčnější bývá ubité. To spolu tré svádí snadno k verši a rýmu Jé - zé-dé. My však se nedáme svést, neboť pravda jest, že co Bůh činí, dobře činí, a jen hlupáci Ho viní. Bůh přijde na své, to je jisto, komunisto, a ty Jemu sloužíš možná více nežli na oltáři všechny voskovice. Svatý Prokop už znal vtip, čert že rozerává meze líp. Proto hyje, hyje, rarachu, ať neklečíš večer na hrachu! Žádný div, opat Sázavský byl ještě primitiv, chomout dal ti na krk a prostranky přímo na ramena, nyní však, ó jaká změna! Konec pantů: u volantu vkusně přikován

na traktoru jezdíš jako pán

Řeknu-li ti zbožně Pomuž Pán Bůh

motor za tě poděkuje: buch, buch, buch, buch!

/kresba květiny/

Mějte se dobře, milý krajaně, a přijďte se k nám zase podívat, dokud jsme ještě na světě! Kéž se uvidíme na sjezdu celozemském u Svatého Petra!

v Tasově 15. X. 51 na Sv. Terezií

JAKUB DEML

Pozn.

Jakub Deml rozeslal v padesátých letech desítky literárně hodnotných dopisů po českých a moravských farách - svým kněžským spolubratrům. Byla to jeho jakási osobní náhrada za Šlápěje; žel, padesátá léta nepřála ani těmto nenápadným šlápějím. Jeho spolubratři houfně vymírali a pozůstali /z nevědomosti, často i ze strachu/ kněžskou korespondenci přenechávali zmaru. Zůstalo tak jen několik tajících listů, pohybujících se mezi sběrateli /z nich ukázka/. Kdyby tak bylo možné - ještě i dnes - uveřejnit inzerát: Pozůstali, křesťané dobří, proberte písemné pozůstalosti po svých strýčcích s pozorností - jsou mezi nimi perly. Duchovní povahy...

/zk/

Mám strach o Anglii. Dýla to dosud rozumná země, v níž se nejhornější dějinytvorné vášně už vybily, sociální rozpory našly cestu pozvolného řešení a společenské instituce srostly se zvyky. Jako je spoleh na greenwichský polečník, věřili jsme na anglický parlamentarismus... Tedy jsem v létě skončil, a máme prosinec. Jsem zaskočen časem, svou neschopností a i tím, že "černoši" z Brumova zase zmizeli. Těžké téma však zůstalo.

V červencovém dopise od paní učitelky mě vzrušila věta, že "bofobof kopou šwenoši". Dopis měl celou stránku a paní učitelka ho psala nadvakrát, protože jí přerušilo temné mračno, a také ukončen byl náhle, protože uprostřed letního odpoledne udělala se jakási "mpc" - noc. Jen za dokonalého slunce usedá paní učitelka ke stroji, natáčí po hmatu list papíru, položí ruce na klávesnici, hledí na matný bílý obdélník a píše. Píše jen díky tomu, že užívá desetiprstné metody, a já jen proto, že jsem se jí u ní kdysi také naučil, můžu její dopisy číst. Ovšem ruka na klávesnici se může posunout, to se stane každému, ale paní učitelka nevidí, co napsala, proto hemůže její polohu opravit.

Omyl v barvě pleti kopáčů vodovođu však určitě od paní učitelky nepochází. Jí to tak řekli. Nepřehled o širším přírodopise je u prostých Brumovjanů asi trvalý. Když se do naší ulice přistěhovali jacísi Klokovi, tak na jejich Jožina povclávala na pastvě intelektuální spodina takto: "Africký Klok, africký Klok!" Vysvětloval jsem, opravoval, až mi bezmocí spadly ruce: "Vy blboni evropščí!" A ještě teď si umím vyvolet hnus, jaký jsem pocítil nad tou ireparabilní imbecilitou, jež se mě jednou zeptala, zda by se s námi, indiány, směla hrát na "čérňochy"!

Brumov je bohužel obec už zkažená. Nebudu se vracet k příčinám a průběhu a nebudu ani valit všecku vinu na tamější funkcionáře. Ne-

ječnal jsem s nimi, však by se báli se mnou mluvit, nemůžu tedy splnit své požadavky na novinářskou metodu. Můžu však plakat při pomyšlení na ten městys, ale ani to nedělám, protože s lítostí víc nad sebou než nad ním cítím, že mi přece jenom už očpadé od srdce. Poslední ranou bylo vražení vysokých paneláků do rovinky u potoka, kde buďto měla zůstat úrodná pole, nebo být vymyšleno zelené společenské prostranství s valašskými domy po okolních svazích. Vymyslet veliký valašský dům, který by se dal průmyslově vyrábět a montovat, to byla příležitost pro krajové architekty, část jim ten úkol byla povinnost krajových hospodářů, ale protože jsou to všichni jenom pťrpeco pťrplš, ztratil Brumov na ceně.

K betonovým kvádrům přišel Brumov tak, že využil nešťastné nehody: byly kdesi už vyrobeny, ale obec, kam měly přijít, neměla připraven pozemek. Teď tam domy stojí snad pět let neobydleny, protože obec nemá vodu. Ta se musí přivést až z Beskyd nad Vsetínem, to je třicet kilometrů, a kdo to vykope?

Předně si myslím, a to je definitivní, že žížeň nesmí být větší, než kolik je vody. Taháním vody pro nadbytečné lidi až ze Vsetína stáváme se na Vsetínu nebezpečně závislími: může nám diktovat, může nás dokonce zaplést do svých válek s Trenčínem přes naše hlavy! Krom toho je vyzozorováno, že žížeň na cizí vodu se může zvrhnout v žížeň na cizí území. Dále je přirozené, že obec jakéhokoli řádu má právo jenom na to, co si sama udělá, krom věcí, jež udělat zatím nedokáže, ale umí si na ně vydělat. Proto můžeme stavět cukrovary v Asii a doufat, že to znamená její rozvoj, ale nemůžeme si na tahání vlastní řepy z bláta volat Asijce, protože to je veliký náš úpadek!

A je to starý otrokářský skutek, tvářící se jako internacionální spolupráce, je to kažení vlastních dětí, zbabělé posluhování obyvatelstvu, průkaz špatné předchozí politiky, důkaz masavního rozkladu a projev žádného zamyšlení nad budoucností světa. Když jsem v pražských kanálových výkopech prvně uviděl neznámé tmavé lidičky velikosti známého českého krumpáče, styděl jsem se nad jejich hlavami jít. To už ne-

máme žádné další cikány nebo Slováky? Po několika krocích mě však přibíla k zemi otázka: kde jsou Češi, kteří se k ničemu jinému nehodí? Nemohla se tak najednou změnit skladba genetických vloh v populaci! Krom toho všecko svědčí o jejich existenci a působení. - No ovšem: pronikli na místa, odkud si můžou za sebe zječnat Vietnamce.

Ať si nikdo nemyslí, že nevím, co ví on: prolínáním národů vznikla Evropa, smíšením ras Amerika... Stalo se však dobře? Je to pro štěstí, že nad rozličnými kulturami /ways of life/ prosadila se ta jedna? Dneska se zřizují útočiště pro zbytky mizejícího života rostlinného i živočišného^s nadějí, že budou zachráněny pro další rozvíhavý vývoj. Proč lidská skupina nesmí žít jinak? "Smíšením národů a ras ke šťastnějšímu jednotnému lidstvu!" zvolá demagog. I kdyby nás globální smíšení lidí mělo jednou uchránit před válkou mezi bílými, žlutými, černými, nezahyneme daleko dříve ve válce za moc a pohodlí tlustých, líných a blbých?

Turci spokojení v Německu - jak prospívají tureckému hospodářství? Alžířané ve Francii - kdy uvedou Alžír do poměrů, v jakých se jim líbí? Černoši v Anglii - nezkaží její řád dřív, než se surové africké režimy zlepší? Nenechme si namluvit od nevinných science-fictionerů, že unifikované lidstvo, v němž musely napřed být vyhubeny odlišnosti, bude mít větší pochopení pro život jiných světů.

Netvrdím, že pro svůj správný názor užívám vždy i správných argumentů. Měl bych ty věci poznat víc z osobní zkušenosti. Zneklidněn doléhajícím řevem světa píšu o čemsi, nač dobře nevidím pro temné mračno, jež nade mnou instalovali kopáči kanálů, míchající národy a rasami.

/Červenec 1983/

Přijel Josef. Ohřál jsem klobásy, Josef přijal štamprli slivovice, snědli jsme klobásy s chlebem, vypili kávu a šli ven. Tam bylo hrozně: vedro a plyn. S povrchním dechem pádili jsme od naší křižovatky pryč ke stanici sedmnáctky. Čekající prohlíželi jsme si výlohu s fotografickými věcmi a Josef řekl: "Koupím si Pentacon-Six." - "Máš tolik peněz?" optal jsem se. "Prachy nejsou to nejdůležitější," odpověděl.

Zapomněl jsem, že tramvaj nejede po své lince, a tak jsme místo po nábřeží a k Pařížské ulici, kam Josef potřeboval, zahrnuli do Revoluční. Když jsem mu to vytkl, řekl: "Nechceš hnůj? Spadl jsem z fošny." - "Jak, spadl," zeptal jsem se. "Člověče, vyvážel jsem hnůj na valník, a když jsem jel zpátky, fošna mi ujela, narazil jsem zátylkem na hranu korby a omdlel." - "Co bylo dál," chtěl jsem vědět. "Nic. Dojela sanitka, a doktor mě ani neprohlédl a odjel." - "Jak to, neprohlédl." - "No neprohlédl! Chtěl mě vzít do nemocnice." - "Tak co měl s tebou dělat?" - "Dovol," zakroutil Josef pohoršeně, "snad mě měl aspoň prohlédnout!" - "A co potom?" - "Čtrnáct dní mně bylo strašně blbě, pak měsíc blbě, a včera jsem teprva sedl zas na koně. Ale musel jsem slézt. Píšeš něco?" - "Píšu kuřinec," odpověděl jsem, "a v Německu to překládají jako Hühnerstall místo Dreck." - "Vážně?" smál se Josef.

Za mostem jsme vystoupili, šli k Prašné bráně a Josef pravil: "Tak chceš ten hnůj?" - "No chcu!" - "Fajn, ale nepiš o tom zas ve fejetóně." Po minulém hnoji asi před dvěma lety navštívili Josefa dva muži z hnojného úřadu a ptali se ho, proč to dělá a kdo platil naftu. "Fišer je v důchodu," řekl jsem. "Jo? Koho máš místo něho?" - "Zůstal mi ten mladší, jmenuje se Kurát, a k němu mi nabídl druhého mladšího. Ještě nevím, jak se rozhodnu."

Zahrnuli jsme do Celetné. Tam byl stín, zvolnili jsme krok. "Co vlastně sháníš," zeptal jsem se Josefa. Mávl rukou: "To jsme už přešli, to bylo v Dlouhé." - "Můžem se vrátit," navrhl jsem. "Na to už není čas, musím do té Pařížské. Nemáš na něco chuť?" - "Na zmrzlinu třeba?" řekl

jsem. "No! Fajn!" zaračoval se. Šli jsme uličkou, která má být pro chodce, ale pořád nás oástrkovalo nějaké auto. Na chodníku nám zas vadili lidi. U některých výkladů jsem přibrzđoval krok, ale Josef pokaždé nevrle nebo pohrdlivě trhl tělem a šel vpřed. V pravé ruce nesl brašnu, na prstě levé měl přes rameno přehozenou bundu. Náhle se zastavil, rozmyslel a řekl: "Ludvo, poslyš, co je s tím Andropovem!" - "Něco s ním je?" odpověděl jsem. "Já nevím," řekl Josef, "proto se tě ptám." - "Já také nevím," potvrdil jsem jeho informace.

Došli jsme k Staroměstskému náměstí a já jsem připomněl: "Máme pár kroků do Pařížské. Víš, že Madla jede do Paříže?" - "A co stou zmrzlinou," řekl nespokojeně, rozmýšlel se, pak mávl volnými prsty na rameni a vykročil k Železné. Neteční k hodinkám, prádlům, sklu, blbostem i k míchaným ~~drinkům~~ šli jsme v hovoru k Dětskému domu. U zmrzliny byla taková fronta, že Josef řekl: "To se na to račí vytento!" Udělali jsme to a zahnuli k Mústku. "Heleď," řekl Josef v nové dobré vůli, "zajdeme do Fomy!" Foma je výstavní síň fotografií na Jungmannově náměstí. Nepodařilo se nám však přelézt všemožné ohrady, tak jsme nazlobení vylezli v ulici 28.října, kde se Josef pođíval na hodinky a řekl: "Teďka už musíme na ten Smíchov tramvají." - "Proč na Smíchov?" zeptal jsem se. "A kam!" řekl trochu podrážděně. "Víš snad, kde jinde bych dostal to těsnění?" Samozřejmě mi předtím o těsnění vůbec nic neřekl, ale neodporoval jsem mu, uvěđomoval jsem si, že naše podráždění roste ne snad jenom z jater či z mozkové kůry, ale přímo z rady.

A protože tramvaj žádná nikde, navrhl jsem jít až k Národnímu divadlu, abychom je uviděli. Když jsme tam došli, Josef se postavil a humoristicky pravil: "To je něco hrozného." Když jsem mlčel, dodal: "Tobě se to líbí?" - "Nevím, ale nadává každý. Bojím se jenom, že to je dnes móda, nadávat už na všecko." - "Jak můžó," vzrušil se Josef až do své spodní vrstvy, založené v Králově Poli, "jak můžó vedle tohoto," ukázal ke zdobné vzornosti stoleté budovy, "postavit taková kánsnu!" - "Měli ti tam postavit ještě jedno takové divadlo?" řekl jsem. Otočil se

ke mně z odporu zády, a když se vrátil, řekl: "Neděle ze mě volá. Samozřejmě že něco jiného, ale aby se to k sobě hodilo!" - "A to nevidíš," rozčilil jsem se také, "že o to se právě pokusili? Ta zprohýbaná skleněná stěna má splývat s tímhle a dělat přechod k tamtomu. Každý architekt má ctižádost vyjádřit dobu..." - "Architekt?" přerušil mě Josef, "a má se mu nechat volná ruka!" přerušil jsem ho já. "Volná ruka?" zakřičel. "Copak je dnes možná nějaká volná ruka, a to říkáš zrovna ty?"

Využívaje obrovské výhody, že tento srpnový fejeton píšu výjimečně v prosinci, přestávám se s Josefem hádat. Dnes je známo, že v tom divadle, starém i novém, skoro nic nefunguje. A že se na jeho stavbě v duchu doby kradlo: prominentně se ztrácel zelený mramor, v drobném aspoň mosazné koule ze zábradlí. Ale propaganda pracovala se zbytkem národní cti, vypěstované v lepších dobách, zatímco dnes, když někdo něco nezjistně, poctivě a rád udělá, prasata malá i veliká hned z toho kus užerou, což se za této říšské rady nikdy nezmění!

Josef mávl rukou ke Smíchovu a pravil: "Poďme na oběd, já budu muset už na Florenc." Šli jsme Spálenou ulicí, obcházejíce hromady písku a přelézajíce připravené nové koleje, k zahradní restauraci U kotvy, kde jsem obědval loni. Bylo tam nápadné volno. Usedli jsme, a hned tu byl číšník a řekl: "Pánové, ale nemáme pivo." Rozhlédnuv se, řekl jsem: "Vezmeme si limonádu." - "Ani limonádu," řekl zahanbeně. "Obyčejnou vodu," ozvalo se principiálně. Muž šel pro jídelní lístek. Podával nám ho se slovy: "Nechtějí nám dovážet, protože by museli skládat přes ulici." Při jídle se Josef zeptal: "Na jak dlouho jí to dali?" - "Na dva měsíce." Po jídle řekl: "Tobě se, Luďvo, nechce utéct z toho všeho?" - "To už nestojí zato." Mínil jsem to vzhledem k svému věku, ale Josef to vzal optimisticky: "Myslíš jako, že když už máme třetinu odkroucenou?"

Napili jsme se vody, jaká byla.

Moto: Kdo si na strom vyleze,
pro toho sú střešně.
Můj fejetón pro toho,
kdo umí psat přesně.

Dyž sem byl malučký pacholíček, jak i vy jste byli, skočil mně nevím kdo na malíček, jak i vám skočili. A ta cenná křivda utrpěná v citlivém věku nás už navždycky rozlítostnila ke zpěvu. Od radosti se tak pěkně nezpívá a křivdy příšlé už na tvrdého člověka nezušlechťují ho, ale činí z něho bestyju.

Dycky sem si myslél, že však je život dlouhý dost, abych se naň stihl připravit. Moje příprava - chodění hore dolu, hledění, čtení, hraní na housle, zvláště z not, myšlení do foroty a tak. S růstem mé psychické osobnosti přicházely na mne nové a nové akademické otázky, jako proč kalino v struze stojiš, nebo hlavěnko hlavěnko kde je tvoje tělo, a s růstem těla otázky obyčejné, jako co dělá Běta v zelenéj trávě, v trávě zelenéj.

Náhoda nebo co, ale spíš hra dějin nebo čeho způsobila, že se naše mladost potkala s nadějným momentem v osudu naší země. Bylo zas jedenkrát po vojně a nám se zdálo, že je příležitost opravit tento svět: vybrat z něho nejhrubší kamení a místy ho možná i trochu narovnat, kde má moc hrbů. Byli jsme ochotní, a někteří možná schopní, vlastní silou stvořit, co všeci lidé z radostí čekali a co andělé sú nám zvěštovali, ale co samo nechtělo přijít. Žádný dál nemínil jak ten křiváčkář z Liptála po světě vandrovat, puténečku nosit, na každéj hospodě nocleha si prosit, a každý si troufal vystavit si zahrádku z dubového dřeva, přišla za mnú moja milá, že by neco sela. Nejavantgardnější z nás byli by dohlédli k rajské zahradě, kdyby nebyvaly dva ~~ropečky~~ ^{ropečky} na závadě. A k jejich odkopání nezešli zme sa my v komunistickéj straně, v straně komunistickéj?

Hore Vlárú, dolu Vlárú, všecko dělám, co ně kážú, zdá se to dneska neuvěřitelné, a pohlédňa na nás, i nelogické: že kdosi takový jak

my mohl se dát na něco tak nemízického. Ale stalo se, a stalo se to z naší povahy! Dostalo se to do nás ze stravy čili ze země, a určitě je na vině naše špatná i dobrá výchova. Chytli jsme to z vědeckých knížek nebo z náboženství, přivedli nás k tomu přátelé i nepřátelé, a já si nově myslím, že to máme i z těch písniček. Nešli my jsme vlastně na zboj? V našich mladých padesátých letech netancovali my zme s šenkéřečkú zhusta, aby její komorenka ostala pustá? A kdo se to příkradl s kulturní úderkú k dědině, a potom odvédl fojtovi z maštale koně? Falešně teda zpíváme, zpívající, že pryč na lipě fták, pod mostem rak, ve vodě rybička, ve mlýně Hanička, protože jaký rak, jaká voda a co se dělo s mlýnem? Kdo to všechno ochlasoval pryč? Máme my na takové písničky ještě právo? Tož napřed, ty sviňáku svinský, združstevnit hoféry, a věil sám stonat kdybych já měl kopanicu trárá?

Když měsíc jasno svítíl, my jsme posilovali průmyslový potenciál krajiny, aby byla železnější, recepisa krinolína. Zchemizovali jsme zemědělskou výrobu, kdo pro ňu poleze hlava mu obleze. Zorganizovali těžbu pokladů jedním směrem, hop cup. Navázali vyčerpávající ekonomickou kooperaci, paladrija paladra, a uzavřeli pádné přátelství, hojtajda. - Čekám obranné napokenutí, že nesmím zapomenout na naše lepší momenty: Na to pamatuje na ten obrodný proces. ~~Čiže~~ písnička z Vidče: brodíl Janek koně v téj jordánskéj vodě, koničky nad vodú, Janíček pod vodú.

Když dneska bilancujeme naše politické cifry, ^{stítal} ~~stítal~~ bučka u potůčka nedořál ho, kdo z nás čekal klidný život, nedostal ho. Můžeme se pták ptákovi samozřejmě žalovat. Jenže na co? Na naši mladost, ale i na starou ražnost mládí? Na své dobré úmysly, ale špatný rozum? Na dobrý rozum, ale špatnou vládu? Na dobrou vládu, ale falešné kamarády? Ach ty jedličko přeblahoslavená! Dobří zpěváci, jak jsme my, nesmějí si stěžovat ani na osud země, protože ten je stará písnička: skrze mocnosť piemontskú hájit korunu císařskou...

Někdy už mi napadlo, jestli jsem se toho roku 1946, když jsem jel do Prahy pro hrách, neměl raději vrátit, Valach! Ale osud země byl bych prožil stejně, jenomže v ubožejším postavení. Dostávám někdy akademickou otázku, jestli bych nechtěl žít znovu. Přemýšleje nad tím, ale i nepřemýšleje, cítím pokaždé divnou až zespoda nechuť k životu ještě jednomu. Další otázka bývá, či bych nechtěl být dnes mladší. Ano, nechtěl. A co prý bych, kdyby to šlo vrátit, udělal jináč. Nemaje vlastních delikátních slov, obrátím se zas k písničce, k valašské z Prahy 7: ustup nabok, cérečko, dokáď stójí pérečko. Také jednu sprostou otázku jsem nejdedenkrát dostal, jestli bych během čtyřiašedesáti hodin nechtěl žít jinde. Správně, i když nepřesně, písnička z Mirošova odpovídá za mne: dyž pomašírujem tři sta mil za Vídeň, nic neuhlídáme, jen taliánský zem.

Každého roku víc a víc přichází podzim, jablěčka už dozrávají, kdo jich bude trhat, kdy sa budeš moja milá, kdy sa budeš vdávat, děvčata orešanské zas už jdou na panské, ani sem nekradl jako inší kradli, a včil sa mám postavit pred tureckú armádu? Maje trochu víc mstivosti, měl bych často chuť zazpívat: daj ně bože takovéj odměny, co by přšalo tři roky kamení. Ale nemám mstivost žádnou. Nejlepší naděje je vždycky bezdůvodná, protože v to nejhorší se člověk prostě bojí uvěřit. Krom toho je čím dál víc logické, že bude lepší. Je pravda otázka, kde budeme chlapani bývat, až sa bude rozednívat. Nad Lidečkem zelený háj, tam je bože veselý kraj. Šak cigán nemá nic, vyskočí jak zajíc. Ešče vlna na baraně.

/K 60.narozeninám Františka Pavlíčka z Lukova, prosinec 1983/

